

fidh

ประเทศไทย

รายงานสภาพเรือนจำประจำปี 2567

สารบัญ

บทสรุปผู้บริหาร	3
1. เกณฑ์นำ	6
2. สถิติ ตัวเลข และแนวโน้มที่สำคัญ	6
2.1. จำนวนรวมของประชากรผู้ต้องขังเพิ่มขึ้น	7
2.2. เรือนจำส่วนใหญ่มีผู้ต้องขังเกินความจุทางการ	9
2.3. การควบคุมตัวระหว่างรอการพิจารณาคดียังอยู่ในระดับสูง	9
2.4. อัตราผู้ต้องขังที่ถูกคุมขังจากคดีเกี่ยวกับยาเสพติดสูง	11
2.5. จำนวนผู้ต้องขังที่ต้องโทษประหารชีวิตเพิ่มขึ้น	13
2.6. อัตราการกระทำผิดซ้ำสูง	17
2.7. การเสียชีวิตในเรือนจำ	17
2.8. มาตรการปล่อยตัวก่อนกำหนดลดลงอย่างมาก	18
2.9. เยาวชนผู้กระทำความผิดที่ถูกคุมขังในเรือนจำลดลง	19
2.10. ผู้ต้องขังที่มีความต้องการพิเศษเพิ่มขึ้น	19
2.11. ผู้ต้องขังต่างชาติ	20
2.12. งบประมาณประจำปีเพิ่มขึ้นเล็กน้อย	20
3. ยังคงมีข้อจำกัดในการตรวจสอบสภาพเรือนจำโดยหน่วยงานอิสระ	20
4. มาตรการใหม่เพื่อบรรเทาความแออัดยังไม่มีความคืบหน้า	21
4.1. มีการพูดคุยหลายครั้ง แต่ไม่มีการดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาค่าควบคุมตัวระหว่างคดี	21
4.2. ระเบียบใหม่ว่าด้วยการคุมขังนอกเรือนจำทำให้เกิดการกล่าวหาว่าเลือกปฏิบัติ	23
5. อดีตนายกรัฐมนตรีที่ถูกตัดสินลงโทษได้รับการปฏิบัติเป็นพิเศษ	23
6. ผู้ต้องขังถูกตัดสิทธิในการเลือกตั้งทั่วไป	25
7. ความคืบหน้าจากการปฏิรูปกฎหมายยาเสพติดตกอยู่ในความเสี่ยง	26
7.1. จำนวนการตัดสินว่ามีความผิดในคดียาเสพติดลดลง	26
7.2. จำนวนการดำเนินคดีเกี่ยวกับยาเสพติดลดลง	27
7.3. การใช้มาตรการทางเลือกอื่นแทนการจำคุก	27
7.4. ลดข้อกำหนดปริมาณแอมเฟตามีนและเมกแอมเฟตามีนที่มีไว้ในครอบครอง	28
8. สภาพในเรือนจำยังคงต่ำกว่ามาตรฐานสากล	29
8.1. ยังคงมีสภาพแออัดอย่างต่อเนื่อง	29
8.2. การลงโทษและการลงโทษทางวินัยเข้าข่ายเป็นการปฏิบัติอันโหดร้ายทารุณ	31
8.3. มีการเลือกปฏิบัติและอภิสิทธิ์มากมาย	33
8.4. การเข้าถึงสุภาพอนามัยไม่เพียงพอ	34
8.5. อาหาร “แย่มาก”	37
8.6. การเข้าถึงบริการด้านสุขภาพไม่เพียงพอ	39
8.7. การใช้แรงงานหนัก ค่าตอบแทนไม่เหมาะสม	41
8.8. การตัดขาดจากโลกภายนอก	44
8.9. การเข้าถึงกิจกรรมสันทนาการและการบำบัดฟื้นฟูมีจำกัด	45
8.10. กลไกการร้องเรียนถูกใช้น้อย ไม่ได้ผล ไม่ปลอดภัย	46
9. ข้อเสนอแนะ	48
9.1. ข้อเสนอแนะสำหรับรัฐบาลไทย	48
9.2. ข้อเสนอแนะสำหรับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.)	51
9.3. ข้อเสนอแนะสำหรับประชาคมระหว่างประเทศ	51
ภาคผนวก I: จำนวนผู้ต้องขังชาวต่างชาติ จำแนกตามสัญชาติ (ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2566)	52
ภาคผนวก II: ฐานความผิด 10 อันดับแรกอันเป็นเหตุนำมาสู่การจำคุกผู้ต้องขังต่างชาติ (ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2566)	54
ภาคผนวก III: เรือนจำไทยที่มีจำนวนประชากรสูงสุด 20 อันดับแรก (ณ วันที่ 5 ธันวาคม 2566)	55
ภาคผนวก IV: เรือนจำไทยที่มีประชากรล้นเกิน 20 อันดับแรก (ณ วันที่ 5 ธันวาคม 2566)	56

บทสรุปผู้บริหาร

ในปี 2566 การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในประเทศไทยยังคงมีความไม่เท่าเทียมและการเลือกปฏิบัติสองมาตรฐานอย่างต่อเนื่อง

แม้ว่าการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่มีสถานะทางสังคมสูงเป็นพิเศษนั้นเป็นคุณลักษณะที่มีมายาวนานของระบบราชทัณฑ์ไทย แต่กรณีของอดีตนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร ได้ดึงความสนใจในระดับชาติและระดับนานาชาติมาซึ่งประเด็นนี้

ในวันเดียวกับที่เขากลับมาสู่ประเทศไทยจากการลี้ภัยด้วยตนเอง เพื่อเข้ารับโทษจำคุกแปดปี ทักษิณก็ถูกส่งตัวไปที่โรงพยาบาลตำรวจในกรุงเทพฯ ทันที สันนิษฐานว่าเนื่องมาจากอาการป่วยหลายอย่าง และพักอยู่ในห้องขุดส่วนตัวในวอร์ด “พรีเมียม” ซึ่งเขายังคงพักอยู่จนถึงปี 2567

การดำเนินการของทางการต่อกรณีอดีตนายกรัฐมนตรี แตกต่างอย่างสิ้นเชิงกับความยากลำบากในการเข้าถึงบริการดูแลสุขภาพที่เพียงพอและทันท่วงทีสำหรับผู้ต้องขังส่วนใหญ่ในประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีฉุกเฉิน โดยทั่วไป ผู้ต้องขังที่มีฐานะร่ำรวย มีชื่อเสียง หรือมีอิทธิพล มักได้รับสิทธิพิเศษหลายประการเหนือผู้ต้องขังทั่วไป เช่น ได้เรือนนอนที่สะอาดสบายกว่าและมีจำนวนผู้ต้องขังน้อยกว่า ที่นอนที่คุณภาพดีกว่า มีสิทธิได้รับอาหารที่คุณค่าทางโภชนาการสูงกว่าก่อนคนอื่น และการไม่ต้องรับโทษในระดับหนึ่งเมื่อกระทำความผิดทางวินัย

จากคำให้สัมภาษณ์ของอดีตผู้ต้องขัง สภาพเรือนจำยังคงแย่ โดยมีรายงานถึงปัญหาอย่างต่อเนื่องในหลายด้าน รวมถึงสภาพของที่พักอาศัย การลงโทษ คุณภาพของอาหารและน้ำดื่ม การเข้าถึงการดูแลสุขภาพ การทำงาน การติดต่อกับโลกภายนอก กิจกรรมสันทนาการและการฟื้นฟู และระบบการร้องเรียน

ในขณะเดียวกัน ในปี 2566 ผู้ต้องขังไทยทั่วประเทศถูกจำกัดสิทธิไม่ให้ลงคะแนนเสียงในการเลือกตั้งทั่วไปซึ่งจัดขึ้นในวันที่ 14 พฤษภาคม 2566 การเพิกถอนสิทธิพลเมืองแบบเหวี่ยงแห ซึ่งส่งผลต่อประชาชนอย่างน้อยสองแสนห้าหมื่นคน ไม่สอดคล้องกับกฎหมายและมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ

ปัญหาความแออัดในเรือนจำยังคงแพร่หลาย โดยเรือนจำ 112 แห่ง (หรือ 78%) จาก 143 แห่งของประเทศไทย มีจำนวนผู้ต้องขังเกินความจุอย่างเป็นทางการ (official capacity) ของตน จำนวนผู้ต้องขังที่ถูกจำคุกจากความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดยังคงคิดเป็นสัดส่วนใหญ่ (75%) ของจำนวนผู้ต้องขังทั้งหมด มีความคับหน้าเพียงเล็กน้อยในการดำเนินมาตรการใหม่ที่มุ่งลดความแออัดยึดเยียดเรื้อรังในเรือนจำ รวมถึงมาตรการส่งเสริมการใช้สถานที่คุมขังอื่นที่ไม่ใช่เรือนจำสำหรับผู้ต้องขังระหว่างรอการพิจารณาคดีและผู้ต้องขังบางประเภท

นอกจากนี้ นับเป็นครั้งแรกนับตั้งแต่ปี 2562 ที่จำนวนผู้ต้องขังทั้งหมดเพิ่มขึ้น (+4.5%) เมื่อเทียบเป็นรายปี และเป็นปีที่สองติดต่อกันที่จำนวนผู้ต้องขังที่ต้องโทษประหารชีวิตเพิ่มขึ้น (+43%)

พัฒนาการเชิงบวกบางประการในปี 2566 คือผู้ต้องขังที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่รายงานว่ามีการจัดเตรียมเครื่องนอนที่คุณภาพดีขึ้น ในขณะที่อดีตผู้ต้องขังหญิงรายงานว่ามียุติกรรมที่สุขอนามัยสำหรับผู้หญิงอย่างเพียงพอ

พัฒนาการเชิงบวกอื่นๆ ได้แก่ จำนวนคดีที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดที่เข้าสู่การพิจารณาของศาลชั้นต้นลดลงเล็กน้อย (-16%) และจำนวนผู้เข้ารับการรักษาโดยสมัครใจแทนการจำคุกภายใต้ประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564 เพิ่มขึ้นอย่างมาก (+63%) การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ดูเหมือนจะเป็นผลมาจากการปฏิรูปกฎหมายยาเสพติดที่ดำเนินการโดยรัฐบาลชุดก่อน ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อปลายปี 2564 และมุ่งส่งเสริมการใช้มาตรการที่ไม่ใช่การคุมขังสำหรับความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดบางประเภท

รายงานสภาพเรือนจำประจำปีฉบับที่ 3 นี้ มุ่งนำเสนอการประเมินสภาพในเรือนจำไทยโดยอิสระ วิเคราะห์สถิติ ตัวเลข และแนวโน้มที่สำคัญของระบบทัณฑสถานของไทย และพัฒนาการที่สำคัญที่เกี่ยวข้อง รายงานนี้ยังมีข้อเสนอแนะในทางปฏิบัติหลายประการเพื่อปรับปรุงสภาพเรือนจำให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล

รายการตัวย่อ

AI = แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล

CARE = ศูนย์ประสานงานและส่งเสริมการดำเนินงาน

CAT = อนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่น ๆ ที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำแย่ศักดิ์ศรี

ป.อาญา = ประมวลกฎหมายอาญา

CCPR = คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ

CEDAW = อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติในทุกรูปแบบต่อสตรี

CRC = อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

CRPD = อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ

DoC = กรมราชทัณฑ์

FIDH = International Federation for Human Rights (สมาพันธ์เพื่อสิทธิมนุษยชนสากล)

HIV = เชื้อไวรัสภูมิคุ้มกันบกพร่องของมนุษย์

ICCPR = กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ICESCR = กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

LGBTIQ = เลสเบียน เกย์ ไบเซ็กชวล คนข้ามเพศ บุคคลอินเตอร์เซ็ก และควีเรียร์ (ผู้มีความหลากหลายทางเพศ)

ยธ. = กระทรวงยุติธรรม

ป.ยา = ประมวลกฎหมายยาเสพติด

กสม. = คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

สสส. = สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน

UK = สหราชอาณาจักร

UN = สหประชาชาติ

UNGPs = หลักการชี้แนะว่าด้วยธุรกิจและสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ

UPR = กระบวนการทบทวนสถานการณ์สิทธิมนุษยชนตามวาระ

WGAD = คณะทำงานว่าด้วยการควบคุมตัวโดยพลการ

ปี 2566 โดยสังเขป

พัฒนาการในเชิงลบ

- ความไม่เท่าเทียมและการปฏิบัติสองมาตรฐานต่อผู้ต้องขัง
- จำนวนประชากรผู้ต้องขังเพิ่มขึ้น
- จำนวนผู้ต้องขังที่ต้องโทษประหารชีวิตเพิ่มขึ้น
- การเพิกถอนสิทธิของผู้ต้องขังในการเลือกตั้งทั่วไป

พัฒนาการในเชิงบวก

- เข้าถึงเรือนนอนที่คุณภาพดีขึ้น
- มีผลิตภัณฑ์สุขอนามัยสำหรับผู้หญิงอย่างเพียงพอ
- จำนวนคดียาเสพติดที่เข้าสู่การพิจารณาของศาลชั้นต้นน้อยลง
- จำนวนผู้เข้ารับการรักษาการเข้ายาเสพติดโดยสมัครใจแทนการจำคุกเพิ่มขึ้น

ตัวเลขในปี 2566

4.5%

จำนวนรวมของประชากรเรือนจำเพิ่มขึ้น

19%

ร้อยละของผู้ต้องขังระหว่างรอพิจารณาคดี

75%

ร้อยละของผู้ต้องขังที่ถูกคุมขังจากคดีเกี่ยวกับยาเสพติด

43%

จำนวนผู้ต้องขังที่ต้องโทษประหารเพิ่มขึ้น

44%

ร้อยละของผู้ต้องขังกระทำผิดซ้ำ

3.1%

ร้อยละของผู้ต้องขังที่มีความต้องการพิเศษ

2.8%

ร้อยละของผู้ต้องขังชาวต่างชาติ

78%

ร้อยละของเรือนจำที่รองรับผู้ต้องขังเกินความจุอย่างเป็นทางการ

59%

จำนวนนักโทษเด็ดขาดที่ได้รับการปล่อยตัวแบบมีเงื่อนไขลดลง

16%

จำนวนคดียาเสพติดที่เข้าสู่การพิจารณาของศาลชั้นต้นลดลง

63%

จำนวนการเข้ารับการรักษาการใช้ยาเสพติดโดยสมัครใจแทนการจำคุกเพิ่มขึ้น

1. เกริ่นนำ

รายงานสภาพเรือนจำประจำปีนี้ เป็นการประเมินสภาพในเรือนจำในประเทศไทยที่เป็นอิสระและรอบด้านเพียงฉบับเดียว รายงานประจำปี 2567 ครอบคลุมพัฒนาการ แนวโน้ม ข้อเท็จจริง และตัวเลขตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ถึง 31 ธันวาคม 2566 โดยเป็นข้อมูลที่ได้จาก 1) การสัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังที่ถูกควบคุมตัวในระหว่างช่วงการจัดทำรายงาน 2) บทความข่าวและรายงานที่น่าเชื่อถือ 3) รายงานจากองค์กรพัฒนาเอกชนอื่น ๆ และ 4) เอกสารราชการที่เผยแพร่โดยหน่วยงานราชการไทยและสถาบันอื่น ๆ

ในการจัดทำรายงานนี้ FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขัง 22 คน (ชาย 16 คน และหญิง 6 คน) ที่ถูกควบคุมตัวในเรือนจำ 13 แห่ง และได้รับการปล่อยตัวในช่วงเวลาต่าง ๆ ในปี 2566¹ การสัมภาษณ์ดำเนินการระหว่างเดือนตุลาคมถึงธันวาคม 2566 มีความเป็นไปได้ว่า ข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์เหล่านี้จะสะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มและสภาพที่คล้ายคลึงกันในเรือนจำอื่น ๆ ของประเทศ

2. สถิติ ตัวเลข และแนวโน้มสำคัญ

ในปี 2566 ประเทศไทยมีจำนวนรวมของประชากรผู้ต้องขังเพิ่มขึ้น ทำให้แนวโน้มขาลงซึ่งเริ่มขึ้นในปี 2562 ลื่นสุดลง จำนวนผู้ต้องขังโดยรวมยังคงเกินขีดความจุอย่างเป็นทางการของระบบทัณฑสถาน

ตามตัวเลขล่าสุดของกรมราชทัณฑ์ ณ เดือนตุลาคม 2566 ระบบทัณฑสถานไทยประกอบด้วยเรือนจำและทัณฑสถาน 143 แห่ง มีพื้นที่พักอาศัยรวม 381,931 ตรม. สำหรับผู้ต้องขัง 238,580 คน (ชาย 204,846 คน และหญิง 33,744 คน)² ความจุอย่างเป็นทางการคำนวณจากพื้นที่ 1.6 ตรม.ต่อคน ตามที่กำหนดโดยกรมราชทัณฑ์³

นอกจากนี้ ณ เดือนธันวาคม 2566 มีเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์รวม 12,077 คน คิดเป็นสัดส่วนเจ้าหน้าที่ต่อผู้ต้องขัง 1:24 เทียบกับ 1:23 ในปี 2565 ซึ่งมีเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ทั้งหมด 11,980 คน⁴ อัตราส่วนเจ้าหน้าที่ต่อผู้ต้องขังที่สูงขึ้นในปี 2566 มีสาเหตุหลักมาจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนรวมประชากรผู้ต้องขัง จากข้อมูลของกรมราชทัณฑ์ การขาดแคลนเจ้าหน้าที่เรือนจำในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมาส่งผลเสียต่อการปฏิบัติงานในเรือนจำ ในส่วนของการควบคุมดูแลผู้ต้องขังตลอดจนการบำบัดฟื้นฟูผู้ต้องขัง⁵

ต่อไปนี้จะเป็นการวิเคราะห์แนวโน้มหลักบางประการในระบบทัณฑสถานของประเทศไทย และจำนวนประชากรผู้ต้องขังระหว่างเดือนมกราคมถึงธันวาคม 2566

1 ผู้ต้องขังชาย 16 คน ถูกควบคุมตัวที่ 1) เรือนจำพิเศษกรุงเทพ กรุงเทพมหานคร; 2) เรือนจำพิเศษธนบุรี กรุงเทพมหานคร; 3) เรือนจำกลางปัทมา จังหวัดปทุมธานี; 4) เรือนจำกลางราชบุรี จังหวัดราชบุรี; 5) เรือนจำกลางเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่; 6) เรือนจำจังหวัดลำพูน จังหวัดลำพูน; 7) เรือนจำกลางนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช; 8) เรือนจำจังหวัดพังงา จังหวัดพังงา และ 9) เรือนจำกลางพัทลุง จังหวัดพัทลุง ผู้ต้องขังหญิงทั้งหมดถูกควบคุมตัวที่ 1) ทัณฑสถานหญิงกลาง กรุงเทพมหานคร; 2) ทัณฑสถานบำบัดพิเศษหญิงธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี; 3) ทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ และ 4) เรือนจำชั่วคราวแคน้อย จังหวัดเพชรบูรณ์

2 หมายเหตุ: จำนวน 204,846 รวมกับ 33,744 ไม่เท่ากับผลรวม 238,580 ตัวเลขอย่างเป็นทางการเหล่านี้รายงานโดยกรมราชทัณฑ์ เพจเฟซบุ๊ก ประชาสัมพันธ์ กรมราชทัณฑ์, 7 ข้อเท็จจริงข้อมูลหลังกำแพงที่อยากให้อสังคมนตรีรู้ – เรื่องที่ 1: สถานการณ์ความแออัดของผู้ต้องขังในเรือนจำประเทศไทย 8 ตุลาคม 2566 [ภาษาไทย]; <https://www.facebook.com/prthaidoc/posts/712610720897987/>

3 ในเรือนจำอำเภอ (สำหรับผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีและผู้ต้องขังที่ได้รับโทษน้อยกว่า 10 ปี) เรือนจำกลาง (สำหรับผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีและผู้ต้องขังที่ต้องโทษจำคุกมากกว่า 15 ปี) และเรือนจำจังหวัด (สำหรับผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีและผู้ต้องขังที่ต้องโทษจำคุกน้อยกว่า 15 ปี) ผู้ต้องขังชายและหญิงจะถูกควบคุมตัวแยกแคนในเรือนจำเดียวกัน นอกจากนี้ยังมีทัณฑสถานหญิงโดยเฉพาะอีก 8 แห่ง (สำหรับผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี และผู้ต้องขังที่ถูกตัดสินจำคุกในทุกระยะโทษหรือโทษประหารชีวิต) ได้แก่ ทัณฑสถานหญิงชลบุรี จังหวัดชลบุรี; ทัณฑสถานหญิงนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา; ทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่; ทัณฑสถานหญิงพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก; ทัณฑสถานหญิงสงขลา จังหวัดสงขลา; ทัณฑสถานบำบัดพิเศษหญิงกลาง กรุงเทพมหานคร; ทัณฑสถานหญิงกลาง กรุงเทพมหานคร; และทัณฑสถานหญิงธนบุรี กรุงเทพมหานคร

3 FIDH, รายงานสภาพเรือนจำประจำปี 2566, มีนาคม 2566; <https://www.fidh.org/IMG/pdf/thailandprison804a.pdf>

4 FIDH, รายงานสภาพเรือนจำประจำปี 2566, มีนาคม 2566; <https://www.fidh.org/IMG/pdf/thailandprison804a.pdf>

5 เพจเฟซบุ๊ก ประชาสัมพันธ์ กรมราชทัณฑ์, 7 ข้อเท็จจริงข้อมูลหลังกำแพงที่อยากให้อสังคมนตรีรู้ – เรื่องที่ 1: สถานการณ์ความแออัดของผู้ต้องขังในเรือนจำประเทศไทย 8 ตุลาคม 2566 [ภาษาไทย]

2.1. จำนวนรวมของประชากรผู้ต้องขังเพิ่มขึ้น

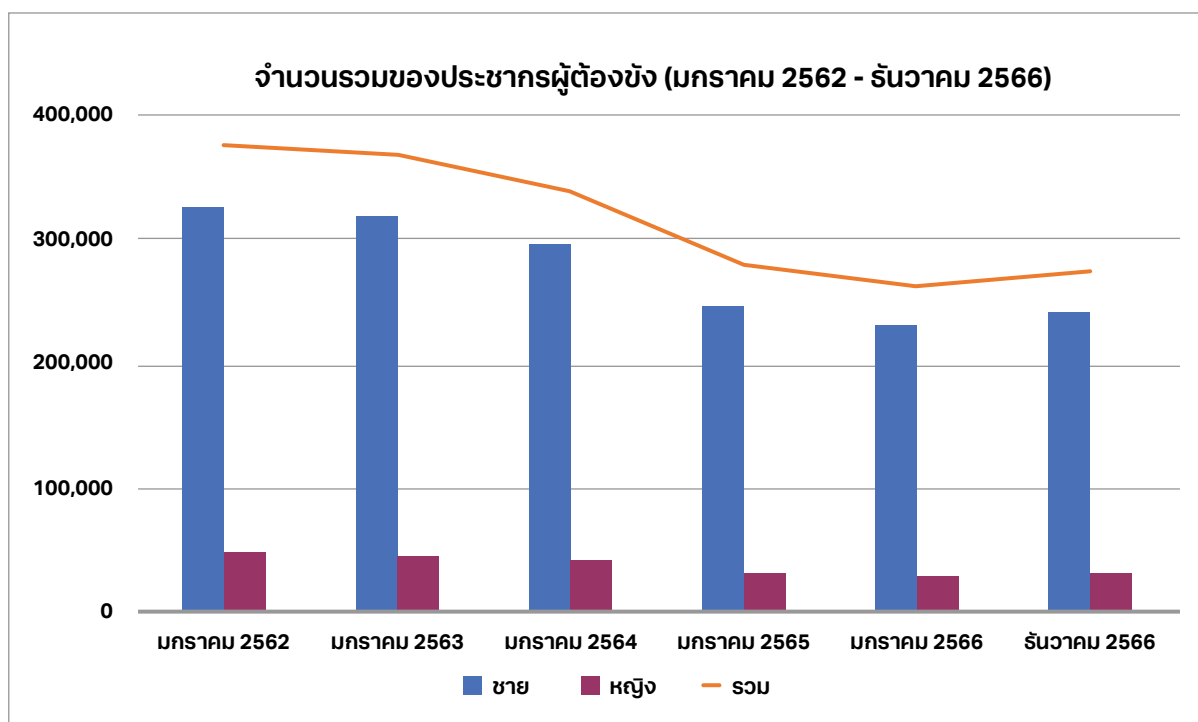
ระหว่างเดือนมกราคมถึงธันวาคม 2566 จำนวนประชากรผู้ต้องขังโดยรวมในประเทศไทยเพิ่มขึ้น ในเดือนมกราคม มีผู้ต้องขัง 262,319 คน (ชาย 231,813 คน และ หญิง 30,506 คน) เมื่อถึงเดือนธันวาคม จำนวนเพิ่มขึ้น 4.5% เป็น 274,277 คน (ชาย 241,220 คน และหญิง 33,057 คน) จำนวนผู้ต้องขังหญิงเพิ่มขึ้นประมาณ 8% เป็นสองเท่าของจำนวนผู้ต้องขังชายที่เพิ่มขึ้น 4%

จำนวนรวมของประชากรผู้ต้องขัง (มกราคม – ธันวาคม 2566)			
เดือน/ปี	ชาย	หญิง	รวม
มกราคม 2566	231,813	30,506	262,319
กุมภาพันธ์ 2566	233,837	30,832	264,669
มีนาคม 2566	232,856	30,736	263,592
เมษายน 2566	235,151	31,188	266,339
พฤษภาคม 2566	237,193	31,428	268,621
มิถุนายน 2566	236,708	31,598	268,306
กรกฎาคม 2566	235,065	31,384	266,449
สิงหาคม 2566	236,553	31,852	268,405
กันยายน 2566	237,525	32,125	269,650
ตุลาคม 2566	238,429	32,450	270,879
พฤศจิกายน 2566	239,332	32,635	271,967
ธันวาคม 2566	241,220	33,057	274,277

นักโทษคดีขาด จำแนกตามระยะเวลาการกำหนดโทษ (ณ เดือนธันวาคม 2566)				
ประเภท	ชาย	หญิง	รวม	%
น้อยกว่า 3 เดือน	427	48	475	0.22
ตั้งแต่ 3 เดือนถึง 6 เดือน	1,708	273	1,981	0.92
ตั้งแต่ 6 เดือนถึง 1 ปี	6,024	592	6,616	3.06
ตั้งแต่ 1 ปีถึง 2 ปี	25,725	3,851	29,576	13.68
ตั้งแต่ 2 ปีถึง 5 ปี	65,828	7,893	73,721	34.11
ตั้งแต่ 5 ปีถึง 10 ปี	34,658	4,119	38,777	17.94
ตั้งแต่ 10 ปีถึง 15 ปี	23,286	3,683	26,969	12.48
ตั้งแต่ 15 ปีถึง 20 ปี	10,005	1,715	11,720	5.42
ตั้งแต่ 20 ปีถึง 50 ปี	18,373	2,854	21,227	9.82
50 ปีขึ้นไป	986	135	1,121	0.52
จำคุกตลอดชีวิต	3,329	414	3,743	1.73
โทษประหาร	56	2	58	0.03
ไม่ระบุ	147	7	154	0.07
รวม	190,552	25,586	216,138	100.00

การเพิ่มขึ้นของจำนวนรวมของประชากรผู้ต้องขังทั้งหมดในปี 2566 ทำให้แนวโน้มขาลงซึ่งเริ่มขึ้นในปี 2562 ลึกลงไปอีกตามจำนวนรวมของประชากรผู้ต้องขังทั้งหมดที่บันทึกได้ในเดือนธันวาคม 2566 ยังคงต่ำกว่าเดือนมกราคม 2562 โดยลดลง 27% ทั้งนี้ ช่วงระหว่างปี 2562-2566 ประเทศไทยมีจำนวนผู้ต้องขังชายลดลงประมาณ 26% ในขณะที่จำนวนผู้ต้องขังหญิงลดลงเกือบ 33%

จำนวนรวมของประชากรผู้ต้องขัง (มกราคม 2562 – ธันวาคม 2566)			
เดือนปี	ชาย	หญิง	รวม
มกราคม 2562	326,439	49,324	375,763
มกราคม 2563	320,737	47,256	367,993
มกราคม 2564	296,429	42,377	338,806
มกราคม 2565	247,164	32,648	279,812
มกราคม 2566	231,813	30,506	262,319
ธันวาคม 2566	241,220	33,057	274,277

2.2. เรือนจำส่วนใหญ่มีผู้ต้องขังเกินความจุทางการ

ตัวเลขจำนวนประชากรในเรือนจำของกรมราชทัณฑ์ประจำปี 2566 แสดงให้เห็นว่า จำนวนผู้ต้องขังทั้งหมดในระบบทัณฑสถานยังคงสูงกว่าความจุอย่างเป็นทางการ ซึ่งอยู่ที่ 238,580 คน (ชาย 204,846 คน หญิง 33,744 คน)⁶ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จำนวนผู้ต้องขังชายตลอดปี 2566 ยังคงสูงกว่าความจุอย่างเป็นทางการอย่างต่อเนื่อง โดยอยู่ที่ประมาณ 241,220 คน หรือสูงกว่าความจุอย่างเป็นทางการประมาณ 17% ในขณะที่จำนวนผู้ต้องขังหญิง (33,057 คน) คิดเป็น 97% ของความจุสูงสุดที่จัดสรรให้

ความจุอย่างเป็นทางการล่าสุดที่กรมราชทัณฑ์รายงานไว้ที่ 238,580 คนนั้น สูงกว่าความจุ 232,165 คนที่รายงานในปี 2565 โดยเพิ่มขึ้นประมาณ 3% ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการเปิดใช้งานเรือนจำกลางสุราษฎร์ธานีแห่งใหม่ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี⁷

นอกจากนี้ สถิติล่าสุดของกรมราชทัณฑ์ ณ วันที่ 5 ธันวาคม 2566 แสดงให้เห็นว่า เรือนจำ 112 แห่ง จากทั้งหมด 143 แห่ง หรือ 78% ทั่วประเทศ มีจำนวนผู้ต้องขังเกินกว่าความจุที่กำหนด เรือนจำที่แออัดมากที่สุดคือเรือนจำจังหวัดบุรีรัมย์ ในจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งมีจำนวนผู้ต้องขังมากกว่าความจุอย่างเป็นทางการ 385% รองลงมาคือเรือนจำจังหวัดนครนายก ในจังหวัดนครนายก และเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้งสองแห่งมีผู้ต้องขังมากกว่าความจุอย่างเป็นทางการของตน 154% [ดูด้านล่าง ภาคผนวก IV]

2.3. การควบคุมตัวระหว่างรอการพิจารณาคดียังอยู่ในระดับสูง

ระหว่างเดือนมกราคมถึงธันวาคม 2566 อัตราผู้ต้องขังที่ถูกควบคุมตัวระหว่างที่คดียังไม่สิ้นสุดยังคงทรงตัว โดยอยู่ในช่วงระหว่าง 18% ถึง 20% ของประชากรผู้ต้องขังทั้งหมด ในเดือนธันวาคม ผู้ต้องขังในประเทศไทยจำนวน 52,376 คน หรือประมาณ 19% ของจำนวนผู้ต้องขังทั้งหมด เป็นผู้ถูกควบคุมตัวระหว่างรอการพิจารณาคดี โดยเพิ่มขึ้นน้อยกว่า 1% จากเดือนมกราคม ซึ่งมีผู้ต้องขังระหว่างรอการพิจารณาคดีจำนวนทั้งสิ้น 49,272 คน หรือคิดเป็น 18.8% ของจำนวนผู้ต้องขังทั้งหมด สัดส่วนของผู้ต้องขังหญิงที่ถูกควบคุมตัวระหว่างรอการพิจารณาคดีเพิ่มขึ้นจากประมาณ 19% ของประชากรผู้ต้องขังหญิงทั้งหมดในเดือนมกราคม เป็น 20% ในเดือนธันวาคม 2566 สำหรับผู้ต้องขังชาย อัตราของผู้ต้องขังชายระหว่างรอการพิจารณาคดียังคงทรงตัวอยู่ที่ประมาณ 19% ตลอดทั้งปี 2566

จำนวนผู้ต้องขังระหว่างรอการพิจารณาคดี (มกราคม – ธันวาคม 2566)				
เดือน/ปี	ชาย	หญิง	รวม	% ของประชากรผู้ต้องขังทั้งหมด
มกราคม 2566	43,570	5,702	49,272	18.78
กุมภาพันธ์ 2566	43,437	5,730	49,167	18.58
มีนาคม 2566	42,889	5,707	48,596	18.44
เมษายน 2566	44,501	5,966	50,467	18.95
พฤษภาคม 2566	46,210	6,184	52,394	19.50
มิถุนายน 2566	46,200	6,251	52,451	19.55
กรกฎาคม 2566	44,252	6,046	50,298	18.88
สิงหาคม 2566	44,280	6,217	50,497	18.81
กันยายน 2566	44,740	6,308	51,048	18.93
ตุลาคม 2566	44,805	6,363	51,168	18.89
พฤศจิกายน 2566	45,107	6,373	51,480	18.92
ธันวาคม 2566	45,793	6,583	52,376	19.09

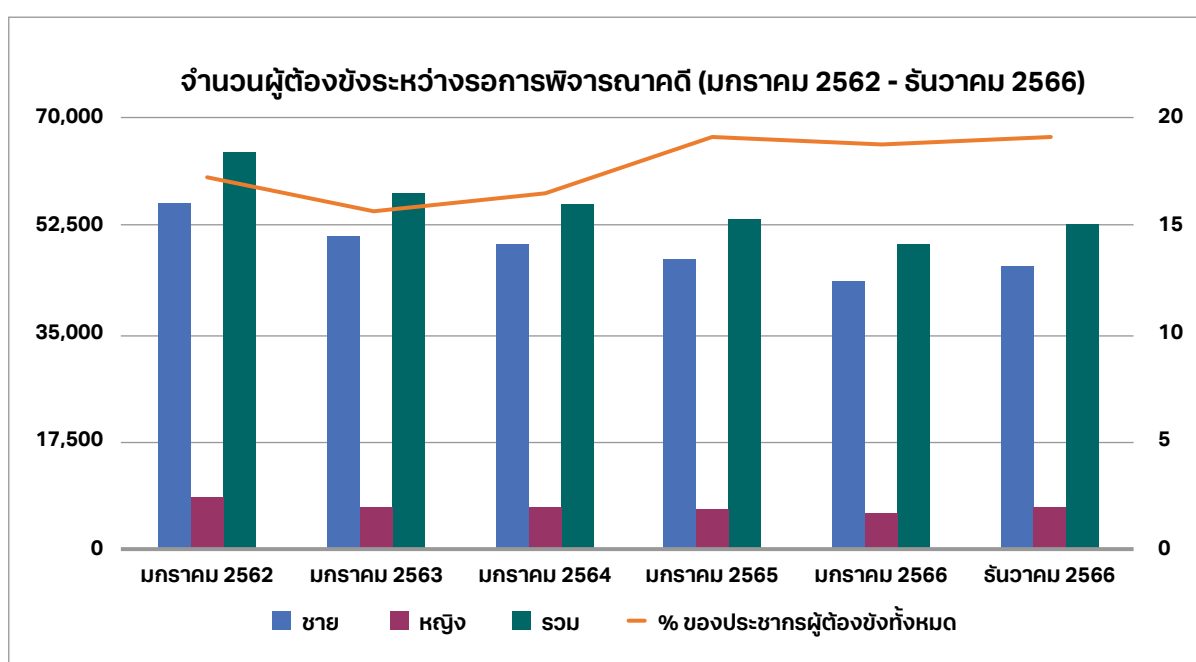
6 ดูเชิงอรรถ #2 กรมราชทัณฑ์, รายงานแสดงสภาพความแออัดของผู้ต้องขังในเรือนจำ/ทัณฑสถาน, เข้าถึงเมื่อ 24 มกราคม 2567; http://www.correct.go.th/rt103pdf/crowded_index.php [ภาษาไทย]

7 กรมราชทัณฑ์กำหนดพื้นที่ขึ้นด้าสำหรับหลบนอนไว้ที่ 1.6 ตร.ม. (80 ซม. x 2 ม.) ต่อผู้ต้องขังหนึ่งคน เดลินิวส์, “สุราษฎร์ธานี” เปิดเรือนจำกลางแห่งใหม่ รองรับจำนวนผู้ต้องขังที่เพิ่มมากขึ้น, 20 เมษายน 2566 [ภาษาไทย]; <https://www.dailynews.co.th/news/2236574/>

ระหว่างปี 2562 ถึง 2566 จำนวนผู้ต้องขังระหว่างรอการพิจารณาคดีในเรือนจำไทยลดลงเกือบ 19% จาก 64,621 เป็น 52,376 คน จำนวนผู้ต้องขังชายที่ถูกควบคุมตัวระหว่างรอการพิจารณาคดีลดลงเกือบ 19% ในขณะที่จำนวนผู้ต้องขังหญิงระหว่างรอการพิจารณาคดีลดลงประมาณ 21%

อย่างไรก็ตาม ในเดือนธันวาคม 2566 สัดส่วนของผู้ต้องขังระหว่างรอการพิจารณาคดีต่อประชากรผู้ต้องขังโดยรวมเพิ่มขึ้น 2% เมื่อเทียบกับเดือนมกราคม 2562 ซึ่งผู้ต้องขังระหว่างรอการพิจารณาคดีคิดเป็นประมาณ 17% ของจำนวนผู้ต้องขังทั้งหมด สัดส่วนของผู้ต้องขังชายระหว่างรอการพิจารณาคดีเพิ่มขึ้นน้อยกว่า 2% จาก 17.2% ในเดือนมกราคม 2562 เป็น 19% ในเดือนธันวาคม 2566 สำหรับผู้ต้องขังหญิงระหว่างรอการพิจารณาคดี สัดส่วนเพิ่มขึ้น 3% จาก 17% เป็น 20% ในช่วงเวลาดังกล่าว

จำนวนผู้ต้องขังระหว่างรอการพิจารณาคดี (มกราคม 2562 – ธันวาคม 2566)				
เดือน/ปี	ชาย	หญิง	รวม	% ของประชากรผู้ต้องขังทั้งหมด
มกราคม 2562	56,292	8,329	64,621	17.20
มกราคม 2563	50,661	6,992	57,653	15.67
มกราคม 2564	49,316	6,591	55,907	16.50
มกราคม 2565	46,984	6,402	53,386	19.08
มกราคม 2566	43,570	5,702	49,272	18.78
ธันวาคม 2566	45,793	6,583	52,376	19.09

2.4. อัตราผู้ต้องขังที่ถูกควบคุมตัวจากคดีเกี่ยวกับยาเสพติดสูง

ในปี 2566 จำนวนผู้ต้องขังที่ถูกควบคุมตัวจากคดีเกี่ยวกับยาเสพติดยังคงคิดเป็นสัดส่วนใหญ่ของจำนวนผู้ต้องขังในเรือนจำทั้งหมด ตั้งแต่เดือนมกราคมถึงธันวาคม สัดส่วนของผู้ต้องขังที่ถูกควบคุมตัวจากความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดลดลงเกือบ 4% ในเดือนธันวาคม มีผู้ต้องขังคดีเกี่ยวกับยาเสพติดทั้งสิ้น 205,127 คน (ชาย 181,781 คน และหญิง 23,346 คน คิดเป็น 75% และ 70% ของประชากรผู้ต้องขังชายและหญิงทั้งหมด ตามลำดับ) ซึ่งคิดเป็นเกือบ 75% ของประชากรผู้ต้องขัง ทั้งนี้ จำนวนผู้ต้องขังชายและหญิงที่ถูกควบคุมตัวจากคดีเกี่ยวกับยาเสพติดยังคงมีจำนวนคงที่ตลอดทั้งปี 2566

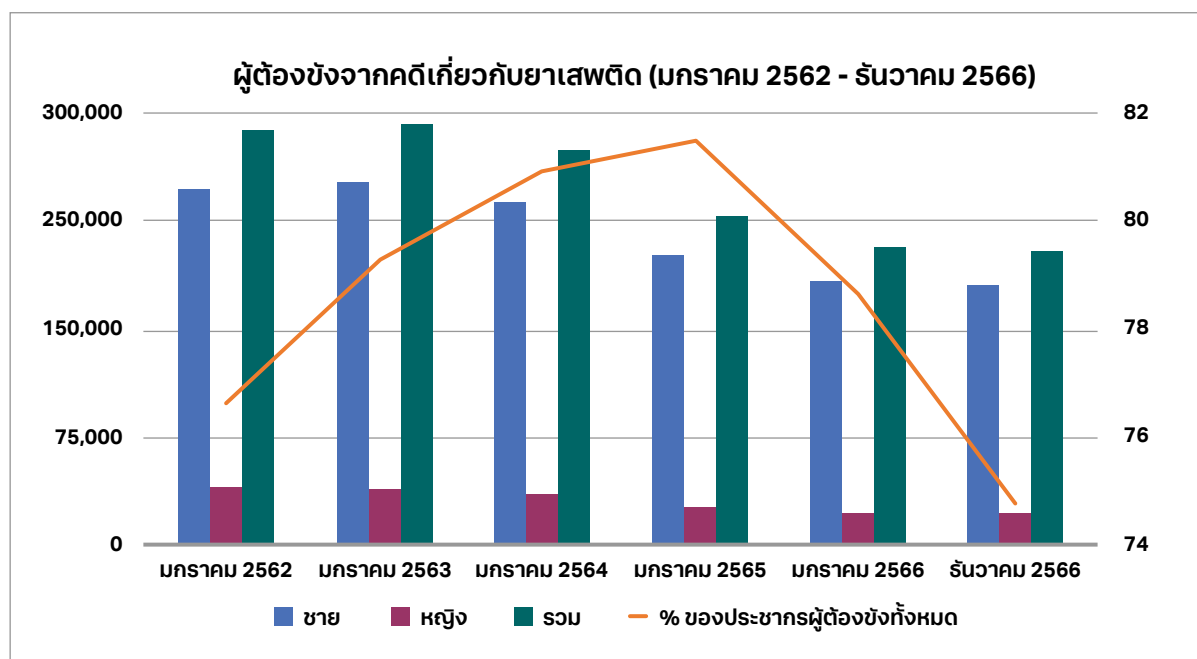
นักโทษคดีขาด จำแนกตามฐานความผิด (ณ วันที่ 1 ธันวาคม 2566)				
ประเภท	ชาย	หญิง	รวม	% ของประชากรผู้ต้องขังทั้งหมด
ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด	146,788	18,788	165,576	76.61
ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน	18,851	5,260	24,111	11.16
ความผิดเกี่ยวกับชีวิต	11,401	374	11,775	5.45
ความผิดเกี่ยวกับเพศ	5,776	197	5,973	2.76
ความผิดเกี่ยวกับร่างกาย	1,508	46	1,554	0.72
ความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดภัยอันตรายต่อประชาชน	86	6	92	0.04
อื่นๆ (เช่น ความผิดลหุโทษ พรบ.คนเข้าเมือง ฯลฯ)	6,142	915	7,057	3.27
รวม	190,552	25,586	216,138	100.00

ผู้ต้องขังจากคดีเกี่ยวกับยาเสพติด (มกราคม – ธันวาคม 2566)				
เดือน/ปี	ชาย	หญิง	รวม	% ของประชากรผู้ต้องขังทั้งหมด
มกราคม 2566	182,821	23,541	206,362	78.67
กุมภาพันธ์ 2566	182,167	23,395	205,562	77.67
มีนาคม 2566	181,995	23,328	205,323	77.89
เมษายน 2566	182,975	23,420	206,395	77.49
พฤษภาคม 2566	183,479	23,453	206,932	77.04
มิถุนายน 2566	182,454	23,363	205,817	76.71
กรกฎาคม 2566	180,281	23,006	203,287	76.30
สิงหาคม 2566	180,899	23,205	204,104	76.04
กันยายน 2566	180,968	23,267	204,235	75.74
ตุลาคม 2566	180,929	23,258	204,187	75.38
พฤศจิกายน 2566	180,896	23,251	204,147	75.06
ธันวาคม 2566	181,781	23,346	205,127	74.79

ระหว่างปี 2562 ถึง 2566 ประเทศไทยมีแนวโน้มที่ลดลงของจำนวนผู้ต้องขังที่ถูกควบคุมตัวในคดีที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด โดยจำนวนรวมของผู้ต้องขังจากคดียาเสพติดในเดือนธันวาคม 2566 ลดลงเกือบ 29% จากเดือนมกราคม 2562 ในช่วงเวลาเดียวกัน จำนวนผู้ต้องขังหญิงจากคดีที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดลดลงประมาณ 43% สัดส่วนนี้ลดลงมากกว่าอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อเทียบกับจำนวนผู้ต้องขังชายจากคดีที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ซึ่งลดลง 27%

อย่างไรก็ตาม สัดส่วนผู้ต้องขังที่ถูกควบคุมตัวในคดียาเสพติดเมื่อเทียบกับจำนวนประชากรผู้ต้องขังทั้งหมดลดลงเพียงไม่ถึง 2% จาก 76.6% ในเดือนมกราคม 2562 เหลือ 74.8% ในเดือนธันวาคม 2566 โดยสัดส่วนผู้ต้องขังหญิงคดียาเสพติดเมื่อเทียบกับจำนวนประชากรผู้ต้องขังหญิงทั้งหมดลดลง 12% จาก 82% ในเดือนมกราคม 2562 เหลือ 70% ในเดือนธันวาคม 2566 ขณะเดียวกันสำหรับผู้ต้องขังชาย สัดส่วนยังคงอยู่ที่ประมาณ 75%

ผู้ต้องขังจากคดีเกี่ยวกับยาเสพติด (มกราคม 2562 – ธันวาคม 2566)				
เดือน/ปี	ชาย	หญิง	รวม	% ของประชากรผู้ต้องขังทั้งหมด
มกราคม 2562	247,423	40,626	288,049	76.66
มกราคม 2563	252,557	39,481	292,038	79.36
มกราคม 2564	238,516	35,771	274,287	80.96
มกราคม 2565	200,929	27,120	228,049	81.50
มกราคม 2566	182,821	23,541	206,362	78.67
ธันวาคม 2566	181,781	23,346	205,127	74.79

2.5. จำนวนผู้ต้องขังที่ต้องโทษประหารชีวิตเพิ่มขึ้น

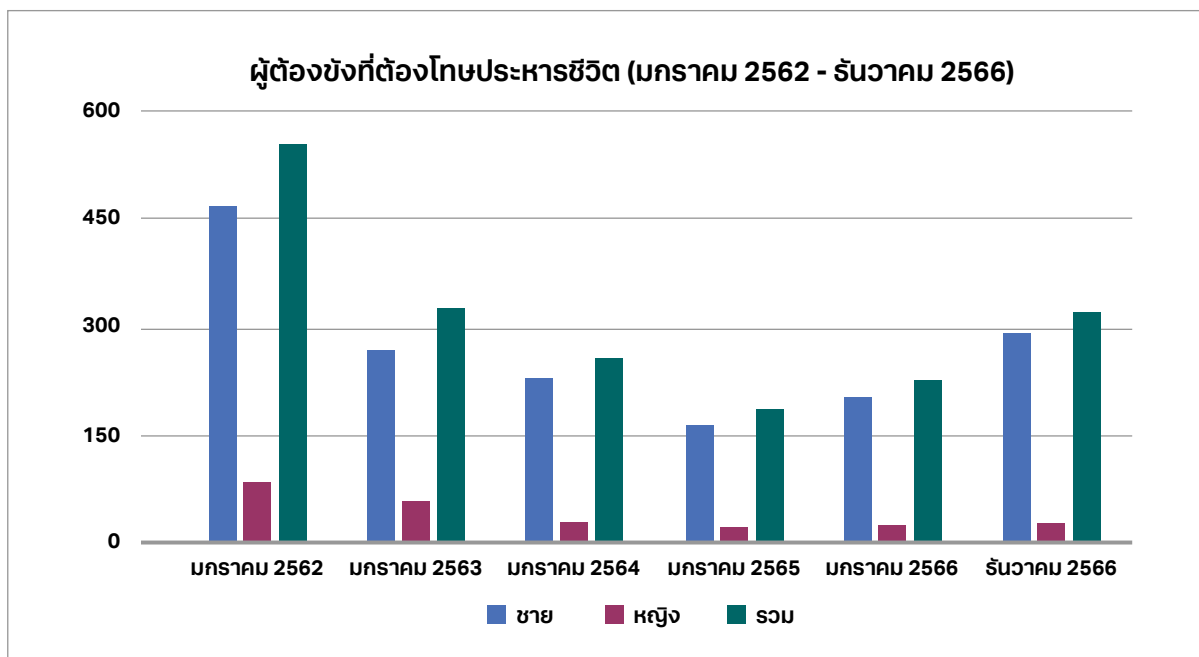
ตัวเลขอย่างเป็นทางการจากการราชทัณฑ์แสดงให้เห็นว่า จำนวนผู้ต้องขังที่ต้องโทษประหารเพิ่มขึ้นในปี 2566 ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นผลมาจากการไม่มีการลดโทษประหารชีวิตผ่านการพระราชทานอภัยโทษของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในปี 2566 โดยในเดือนมกราคม มีผู้ต้องขังโทษประหารชีวิตทั้งสิ้น 227 คน (ชาย 203 คน และหญิง 24 คน) ตามสถิติล่าสุดที่กรมราชทัณฑ์เผยแพร่ในเดือนธันวาคม จำนวนดังกล่าวเพิ่มขึ้น 43% เป็น 325 คน (ชาย 297 คน และหญิง 28 คน)⁸ โดยจำนวนผู้ต้องขังชายและหญิงที่ต้องโทษประหารชีวิตเพิ่มขึ้นอยู่ที่ 46% และ 17% ตามลำดับ

ผู้ต้องขังที่ต้องโทษประหารชีวิต (มกราคม – ธันวาคม 2566)			
เดือน/ปี	ชาย	หญิง	รวม
มกราคม 2566	203	24	227
กุมภาพันธ์ 2566	224	26	250
มีนาคม 2566	238	24	262
เมษายน 2566	240	24	264
พฤษภาคม 2566	249	21	270
มิถุนายน 2566	244	20	264
กรกฎาคม 2566	245	22	267
สิงหาคม 2566	259	23	282
กันยายน 2566	266	27	293
ตุลาคม 2566	272	25	297
พฤศจิกายน 2566	286	27	313
ธันวาคม 2566	297	28	325

การเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้ต้องขังที่ต้องโทษประหารชีวิตทำให้แนวโน้มขาลงซึ่งเริ่มขึ้นในปี 2562 ลื่นสุดลง อย่างไรก็ตาม จำนวนผู้ต้องขังกลุ่มดังกล่าวยังคงต่ำกว่าตัวเลขที่บันทึกไว้ในเดือนมกราคม 2562 ถึง 41% โดยในช่วงปี 2562 ถึง 2566 จำนวนผู้ต้องขังชายที่ต้องโทษประหาร ลดลง 36% ในขณะที่จำนวนผู้ต้องขังหญิงที่ต้องโทษประหาร ลดลง 67%

ผู้ต้องขังที่ต้องโทษประหารชีวิต (มกราคม 2562 – ธันวาคม 2566)			
เดือน/ปี	ชาย	หญิง	รวม
มกราคม 2562	466	86	552
มกราคม 2563	267	60	327
มกราคม 2564	228	29	257
มกราคม 2565	163	22	185
มกราคม 2566	203	24	227
ธันวาคม 2566	297	28	325

8 กรมราชทัณฑ์, รายงานสถิตินักโทษประหารชีวิตกรมราชทัณฑ์, เข้าถึงเมื่อ 24 มกราคม 2566; <http://www.correct.go.th/executed/index.php> [ภาษาไทย]

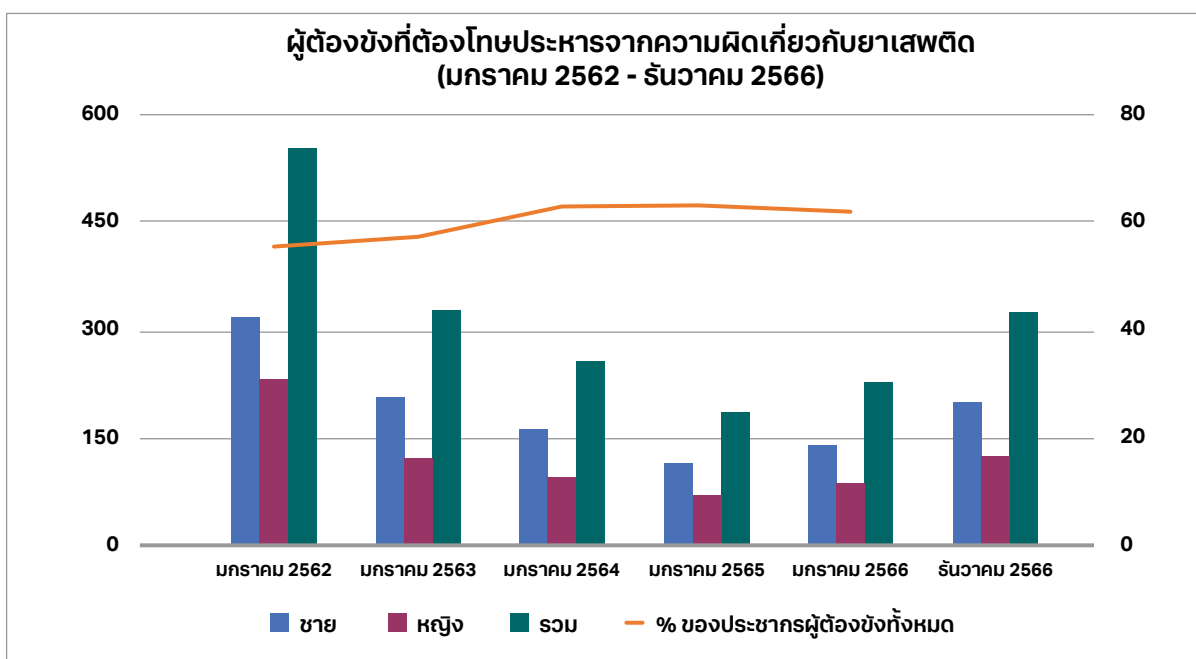
ในปี 2566 ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดยังคงเป็นความผิดส่วนใหญ่ที่ศาลตัดสินโทษประหารชีวิต โดยในเดือนธันวาคม ผู้ต้องขังโทษประหารทั้งสิ้น 199 คน จากทั้งหมด 325 คน (61%) ถูกตัดสินโทษประหารชีวิตจากคดีเกี่ยวกับยาเสพติด ส่วนนี้คงที่ตลอดปี 2566 ยกเว้นในเดือนกุมภาพันธ์ซึ่งอยู่ที่ 68%

แม้ว่าผู้หญิงจะเป็นเพียงส่วนน้อยของผู้ต้องขังที่ต้องโทษประหารชีวิต แต่เกือบทั้งหมดถูกตัดสินโทษประหารชีวิตจากคดีเกี่ยวกับยาเสพติด ณ เดือนธันวาคม 2566 ผู้ต้องขังหญิงที่ถูกตัดสินโทษประหารชีวิตเกือบ 93% เกิดจากความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งเป็นเกือบสองเท่าของสัดส่วนผู้ต้องขังชาย ที่ต้องโทษประหารจากความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด (58%)

ผู้ต้องขังที่ต้องโทษประหารจากความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด (มกราคม – ธันวาคม 2566)				
เดือน/ปี	ชาย	หญิง	รวม	% ของประชากรผู้ต้องขังที่ต้องโทษประหารชีวิตทั้งหมด
มกราคม 2566	121	20	141	62.1
กุมภาพันธ์ 2566	148	23	171	68.4
มีนาคม 2566	142	21	163	62.2
เมษายน 2566	141	21	162	61.3
พฤษภาคม 2566	148	18	166	61.4
มิถุนายน 2566	146	17	163	61.7
กรกฎาคม 2566	145	19	164	61.4
สิงหาคม 2566	151	20	171	60.6
กันยายน 2566	156	24	180	63.6
ตุลาคม 2566	160	23	183	61.6
พฤศจิกายน 2566	170	25	195	62.3
ธันวาคม 2566	173	26	199	61.2

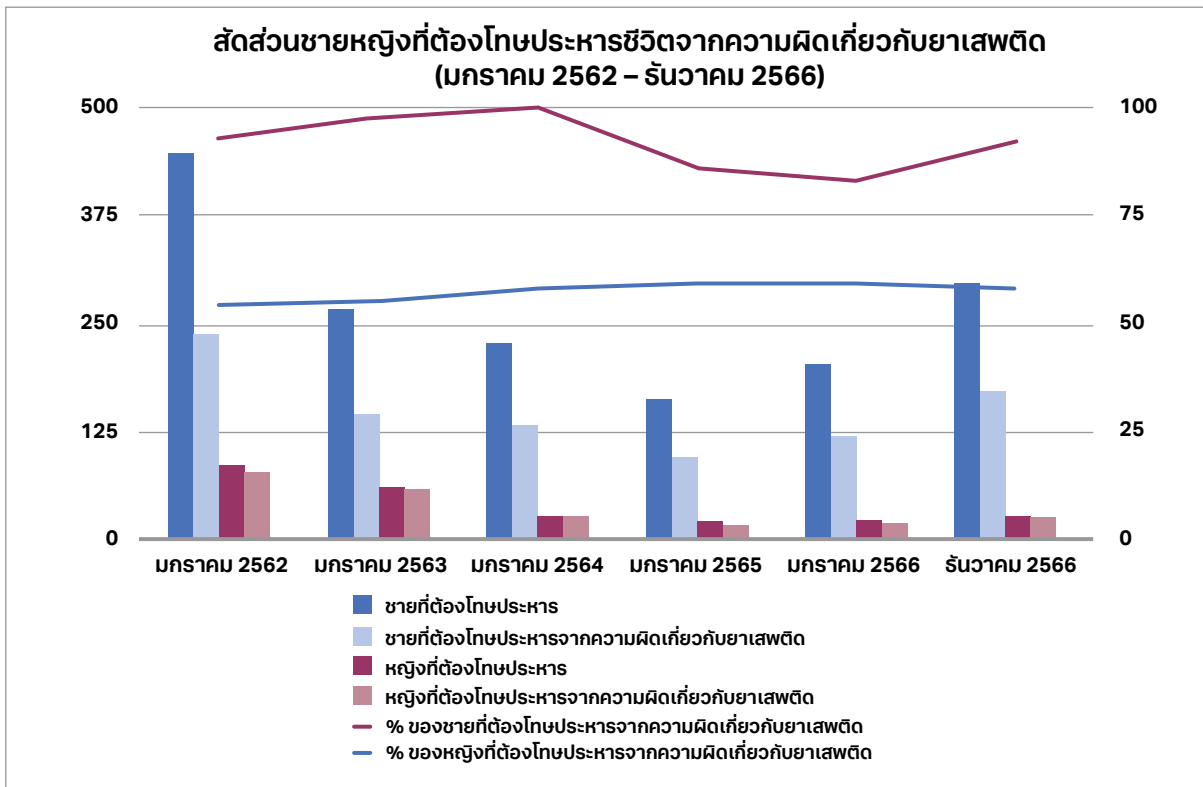
แม้ว่าจำนวนผู้ต้องขังที่ต้องโทษประหารชีวิตจะลดลง 41% ในช่วงปี 2562 ถึง 2566 แต่สัดส่วนของผู้ที่ถูกตัดสินโทษประหารชีวิตในคดีเกี่ยวกับยาเสพติด เมื่อเทียบกับจำนวนผู้ต้องโทษประหารชีวิตทั้งหมดนั้น เพิ่มขึ้นจาก 56% ในเดือนมกราคม 2562 เป็น 61% ในเดือนธันวาคม 2566

ผู้ต้องขังที่ต้องโทษประหารจากความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด (มกราคม 2562 – ธันวาคม 2566)				
เดือน/ปี	ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด	ความผิดอื่นๆ	รวม	% ของประชากรผู้ต้องขังที่ต้องโทษประหารชีวิตทั้งหมด
มกราคม 2562	319	233	552	56.25
มกราคม 2563	206	121	327	57.79
มกราคม 2564	162	95	257	62.99
มกราคม 2565	115	70	185	63.03
มกราคม 2566	141	86	227	62.1
ธันวาคม 2566	199	126	325	61.2

ตั้งแต่ปี 2562 ผู้หญิงที่ถูกตัดสินว่ามีความผิดในคดีเกี่ยวกับยาเสพติดยังคงคิดเป็นสัดส่วนที่สูงอย่างไม่ได้ส่วนในจำนวนผู้ต้องโทษประหารชีวิต สัดส่วนผู้ต้องขังหญิงที่ต้องโทษประหารชีวิตจากคดีเกี่ยวกับยาเสพติดยังคงสูงอย่างต่อเนื่อง โดยเฉลี่ยประมาณ 92% เมื่อเทียบกับจำนวนผู้ต้องขังหญิงที่ต้องโทษประหารชีวิตทั้งหมด สัดส่วนเฉลี่ยของผู้ต้องขังชายที่ถูกตัดสินประหารชีวิตในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเทียบกับจำนวนผู้ต้องขังชายที่ถูกตัดสินประหารชีวิตทั้งหมดอยู่ที่ 57%

สัดส่วนชายหญิงที่ต้องโทษประหารชีวิตจากความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด (มกราคม 2562 – ธันวาคม 2566)						
เดือน/ปี	ผู้หญิงที่ต้องโทษประหารชีวิต	ผู้หญิงที่ต้องโทษประหารชีวิตจากความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด	%	ผู้ชายที่ต้องโทษประหารชีวิต	ผู้ชายที่ต้องโทษประหารชีวิตจากความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด	%
มกราคม 2562	86	79	92	466	240	51
มกราคม 2563	60	59	98	267	147	55
มกราคม 2564	29	29	100	228	133	58
มกราคม 2565	22	19	86	163	96	59
มกราคม 2566	24	20	83	203	121	59
ธันวาคม 2566	28	26	92	297	173	58

2.6. อัตราการกระทำผิดซ้ำสูง

จากข้อมูลของกรมราชทัณฑ์ ณ วันที่ 1 ธันวาคม 2566 ในจำนวนนักโทษเด็ดขาดทั้งหมด 216,138 คน มี 94,323 คนหรือประมาณ 44% เป็นผู้กระทำผิดซ้ำ ซึ่งสัดส่วนดังกล่าวแทบไม่เปลี่ยนแปลงจากปี 2565 โดยในจำนวนผู้ต้องขังทั้งหมด 119,227 คนที่ได้รับการปล่อยตัวในปี 2566 มี 10,827 คนหรือ 9% ที่กระทำความผิดซ้ำภายในสิ้นปี⁹

นักโทษเด็ดขาด จำแนกตามจำนวนครั้งที่ถูกคุมขัง (ณ เดือนธันวาคม 2566)				
จำนวนครั้งที่ถูกคุมขัง	ชาย	หญิง	รวม	%
ถูกคุมขังครั้งที่ 1	100,028	17,800	117,828	54.52
ถูกคุมขังครั้งที่ 2	59,994	5,614	65,608	30.35
ถูกคุมขังครั้งที่ 3	19,685	1,351	21,036	9.73
ถูกคุมขังครั้งที่ 4	5,066	312	5,378	2.49
ถูกคุมขังครั้งที่ 5 หรือมากกว่านั้น	2,150	151	2,301	1.06
ถูกคุมขังตั้งแต่สองครั้งขึ้นไป	86,895	7,428	94,323	43.64
ไม่สามารถจำแนกได้	3,629	358	3,987	1.84
รวม	190,552	25,586	216,138	100.00

อัตราการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวในปีงบประมาณ 2566 จำแนกตามฐานความผิด (ณ วันที่ 15 ธันวาคม)	
ฐานความผิด	%
ยาเสพติด	24
ทรัพย์สิ้น	12
อื่น ๆ (ความผิดลหุโทษ คดีคนเข้าเมือง การพนัน ฯลฯ)	59
ชีวิตและร่างกาย	1.3
ทางเพศ	0.2
ทางปกครอง	0.2
ความปลอดภัยสาธารณะ ¹⁰	0.06

2.7. การเสียชีวิตในเรือนจำ

ตามข้อมูลกรมราชทัณฑ์ ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 (ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2565 ถึงวันที่ 30 กันยายน 2566) ผู้ต้องขัง 718 คน (ชาย 669 คน และหญิง 49 คน) เสียชีวิตจาก “สาเหตุตามธรรมชาติ” และผู้ต้องขัง 33 คน เสียชีวิต “ผิดธรรมชาติ” ซึ่งรวมถึงการฆ่าตัวตาย¹¹ อัตราการเสียชีวิตอยู่ที่ 266 คนต่อผู้ต้องขัง 100,000 คน การเสียชีวิตในเรือนจำด้วยสาเหตุตามธรรมชาติและสาเหตุผิดธรรมชาติลดลงจากปีงบประมาณที่แล้ว (ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2564 ถึงวันที่ 30 กันยายน 2565) ซึ่งอยู่ที่ 939 คน และ 39 คน ตามลำดับ¹² จำนวนผู้ต้องขังที่เสียชีวิตจากการฆ่าตัวตายลดลง 32% จาก 19 คนในปีงบประมาณ 2565 เหลือ 13 คนในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566¹³

9 กรมราชทัณฑ์ ฐานข้อมูลผู้ต้องขังกระทำผิดซ้ำ เข้าถึงเมื่อ 15 ธันวาคม 2566 [ภาษาไทย]

10 รวมทั้งความผิดเกี่ยวกับความปลอดภัยสาธารณะและการก่อการร้าย

11 นอกจากการฆ่าตัวตายแล้ว สาเหตุการเสียชีวิตที่ผิดธรรมชาตินี้ยังรวมถึง: อุบัติเหตุ; ฆาตกรรม; การเสียชีวิตอย่างกะทันหัน และไม่ทราบสาเหตุ กรมราชทัณฑ์, สรุปผลการดำเนินงานตามนโยบายอธิบดีกรมราชทัณฑ์ (6 เสาหลักสู่อนาคตราชทัณฑ์) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ไตรมาส 4 (ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2565 – 30 กันยายน 2566), 2566 [ภาษาไทย]

12 กรมราชทัณฑ์, สถิติผู้ต้องขังเสียชีวิต เข้าถึงเมื่อ 7 กุมภาพันธ์ 2567; <http://www.correct.go.th/stathomepage/>

13 กรมราชทัณฑ์, สรุปผลการดำเนินงานตามนโยบายอธิบดีกรมราชทัณฑ์ (6 เสาหลักสู่อนาคตราชทัณฑ์) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ไตรมาส 4 (ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2565 – 30 กันยายน 2566), 2566 [ภาษาไทย]; กรมราชทัณฑ์, สรุปผลการดำเนินงานตามนโยบายอธิบดีกรมราชทัณฑ์ (6 เสาหลักสู่อนาคตราชทัณฑ์) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ไตรมาส 4 (ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2564 – 30 กันยายน 2565), 2565 [ภาษาไทย]

2.8. มาตรการปล่อยตัวก่อนกำหนดลดลงอย่างมาก

ในปี 2566 จำนวนนักโทษเด็ดขาดที่ได้รับการปล่อยตัวก่อนกำหนดอย่างมีเงื่อนไขลดลงเป็นปีที่สองติดต่อกัน โดยลดลง 59% จากปี 2565 สาเหตุหลักมาจากการไม่มีพระราชทานอภัยโทษเป็นการทั่วไปในปี 2566 การพระราชทานอภัยโทษเช่นนี้เป็นการประกาศนิตินโทษกรรมตามประเพณี เนื่องในวโรกาสมหามงคลต่าง ๆ และมีส่วนช่วยให้สามารถปล่อยตัวผู้ต้องขังก่อนกำหนดได้เป็นผลมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับมาตรการอื่นๆ การพระราชทานอภัยโทษเป็นการทั่วไปครั้งล่าสุดเมื่อเดือนสิงหาคม 2565 ส่งผลให้มีการปล่อยตัวผู้ต้องขัง 22,822 คน¹⁴

การปล่อยตัวนักโทษเด็ดขาดอย่างมีเงื่อนไข (มกราคม – ธันวาคม 2566)				
เดือน/ปี	ปล่อยตัวลควินต้องโทษ	การพักการลงโทษ	พระราชทานอภัยโทษ	รวม
มกราคม 2566	364	990	674	2,028
กุมภาพันธ์ 2566	317	762	112	1,191
มีนาคม 2566	631	980	83	1,694
เมษายน 2566	406	1,205	70	1,681
พฤษภาคม 2566	302	495	43	840
มิถุนายน 2566	591	796	78	1,465
กรกฎาคม 2566	647	1,776	79	2,502
สิงหาคม 2566	469	949	49	1,467
กันยายน 2566	649	997	47	1,693
ตุลาคม 2566	527	1,124	55	1,706
พฤศจิกายน 2566	599	437	89	1,125
ธันวาคม 2566	447	901	63	1,411
รวม	5,949	11,412	1,442	18,803

อย่างไรก็ตาม ในปี 2566 จำนวนผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวก่อนกำหนดตามมาตรการลควินต้องโทษอยู่ที่ 5,949 คน ซึ่งเพิ่มขึ้นมากกว่าสองเท่าจาก 2,477 คน ในปี 2565 นอกจากนี้ จำนวนผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวก่อนกำหนดตามมาตรการพักการลงโทษเพิ่มขึ้น 40% จาก 8,110 คน ในปี 2562 เป็น 11,412 คน ในปี 2566

จำนวนนักโทษเด็ดขาดทั้งหมดที่ได้รับการปล่อยตัวภายใต้เงื่อนไข (2562 – 2566)				
เดือน/ปี	ปล่อยตัวลควินต้องโทษ	การพักการลงโทษ	พระราชทานอภัยโทษ	รวม
2562	7,496	6,337	21,631	35,464
2563	14,664	13,379	32,864	60,907
2564	5,177	36,776	51,496	93,449
2565	2,477	8,110	35,667	46,254
2566	5,949	11,412	1,442	18,803

14 FIDH, รายงานสภาพเรือนจำประจำปี 2566, มีนาคม 2566; <https://www.fidh.org/IMG/pdf/thailandprison804a.pdf>

2.9. เยาวชนผู้กระทําความผิดที่ถูกคุมขังในเรือนจําลดลง

เดือน/ปี	จำนวนเยาวชนผู้กระทําความผิดที่ถูกคุมขังในเรือนจํา
มกราคม 2566	175
กุมภาพันธ์ 2566	153
มีนาคม 2566	143
เมษายน 2566	133
พฤษภาคม 2566	123
มิถุนายน 2566	124
กรกฎาคม 2566	129
สิงหาคม 2566	143
กันยายน 2566	146
ตุลาคม 2566	151
พฤศจิกายน 2566	157
ธันวาคม 2566	154

เดือน/ปี	จำนวนเยาวชนผู้กระทําความผิดที่ถูกคุมขังในเรือนจํา
มกราคม 2562	734
มกราคม 2563	591
มกราคม 2564	395
มกราคม 2565	170
มกราคม 2566	175
ธันวาคม 2566	154

ณ เดือนธันวาคม 2566 มีผู้ต้องขังอายุต่ำกว่า 18 ปี จำนวน 154 คน (ชาย 140 คน และหญิง 14 คน) ถูกคุมขังในเรือนจํา จากสถิติอย่างเป็นทางการของศาลยุติธรรม ตั้งแต่เดือนมกราคมถึงธันวาคม 2566 มีผู้กระทําผิดที่เป็นเยาวชนรายใหม่ 19 รายถูกส่งเข้าคุมขังในเรือนจํา¹⁵

ประเทศไทยมีแนวโน้มลดลงของประชากรผู้ต้องขังเยาวชนในเรือนจําตั้งแต่ปี 2562 โดย ณ เดือนธันวาคม 2566 จำนวนผู้ต้องขังเยาวชนที่ถูกควบคุมตัวในเรือนจําลดลง 79% จากจำนวนที่บันทึกไว้ในเดือนมกราคม 2562¹⁶

2.10. ผู้ต้องขังที่มีความต้องการพิเศษเพิ่มขึ้น

ในปี 2566 จำนวนผู้ต้องขังที่มีความต้องการพิเศษในเรือนจําไทยเพิ่มขึ้นเป็น 8,645 คน เพิ่มขึ้น 17% จาก 7,380 คนในปี 2565¹⁷ ผู้ต้องขังกลุ่มนี้คิดเป็น 3.1% ของประชากรผู้ต้องขังทั้งหมด ตามข้อมูลของกรมราชทัณฑ์ ผู้ต้องขังประเภทนี้ประกอบด้วย: ผู้ต้องขังสูงอายุ (อายุมากกว่า 60 ปี); ผู้ต้องขังที่มีความพิการ; และแม่ที่เลี้ยงลูกในเรือนจํา¹⁸ โดยผู้ต้องขังสูงอายุ (7,516 คน) ยังคงเป็นสัดส่วนที่มากที่สุดของผู้ต้องขังที่มีความต้องการพิเศษ โดยมีจำนวนเพิ่มขึ้น 19% จาก 6,283 คน ในปี 2565¹⁹

ณ เดือนธันวาคม 2566 มีผู้ต้องขังที่มีความพิการทั่วประเทศ 921 คน ประเภทความพิการที่พบมากที่สุดคือความบกพร่องทางการเคลื่อนไหวร่างกาย (71%) รองลงมาคือความบกพร่องทางการมองเห็น (12%)²⁰

ณ เดือนตุลาคม 2566 มีผู้ต้องขังที่ตั้งครรภ์ 137 คน และเด็ก 71 คน ที่อาศัยอยู่กับผู้ต้องขังหญิง²¹

15 สำนักแผนงานและงบประมาณ ศาลยุติธรรม, ผลการดำเนินงานด้านคดีของศาลยุติธรรม ประจำปีพุทธศักราช 2566, 7 กุมภาพันธ์ 2567 หน้า 78 [ภาษาไทย] <https://oppb.coj.go.th/th/content/category/detail/id/8 /cid/2087/iid/398588>

16 กรมราชทัณฑ์, รายงานสถิติราชทัณฑ์ รท.103 เข้าถึงเมื่อ 23 มกราคม 2567 [ภาษาไทย]; http://www.correct.go.th/rt103pdf/report_rt103_index.php

17 กรมราชทัณฑ์, หนังสือ เลขที่ ยธ 0710.3/1634 ส่งข้อมูลสถิติเกี่ยวกับผู้ต้องขังสำหรับจัดทำรายงานสภาพเรือนจําประจำปี 2567 16 มกราคม 2567 [ภาษาไทย]

18 เพจเฟซบุ๊ก ประชาสัมพันธ์ กรมราชทัณฑ์, 7 ข้อเท็จจริงข้อมูลหลังกำแพงที่อยากให้อ่าน - #เรื่องที่2 : สถานการณ์สุขภาพผู้ต้องขังและการดูแลผู้พิการ เจ็บป่วย สูงอายุ ; 8 ตุลาคม 2566 [ภาษาไทย]

19 กรมราชทัณฑ์, หนังสือ เลขที่ ยธ 0710.3/1634 ส่งข้อมูลสถิติเกี่ยวกับผู้ต้องขังสำหรับจัดทำรายงานสภาพเรือนจําประจำปี 2567 16 มกราคม 2567 [ภาษาไทย]

20 กรมราชทัณฑ์, หนังสือ เลขที่ ยธ 0710.3/1634 ส่งข้อมูลสถิติเกี่ยวกับผู้ต้องขังสำหรับจัดทำรายงานสภาพเรือนจําประจำปี 2567 16 มกราคม 2567 [ภาษาไทย]

21 เพจเฟซบุ๊ก ประชาสัมพันธ์ กรมราชทัณฑ์, 7 ข้อเท็จจริงข้อมูลหลังกำแพงที่อยากให้อ่าน - 8 ตุลาคม 2566 [ภาษาไทย];

2.11. ผู้ต้องขังต่างชาติ

ณ เดือนธันวาคม 2566 มีชาวต่างชาติอยู่ในเรือนจำไทยจำนวน 7,932 คน คิดเป็น 2.8% ของประชากรผู้ต้องขังทั้งหมด²² 10 ประเทศที่มีจำนวนผู้ต้องขังถูกคุมขังในเรือนจำไทยมากที่สุด ได้แก่ เมียนมาร์ (50%); ลาว (15%); กัมพูชา (9.6%); จีน (3.7%); ไนจีเรีย (2.2%); มาเลเซีย (1.8%); เวียดนาม (1.6%); อินโดนีเซีย (1%); ใต้หวัน (0.8%); และอินเดีย (0.6%) [ดูด้านล่าง ภาคผนวก I]

ความผิดที่ผู้ต้องขังชาวต่างชาติถูกตัดสินจำคุกมากที่สุด ได้แก่ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด (24%); การละเมิดพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง (13%); ลักทรัพย์ (4%); ความผิดต่อชีวิต (3%); และละเมิดพระราชบัญญัติจราจรทางบก (2.5%) [ดูด้านล่าง ภาคผนวก II]

2.12. งบประมาณประจำปีเพิ่มขึ้นเล็กน้อย

สำหรับปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 (ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2565 ถึงวันที่ 30 กันยายน 2566) กรมราชทัณฑ์ได้รับงบประมาณประจำปี 14.01 พันล้านบาท (ประมาณ 396.8 ล้านดอลลาร์สหรัฐ)²³ ซึ่งคิดเป็น 56% ของงบประมาณทั้งหมดที่จัดสรรให้กับกระทรวงยุติธรรม (ยธ.) โดยเพิ่มขึ้น 4% จาก 13.495 พันล้านบาท (ประมาณ 382.2 ล้านดอลลาร์สหรัฐ) ในปีงบประมาณที่ผ่านมา ทั้งนี้ งบประมาณดังกล่าวรวมถึงการเพิ่มงบประมาณสำหรับการก่อสร้างเรือนจำที่ 2.26 พันล้านบาท (ประมาณ 64 ล้านดอลลาร์สหรัฐ)

จากงบประมาณประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 มีการจัดสรรงบประมาณ 4.40 พันล้านบาท (ประมาณ 124.6 ล้านดอลลาร์สหรัฐ) หรือ 31% ไว้สำหรับอาหาร ซึ่งหมายความว่ามีการจัดสรรเงินประมาณ 45 บาทต่อผู้ต้องขังต่อวัน หรือ 15 บาท (ประมาณ 0.45 ดอลลาร์สหรัฐ) ต่อมื้อ ซึ่งเท่ากับอัตราเดิมในปี 2565²⁴

ในเดือนกันยายน 2566 รัฐบาลอนุมัติงบประมาณสำหรับการก่อสร้างเรือนจำแห่งใหม่ 3 แห่งในจังหวัดอุดรธานี ยโสธร และชัยนาท²⁵

3. ยังคงมีข้อจำกัดในการตรวจสอบสภาพเรือนจำโดยหน่วยงานอิสระ

ในปี 2566 การเข้าถึงเรือนจำขององค์กรสิทธิมนุษยชนอิสระเพื่อตรวจสอบสภาพการคุมขังยังคงถูกจำกัดโดยผลการ

ในปี 2566 เป็นครั้งที่สามติดต่อกันนับตั้งแต่การตีพิมพ์รายงานเรือนจำประจำปีฉบับแรกของ FIDH - สสส. ที่กรมราชทัณฑ์ปฏิเสธที่จะอนุญาตให้ทั้งสององค์กรเข้าถึงเรือนจำเพื่อวัตถุประสงค์ในการรวบรวมข้อมูล²⁶ ในช่วงต้นเดือนสิงหาคม 2563 FIDH และ สสส. ได้ส่งจดหมายถึงกรมราชทัณฑ์เพื่อขอเข้าเยี่ยมเรือนจำ 20 แห่งทั่วประเทศเพื่อประเมินสภาพและสัมภาษณ์ผู้ต้องขังเพื่อทำการวิจัยสำหรับรายงานฉบับนี้²⁷ เมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 2566 กรมราชทัณฑ์ปฏิเสธคำขอของ FIDH-สสส. โดยอ้างเหตุผลว่า “มีผู้ต้องขังจำนวนมาก” และ “มาตรการรักษาความปลอดภัยในเรือนจำและทัณฑสถานที่ต้องใช้ความระมัดระวังอย่างยิ่ง”²⁸

22 กรมราชทัณฑ์, หนังสือ เลขที่ ยธ 0710.3/1634 ส่งข้อมูลสถิติเกี่ยวกับผู้ต้องขังสำหรับจัดทำรายงานสภาพเรือนจำประจำปี 2567 16 มกราคม 2567 [ภาษาไทย]

23 1 USD = 35.3 บาทไทย (ธนาคารแห่งประเทศไทย อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ ณ วันที่ 1 ธันวาคม 2566)

24 FIDH, รายงานสภาพเรือนจำประจำปี 2566, 7 มีนาคม 2566

25 กระทรวงยุติธรรม หนังสือ ที่ ยธ 2008/10023: เรื่อง ขออนุมัติรายการก่อนที่ผู้ถูกคุมขังเข้ามามีงบประมาณที่มีวงเงินตั้งแต่ 1,000 ล้านบาทขึ้นไป กระทรวงยุติธรรม; https://solution.soc.go.th/PDF_UPLOAD/2566/P_409522_8.pdf

26 FIDH, รายงานสภาพเรือนจำประจำปี 2565, 24 มีนาคม 2565; FIDH, รายงานสภาพเรือนจำประจำปี 2566, 7 มีนาคม 2566

27 เรือนจำ 20 แห่ง ได้แก่ ทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่; เรือนจำอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ เรือนจำกลางนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช; เรือนจำกลางสงขลา จังหวัดสงขลา; เรือนจำจังหวัดภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต; เรือนจำจังหวัดนราธิวาส จังหวัดนราธิวาส; เรือนจำพิเศษพัทยา จังหวัดชลบุรี; เรือนจำจังหวัดจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี; ทัณฑสถานหญิงชลบุรี จังหวัดชลบุรี; เรือนจำกลางราชบุรี จังหวัดราชบุรี; เรือนจำกลางตาก จังหวัดตาก; ทัณฑสถานหญิงกลาง กรุงเทพฯ; เรือนจำอำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี; เรือนจำจังหวัดอุทัยธานี จังหวัดอุทัยธานี; เรือนจำกลางบางขวาง จังหวัดนนทบุรี; เรือนจำกลางคลองเปรม กรุงเทพฯ; เรือนจำพิเศษมีนบุรี กรุงเทพฯ; เรือนจำจังหวัดขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น; เรือนจำกลางอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี; เรือนจำกลางอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี.

28 กรมราชทัณฑ์ เลขที่ ยธ 0701.5/33464 เรื่อง การอนุญาตให้เข้าทำและสัมภาษณ์ผู้ต้องขังในเรือนจำ/ทัณฑสถาน 3 ตุลาคม 2566 [ภาษาไทย]

ในเดือนตุลาคม 2566 แอมเนสตี้อินเตอร์เนชันแนล (AI) ประเทศไทยได้ส่งจดหมายถึงกรมราชทัณฑ์ เพื่อขอเข้าเยี่ยมเรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานครและทัณฑสถานหญิงกลางในกรุงเทพฯ เพื่อประเมินสภาพการคุมขังและการปฏิบัติต่อนักโทษการเมืองในเรือนจำดังกล่าว²⁹ เมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน 2566 กรมราชทัณฑ์ ปฏิเสธคำขอโดยอ้างข้อกังวลเรื่องโควิด-19³⁰

แม้ว่าองค์กรสิทธิมนุษยชนอิสระยังคงถูกปฏิเสธการเข้าถึงเรือนจำ แต่หน่วยงานและสถาบันอื่นๆ กลับเข้าเยี่ยมชมทัณฑสถานได้โดยไม่มีอุปสรรค

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ได้รับอนุญาตให้เข้าถึงเรือนจำเพื่อประเมินสภาพและสัมภาษณ์ผู้ต้องขัง ในปี 2566 กสม. ได้ลงพื้นที่เข้าเยี่ยมเรือนจำกลางตาก จังหวัดตาก³¹ เรือนจำกลางเขabin จังหวัดราชบุรี³² และเรือนจำกลางจะเขิงเทรา จังหวัดจะเขิงเทรา³³

ผู้เข้าเยี่ยมรายอื่นๆ ได้แก่ สมาชิกคณะกรรมการการกฎหมาย การยุติธรรม และสิทธิมนุษยชนสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งเข้าเยี่ยมเรือนจำพิเศษกรุงเทพฯ ที่กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 24 ตุลาคม 2566³⁴ ตัวแทนรัฐบาลกาตาร์ เข้าเยี่ยมทัณฑสถานหญิงกลาง กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 31 ตุลาคม 2566³⁵ ตัวแทนจากรัฐบาลญี่ปุ่นและมหาวิทยาลัยชิบะ ประเทศญี่ปุ่น เข้าเยี่ยมเรือนจำกลางนครปฐม ในจังหวัดนครปฐม เมื่อวันที่ 22 กันยายน 2566³⁶ ผู้ตรวจราชการเรือนจำอังกฤษ เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์อังกฤษ และคุมประพฤติอังกฤษ เข้าเยี่ยมเรือนจำกลางคลองเปรมและเรือนจำพิเศษธนบุรีในกรุงเทพฯ ในเดือนมีนาคม 2566³⁷ และตัวแทนจากสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย และบริษัท ไทยออยล์ จำกัด (มหาชน) ที่เข้าเยี่ยมชมเรือนจำกลางชลบุรี เมื่อเดือนตุลาคม 2566³⁸

4. มาตรการใหม่เพื่อบรรเทาความแออัดยังไม่มีความคืบหน้า

ในปี 2566 ทางกรไทยมีความคืบหน้าเพียงเล็กน้อยในการดำเนินมาตรการใหม่ที่มุ่งลดความแออัดยึดเยียดเรื้อรังในเรือนจำ รวมถึงมาตรการส่งเสริมการใช้สถานที่คุมขังอื่นที่ไม่ใช่เรือนจำสำหรับผู้ต้องขังระหว่างรอการพิจารณาคดีและผู้ต้องขังบางประเภท

4.1. มีการพูดคุยหลายครั้ง แต่ไม่มีการดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาการควบคุมตัวระหว่างรอคดี

แม้จะมีการหารือกันอย่างกว้างขวางระหว่างหน่วยงานต่างๆ แต่ยังไม่มีการดำเนินการที่เป็นรูปธรรมเพื่อแก้ไขปัญหาการควบคุมตัวระหว่างรอการพิจารณาคดี

ในประเทศไทย ผู้ต้องขังระหว่างรอการพิจารณาคดีคิดเป็นประมาณ 18% ถึง 20% ของประชากรผู้ต้องขังทั้งหมดในปี 2566 [ดูด้านบน บทที่ 2.3] และเป็นสาเหตุสำคัญของปัญหาเรือนจำแออัด ผู้ต้องขังระหว่างรอการพิจารณาคดีจะถูกควบคุมตัวร่วมกับนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำและทัณฑสถาน 136 แห่งทั่วประเทศ³⁹ กรมราชทัณฑ์อ้างว่า

- 29 แอมเนสตี้อินเตอร์เนชันแนล ประเทศไทย หมายเลขจดหมาย AI TH.CAM 92/2566; ขออนุญาตเยี่ยมเรือนจำ 20 ตุลาคม 2566 [ภาษาไทย]
- 30 เรือนจำพิเศษกรุงเทพฯ, หนังสือเวียน ที่ ยธ 0768/7935; การขออนุญาตให้เข้าเยี่ยมเรือนจำ 9 พฤศจิกายน 2566 [ภาษาไทย]; จดหมายตอบกรมราชทัณฑ์ 9 พฤศจิกายน 2566
- 31 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, กสม. สุภัทรา ลงพื้นที่ตรวจเยี่ยมเรือนจำกลางตาก และศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัดตาก, 6 กุมภาพันธ์ 2566 [ภาษาไทย]; <https://www.nhrc.or.th/News/Activity-News/22275.aspx>
- 32 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, กสม. ศยามล ลงพื้นที่ตรวจเยี่ยมเชิงกลียาณมิตรเรือนจำกลางเขabin จังหวัดราชบุรี, 12 พฤษภาคม 2566 [ภาษาไทย]; <https://www.nhrc.or.th/News/Activity-News/22692.aspx>
- 33 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, กสม. สุภัทรา ลงพื้นที่ตรวจเยี่ยมเรือนจำกลางจะเขิงเทรา จังหวัดจะเขิงเทรา, 9 มีนาคม 2566 [ภาษาไทย]; <https://www.nhrc.or.th/News/Activity-News/22435.aspx>
- 34 เฟซบุ๊ก ศคินันท์ ธรรมนิฐินันท์ - ทนายแจม - Sasinan Thamnithinan โพสต์ลงวันที่ 31 ตุลาคม 2566 ; <https://www.facebook.com/photo?fbid=301271712702410&set=pcb.301271869369061>
- 35 เฟซบุ๊ก ประชาสัมพันธ์ กรมราชทัณฑ์, โพสต์ลงวันที่ 31 ตุลาคม 2566 [ภาษาไทย]; https://www.facebook.com/story.php?story_fbid=726637376161988&id=100064471968941&mibextid=K8Wfd2
- 36 ผู้จัดการออนไลน์, ยุติธรรมญี่ปุ่น มหาวิทยาลัยชิบะ เยี่ยมชมหาข้อมูลผู้ต้องขังหญิง เรือนจำนครปฐม เพื่อเก็บข้อมูลผู้ต้องขังหญิง, 22 กันยายน <https://mgronline.com/local/detail/9660000085818> [ภาษาไทย]
- 37 กรมราชทัณฑ์, อบรมศึกษาราชทัณฑ์ให้การต้อนรับผู้ตรวจราชการเรือนจำอังกฤษและการคุมประพฤติอังกฤษ, 23 มีนาคม 2566 [ภาษาไทย]; <http://www.correct.go.th/?p=112575>
- 38 เฟซบุ๊ก ประชาสัมพันธ์ กรมราชทัณฑ์, โพสต์ลงวันที่ 4 ตุลาคม 2566 [ภาษาไทย]; https://www.facebook.com/story.php?story_fbid=710477457777980&id=100064471968941&mibextid=K8Wfd2
- 39 เฟซบุ๊ก ประชาสัมพันธ์ กรมราชทัณฑ์, โพสต์ลงวันที่ 25 ตุลาคม 2566 [ภาษาไทย]; https://www.facebook.com/story.php?story_fbid=722956026530123&id=100064471968941&mibextid=K8Wfd2
- 39 เฟซบุ๊ก ประชาสัมพันธ์ กรมราชทัณฑ์, 7 ข้อเท็จจริงข้อมูลหลังกักขังที่ยากให้สังคมรับรู้- เรื่องที่ 5 การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณา

มีสาเหตุมาจากมีพื้นที่ภายในเรือนจำไม่เพียงพอ ทำให้ไม่สามารถแยกผู้ต้องขังระหว่างรอการพิจารณาคดีออกจาก ประชากรเรือนจำทั่วไปได้⁴⁰

การคุมขังระหว่างพิจารณาคดีขัดต่อสิทธิที่จะได้รับสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ ซึ่งรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 และมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ⁴¹ มาตรา 29 ของรัฐธรรมนูญบัญญัติว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าไม่มีความผิดและ “จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้” และการคุมขัง “ให้กระทำได้เพียงเท่าที่จำเป็น เพื่อป้องกันมิให้มีการหลบหนี”⁴² สิทธิที่จะได้รับสันนิษฐานว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ามีความผิดนั้น ยังได้รับการรับรองโดยข้อ 14(2) ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ซึ่งประเทศไทยเป็นรัฐภาคี⁴³ นอกจากนี้ ข้อ 11(ข) ของข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งองค์การสหประชาชาติในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (ข้อกำหนดเนลสัน แมนเดลา) กำหนดว่า “ผู้ต้องขังที่รอการพิจารณาคดีต้องแยกจากนักโทษเด็ดขาด”

ในเดือนกุมภาพันธ์และ มีนาคม 2566 กระทรวงยุติธรรมได้ประชุมกับกสม. เพื่อหารือในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการปล่อยตัวชั่วคราวของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกควบคุมตัวระหว่างรอการพิจารณาคดี หลังจากการประชุมครั้งแรกเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ กระทรวงยุติธรรมได้ออกแถลงการณ์ร่วมในวันถัดมา โดยระบุว่า จะพิจารณาทบทวนระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในคดีความผิดเห็นทางการเมือง ซึ่งไม่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวในระหว่างพิจารณาคดี ให้สามารถคุมขังในสถานที่อื่นซึ่งไม่ใช่เรือนจำได้ ซึ่งรวมถึงการคุมขังที่บ้าน⁴⁴ หลังจากการประชุมครั้งที่สองเมื่อวันที่ 1 มีนาคม กระทรวงยุติธรรมเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะของ กสม. ให้ปรับปรุงกฎกระทรวงที่ออกเมื่อกันยายน 2562 ตามมาตรา 89/1 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา⁴⁵ กฎกระทรวงดังกล่าวอนุญาตให้ศาลสั่งให้ควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในสถานที่อื่นนอกเหนือจากเรือนจำได้⁴⁶

ในเดือนเมษายน 2566 กระทรวงยุติธรรมได้จัดตั้งคณะทำงานเพื่อดำเนินการแก้ไขกฎกระทรวงปี 2562 และพัฒนาแนวทางการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีให้สอดคล้องกับหลักการสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ⁴⁷ การแก้ไขดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดสถานที่คุมขังทางเลือกตามลักษณะของผู้ต้องขังและประเภทความผิดที่ถูกกล่าวหา⁴⁸ อย่างไรก็ตาม ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2566 กระบวนการแก้ไขยังคงอยู่ระหว่างดำเนินการ⁴⁹

ในเดือนพฤศจิกายน 2566 กรมราชทัณฑ์กล่าวว่า จะดำเนินการลดจำนวนผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีตามมาตรา

คดี, 1 พฤศจิกายน 2566 [ภาษาไทย]

40 เพงเพชฌัญญา ประชาสัมพันธ์ กรมราชทัณฑ์, 7 ข้อเท็จจริงข้อมูลหลังกำแพงที่อยากให้สังคมรับรู้- เรื่องที่ 5 การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดี, 1 พฤศจิกายน 2566 [ภาษาไทย]

41 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, แถลงการณ์ร่วมของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และกระทรวงยุติธรรม เรื่อง ความห่วงใยในสวัสดิภาพของผู้ต้องขัง, 2 กุมภาพันธ์ 2566; <https://www.nhrc.or.th/NHRC-Work/Statements-Press-Releases-Open-Letters/Statements/22265.aspx> [ภาษาไทย]; ประชาไท, กสม.หารือ ยธ.แก้กฎกระทรวงสถานที่ขังผู้ต้องขังที่คดียังไม่จบ, 2 มีนาคม 2566; <https://prachatai.com/journal/2023/03/102989> [ภาษาไทย]

42 ราชกิจจานุเบกษา, รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, 6 เมษายน 2560 [ภาษาไทย]

43 ข้อ 14(2) ของ ICCPR ระบุว่า “บุคคลทุกคนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดทางอาญา ต้องมีสิทธิได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ตามกฎหมายได้ว่ามีความผิด”

44 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, แถลงการณ์ร่วมของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และกระทรวงยุติธรรม เรื่อง ความห่วงใยในสวัสดิภาพของผู้ต้องขัง, 2 กุมภาพันธ์ 2566; <https://www.nhrc.or.th/NHRC-Work/Statements-Press-Releases-Open-Letters/Statements/22265.aspx> [ภาษาไทย]

45 ตามมาตรา 89/1 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ผู้บัญชาการเรือนจำ หรือเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่จัดการตามหมายขัง สามารถขอให้ศาลสั่งให้ควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยหรือจำเลยไว้ในสถานที่อื่นนอกจากเรือนจำได้ อย่างไรก็ตาม กฎกระทรวงปี 2552 กำหนดเพียงหลักเกณฑ์สำหรับสถานที่ขัง วิธีการควบคุมตัว และมาตรการป้องกันการหลบหนี โดยให้กระทรวงยุติธรรมมีอำนาจกำหนดสถานที่ควบคุมตัวแต่ละแห่งโดยเฉพาะ; ราชกิจจานุเบกษา, กฎกระทรวง กำหนดสถานที่อื่นที่ใช้ในการขัง จำคุก หรือควบคุมผู้ต้องหา จำเลย หรือผู้ซึ่งต้องจำคุกตามคำพิพากษาถึงที่สุด พ.ศ. 2552, 15 ตุลาคม 2562 [ภาษาไทย]

46 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, แถลงการณ์ร่วมของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และกระทรวงยุติธรรม เรื่อง ความห่วงใยในสวัสดิภาพของผู้ต้องขัง, 2 กุมภาพันธ์ 2566 [ภาษาไทย]; กระทรวงยุติธรรม, สรุปผลการหารือระหว่างคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และกระทรวงยุติธรรม เรื่อง แนวทางการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี, 8 กุมภาพันธ์ 2566; <https://www.moj.go.th/view/80738> [ภาษาไทย]; ประชาไท, กสม.หารือ ยธ.แก้กฎกระทรวงสถานที่ขังผู้ต้องขังที่คดียังไม่จบ, 2 มีนาคม 2566; <https://prachatai.com/journal/2023/03/102989> [ภาษาไทย]

47 เพงเพชฌัญญา ประชาสัมพันธ์ กรมราชทัณฑ์, 7 ข้อเท็จจริงข้อมูลหลังกำแพงที่อยากให้สังคมรับรู้- เรื่องที่ 5 การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดี, 1 พฤศจิกายน 2566 [ภาษาไทย]

48 ประชาไท, กสม.หารือ ยธ.แก้กฎกระทรวงสถานที่ขังผู้ต้องขังที่คดียังไม่จบ, 2 มีนาคม 2566; <https://prachatai.com/journal/2023/03/102989> [ภาษาไทย]

49 ไทยรัฐ, “ทวิ” แจงสภา “ทักษิณ” ปวยจริง ชี้ การอยู่ในห้องไปไหนไม่ได้ คือการเสียชีวิต, 3 มกราคม 2567; <https://www.thairath.co.th/news/politic/2752432> [ภาษาไทย]

89/1 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยการขอให้ศาลสั่งให้ควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในสถานที่อื่นนอกเหนือจากเรือนจำ⁵⁰ อย่างไรก็ตาม มาตรการดังกล่าวจะดำเนินการได้ก็ต่อเมื่อกระทรวงยุติธรรมแก้ไขกฎกระทรวงปี 2562 เพื่อกำหนดสถานที่คุมขังทางเลือกเสรีจลัน ในเดือนเดียวกัน กรมราชทัณฑ์ยังกล่าวถึงมาตรการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี รวมถึงการจัดสรรสถานที่เฉพาะเพื่อให้แน่ใจว่ามีการแยกผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีออกจากผู้ต้องขังเด็ดขาด⁵¹ กรมราชทัณฑ์ยังประกาศว่าจะมีการดำเนินโครงการนำร่องเกี่ยวกับการแยกผู้ต้องขังที่เรือนจำชั่วคราวเขาไม้แก้ว จังหวัดระยอง ในช่วงปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 (ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2563 ถึงวันที่ 30 กันยายน 2564)⁵²

4.2. ระเบียบใหม่ว่าด้วยการคุมขังนอกเรือนจำทำให้เกิดการกล่าวหาว่าเลือกปฏิบัติ

ระเบียบใหม่ของกรมราชทัณฑ์ที่อนุญาตให้ผู้ต้องขังรับโทษนอกเรือนจำ ก่อให้เกิดเสียงวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นการเอื้อประโยชน์ต่อกรณีของทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรียุคไทย

เมื่อวันที่ 6 ธันวาคม 2566 กรมราชทัณฑ์ได้ประกาศระเบียบใหม่ที่ออกตามความในมาตรา 33 พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2560) เกี่ยวกับการควบคุมตัวผู้ต้องขังบางประเภทในสถานที่อื่นนอกเหนือจากเรือนจำ⁵³ ตามระเบียบดังกล่าว ผู้ต้องขังที่มีคุณสมบัติตามที่กรมราชทัณฑ์จะสามารถรับโทษในสถานที่คุมขังที่ไม่ใช่เรือนจำได้ เพื่อวัตถุประสงค์ในการแยกผู้ต้องขัง การพัฒนาประพฤตินิสัย การรักษาพยาบาล และการเตรียมพร้อมก่อนปล่อย⁵⁴ สถานที่คุมขังอาจรวมถึงที่พักอาศัยส่วนบุคคล สถานที่ราชการ และโรงพยาบาล ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์

ผู้วิพากษ์วิจารณ์มาตรการนี้ยืนยันว่า ระเบียบดังกล่าวมีจุดมุ่งหมายเพื่อเอื้อประโยชน์ให้กับอดีตนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร เนื่องจากทำให้เขาไม่ต้องรับโทษในคดีที่ถูกตัดสินจำคุก 8 ปี [ดูด้านล่าง บทที่ 5]⁵⁵ เพื่อตอบโต้ต่อเสียงวิจารณ์นี้ กระทรวงยุติธรรมและกรมราชทัณฑ์ ชี้แจงว่า ระเบียบใหม่นี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อจัดการกับปัญหาความแออัดเรือนจำ และปรับปรุงระบบราชทัณฑ์ของไทยให้สอดคล้องกับมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ⁵⁶

ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2566 กรมราชทัณฑ์ยังไม่ได้ออกแนวทางการปฏิบัติตามระเบียบของกรม ดังนั้น จึงยังไม่ชัดเจนว่าใครบ้างที่จะมีสิทธิ์ได้รับการควบคุมตัวนอกเรือนจำ และระเบียบใหม่นี้จะส่งผลให้จำนวนประชากรในเรือนจำลดลงอย่างมีนัยสำคัญหรือไม่

5. อดีตนายกรัฐมนตรีที่ถูกตัดสินลงโทษได้รับการปฏิบัติเป็นพิเศษ

การดำเนินการของกระทรวงยุติธรรมในกรณีของอดีตนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร ดึงความสนใจไปที่ประเด็นความไม่เท่าเทียมและการเลือกปฏิบัติสองมาตรฐานในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในประเทศ⁵⁷

แม้ว่าทวิ สอดส่อง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม จะพยายามปฏิเสธข้อกล่าวหาว่าเอื้อประโยชน์ให้กับนายทักษิณ โดยยืนยันว่า “ไม่มีการเลือกปฏิบัติแก่นักโทษคนใดเป็นการเฉพาะ”⁵⁸ แต่การดำเนินการของกระทรวงยุติธรรมต่ออดีตนายกรัฐมนตรี

50 เพจเฟซบุ๊กประชาสัมพันธ์กรมราชทัณฑ์, 7 ข้อเท็จจริงข้อมูลหลังกำแพงที่อยากให้อสังคมนตรีรับรู้- เรื่องที่ 5 การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดี, 1 พฤศจิกายน 2566 [ภาษาไทย]

51 เพจเฟซบุ๊กประชาสัมพันธ์กรมราชทัณฑ์, 7 ข้อเท็จจริงข้อมูลหลังกำแพงที่อยากให้อสังคมนตรีรับรู้- เรื่องที่ 5 การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดี, 1 พฤศจิกายน 2566 [ภาษาไทย]

52 เพจเฟซบุ๊กประชาสัมพันธ์กรมราชทัณฑ์, 7 ข้อเท็จจริงข้อมูลหลังกำแพงที่อยากให้อสังคมนตรีรับรู้- เรื่องที่ 5 การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดี, 1 พฤศจิกายน 2566 [ภาษาไทย]

53 ราชกิจจานุเบกษา, ระเบียบกรมราชทัณฑ์ ว่าด้วยการดำเนินการสำหรับการควบคุมขังในสถานที่คุมขัง, 6 ธันวาคม 2566 [ภาษาไทย]

54 ข้อ 6 ระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการดำเนินการสำหรับการควบคุมขังในสถานที่คุมขัง พ.ศ. 2566

55 Bangkok Post, *Petitioner alleges abuse of power in 'privileged treatment' of Thaksin*, 19 ธันวาคม 2566; <https://www.bangkokpost.com/thailand/politics/2708789>; Nikkei Asia, *Thailand prison rule sparks accusations of favoritism for Thaksin*, 21 ธันวาคม 2566; <https://asia.nikkei.com/Politics/Thailand-prison-rule-sparks-accusations-of-favoritism-for-Thaksin>

56 Bangkok Post, *'Rule not designed for Thaksin'*, 13 ธันวาคม 2566; <https://www.bangkokpost.com/thailand/general/2704158>; Bangkok Post, *Minister defends new detention law*, 16 ธันวาคม 2566; <https://www.bangkokpost.com/thailand/general/2706529/minister-defends-new-detention-law>; กรมราชทัณฑ์, กรมราชทัณฑ์ และการบริหารเรือนจำเกี่ยวกับสถานที่คุมขัง, 12 ธันวาคม 2566 [ภาษาไทย]

57 ข้อ 24 ของข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งองค์การสหประชาชาติในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (ข้อกำหนดเนลสัน แมนเดลา) ระบุว่า ผู้ต้องขังจะต้องสามารถเข้าถึงบริการรักษาพยาบาลที่จำเป็น “โดยไม่เลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งสถานภาพด้านกฎหมายของตน”

58 Nation, *Thaksin to continue treatment at police hospital, says justice minister*, 21 ธันวาคม 2566; <https://www.nationthailand.com/thailand/politics/40034011>

นายกรัฐมนตรี กลับแตกต่างอย่างสิ้นเชิงกับความยากลำบากของผู้ต้องขังส่วนใหญ่ในประเทศไทยในการเข้าถึงบริการสุขภาพที่เพียงพอและทันทั่วถึง โดยเฉพาะในกรณีฉุกเฉิน [ดูด้านล่าง บทที่ 8.6]

หลังนายทักษิณ ชินวัตร กลับมาประเทศไทยจากการลี้ภัยด้วยตนเองเมื่อวันที่ 22 สิงหาคม 2566 เขาถูกควบคุมตัวที่เรือนจำพิเศษกรุงเทพ เพื่อรับโทษจำคุกแปดปีจากความผิดในคดีอาญาสามคดี⁵⁹ นายทักษิณใช้เวลาประมาณ 13 ชั่วโมงอยู่ในแดน 7 ซึ่งเป็นสถานพยาบาลของเรือนจำ⁶⁰ ไม่นานที่หลังเที่ยงคืน เขาถูกย้ายไปที่โรงพยาบาลตำรวจในใจกลางกรุงเทพฯ หลังจากมีอาการแน่นหน้าอกและนอนไม่หลับ⁶¹ กรมราชทัณฑ์ระบุว่า นายทักษิณป่วยเป็นโรคหัวใจ ปอดอักเสบ ความดันโลหิตสูง และมีภาวะกระดูกสันหลังเสื่อม⁶²

ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2566 นายทักษิณยังคงรักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาลตำรวจ ตามรายงานของสื่อหลายสำนัก นายทักษิณพักอยู่ในห้องหมายเลข 1401 ซึ่งเป็นห้องสุทส่วนตัวบนชั้น 14 ของอาคาร ซึ่งเป็นที่ตั้งของหอผู้ป่วยพิเศษ “ระดับสูง”⁶³

มีการเผยแพร่รายละเอียดเพียงน้อยนิดเกี่ยวกับอาการป่วยของนายทักษิณและสถานการณ์แวดล้อมระหว่างที่เขาพักรักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาลตำรวจนานกว่า 4 เดือน⁶⁴ อดีตนายกรัฐมนตรีเข้ารับการผ่าตัด 2 ครั้ง ครั้งแรกในกลางเดือนกันยายน 2566 โดยไม่เปิดเผยสาเหตุ⁶⁵ และครั้งที่สองเมื่อวันที่ 23 ตุลาคม 2566 ระบุว่าเป็นการผ่าตัดกระดูก⁶⁶ จากรายงานของกรมราชทัณฑ์ นายทักษิณเป็นเพียงผู้ต้องขังคนที่ 5 ที่ได้รับการรักษาพยาบาลนอกเรือนจำนานกว่า 120 วัน นับตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2565⁶⁷

ด้วยมาตรการ กฎ ระเบียบต่าง ๆ นายทักษิณอาจไม่จำเป็นต้องใช้เวลาอยู่ในเรือนจำจริงเลยก็ได้ เมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2566 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณทรงพระราชทานอภัยโทษแก่นายทักษิณและลดโทษจำคุกแปดปีเหลือเพียงปีเดียว พระบรมราชโองการดังกล่าวเผยแพร่ในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 1 กันยายน 2566⁶⁸ นายทักษิณจะต้องรับโทษจำคุกอย่างน้อย 6 เดือน ก่อนที่จะยื่นขอพักโทษได้ในเดือนกุมภาพันธ์ 2567⁶⁹

ไม่ว่าในกรณีใด นายทักษิณอาจมีสิทธิรับโทษจำคุกที่เหลืออยู่นอกเรือนจำได้ภายใต้ระเบียบใหม่ที่กรมราชทัณฑ์ออกเมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2566 ซึ่งอนุญาตให้สามารถควบคุมตัวผู้ต้องขังบางรายในสถานที่อื่น รวมถึงที่พักอาศัยของตนเองด้วย [ดูด้านบน บทที่ 4.2]⁷⁰ แม้กรมราชทัณฑ์จะอ้างประเด็นเรื่องความแออัดในเรือนจำเป็นเหตุผลในการออกระเบียบใหม่ แต่ผู้วิจารณ์เชื่อว่า มาตรการนี้มีจุดประสงค์หลักเพื่อเอื้อประโยชน์ให้กับนายทักษิณ⁷¹

59 Nation, *Former PM moved to hospital after health scare*, 23 สิงหาคม 2566; <https://www.nationthailand.com/thailand/general/40030430>

60 Nation, *Former PM moved to hospital after health scare*, 23 สิงหาคม 2566; <https://www.nationthailand.com/thailand/general/40030430>; Bangkok Post, *Thaksin's out-of-prison hospital stay extended*, 21 ตุลาคม 2566; <https://www.bangkokpost.com/thailand/general/2668764/thaksins-out-of-prison-hospital-stay-extended>

61 Bangkok Post, *Thaksin moved to Police Hospital*, 23 สิงหาคม 2566; <https://www.bangkokpost.com/thailand/politics/2634499>

62 Nation, *Thaksin diagnosed with four co-morbidities, under close watch in prison hospital*, 22 สิงหาคม 2566; <https://www.nationthailand.com/thailand/politics/40030419>

63 Nation, *Thaksin gets VIP treatment at hospital, no police security presence seen*, 23 สิงหาคม 2566; <https://www.nationthailand.com/thailand/politics/40030442>; Bangkok Post, *Thaksin moved to Police Hospital*, 23 สิงหาคม 2566; <https://www.bangkokpost.com/thailand/politics/2634499>; Thai PBS, *MP questions DPM Phumtham's defence of Thaksin's treatment*, 22 ธันวาคม 2566; <https://www.thaipbsworld.com/mp-questions-dpm-phumthams-defence-of-thaksins-treatment/>

64 Bangkok Post, *Thaksin case tests faith*, 18 ธันวาคม 2566; <https://www.bangkokpost.com/opinion/opinion/2707571/>

65 Bangkok Post, *Thaksin had surgery last week, now recovering, says daughter*, 19 กันยายน 2566; <https://www.bangkokpost.com/thailand/politics/2649558/thaksin-had-surgery-last-week-now-recovering-says-daughter>

66 Bangkok Post, *Thaksin surgery extends prison break*, 24 ตุลาคม 2566; <https://www.bangkokpost.com/thailand/politics/2670516/thaksin-surgery-extends-prison-break>

67 Bangkok Post, *Thaksin surgery extends prison break*, 24 ตุลาคม 2566; <https://www.bangkokpost.com/thailand/politics/2670516/thaksin-surgery-extends-prison-break>

68 กรมประชาสัมพันธ์, *Royal Pardon Reducing Thaksin Shinawatra's Jail Term to One Year*, 1 กันยายน 2566; <https://thailand.prd.go.th/en/content/page/index/id/211425>

69 Bangkok Post, *Thaksin had surgery last week, now recovering, says daughter*, 19 กันยายน 2566; <https://www.bangkokpost.com/thailand/politics/2649558/thaksin-had-surgery-last-week-now-recovering-says-daughter>

70 Bangkok Post, *Thaksin 'could stay out of jail'*, 20 ธันวาคม 2566; <https://www.bangkokpost.com/thailand/general/2709724/>; Bangkok Post, *Minister defends new detention law*, 16 ธันวาคม 2566; <https://www.bangkokpost.com/thailand/general/2706529/minister-defends-new->

71 Bangkok Post, *Petitioner alleges abuse of power in 'privileged treatment' of Thaksin*, 19 ธันวาคม 2566; <https://www.bangkokpost.com/thailand/politics/2708789/>

6. ผู้ต้องขังถูกตัดสิทธิในการเลือกตั้งทั่วไป

ผู้ต้องขังชาวไทยจำนวนอย่างน้อยประมาณสองแสนห้าหมื่นคน หรือคิดเป็น 0.5% ของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ถูกตัดสิทธิไม่ให้ลงคะแนนเสียงในการเลือกตั้งทั่วไปของประเทศไทย ซึ่งจัดขึ้นในวันที่ 14 พฤษภาคม 2566⁷²

การเพิกถอนสิทธิพลเมืองแบบเหวี่ยงแห ซึ่งส่งผลกระทบต่อประชาชนจำนวนมากเช่นนี้ ได้รับการรับรองโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 96(3) ซึ่งกำหนดให้ผู้ที่ “ต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาลหรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย” เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง⁷³ มาตรา 32(3) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 และแก้ไขเพิ่มเติมในปี 2566 ห้ามผู้ต้องขังลงคะแนนเลือกตั้ง⁷⁴

บทบัญญัติทางกฎหมายเหล่านี้ไม่สอดคล้องกับมาตรฐานสากลและพันธกรณีด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทยภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ที่ประเทศไทยเป็นรัฐภาคี ข้อ 25 ของ ICCPR รับรองสิทธิของ “พลเมืองทุกคน” ในการออกเสียงในการเลือกตั้ง “โดยปราศจากข้อจำกัดอันไม่สมควร” ในความเห็นทั่วไปฉบับที่ 25 ต่อข้อ 25 ของ ICCPR คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (CCPR) ระบุว่า การลิดรอนสิทธินี้ควรอยู่บนฐานของ “เหตุอันสมควรและเป็นรูปธรรม”⁷⁵ CCPR ยังระบุเพิ่มเติมว่า บุคคลที่ถูกจำกัดอิสรภาพแต่ยังไม่ถูกพิพากษาลงโทษ ไม่ควรถูกตัดสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้ง⁷⁶

หลักการที่คล้ายกันนี้ได้รับการกล่าวถึงครั้งแรกในมติที่สมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติรับรองในปี 2534 ซึ่งระบุว่า เว้นแต่ “ข้อจำกัดซึ่งเป็นที่เห็นได้ชัดว่ามีความจำเป็นอันสืบเนื่องจากข้อเท็จจริงว่าจะต้องจำกัดอิสรภาพของผู้ต้องขังนั้น” ผู้ต้องขังทุกคนควรได้รับสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่กำหนดไว้ใน ICCPR⁷⁷

การห้ามใช้สิทธิเลือกตั้งยังส่งผลกระทบต่อความพยายามในการฟื้นฟูผู้ต้องขังและให้นักโทษกลับคืนสู่สังคม เนื่องจากการกีดกันพวกเขาจากการมีส่วนร่วมในกระบวนการประชาธิปไตย ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งองค์การสหประชาชาติในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (ข้อกำหนดเนลสัน แมนเดลา) เน้นย้ำว่าจุดประสงค์ของการลงโทษจำคุกคือเพื่อประกันว่า “บุคคลเหล่านั้นจะสามารถกลับคืนสู่สังคมได้เมื่อได้รับการปล่อยตัว โดยสามารถดำรงชีวิตที่ไม่ละเมิดกฎหมายและพึ่งตนเองได้”⁷⁸ ข้อกำหนดเนลสัน แมนเดลา ยังระบุว่าระบบราชทัณฑ์จะต้องไม่มุ่งให้ “เกิดความทุกข์ทรมานเพิ่มเติม” สำหรับผู้ต้องขัง และควรมุ่งที่จะ “ทำความแตกต่างระหว่างชีวิตในเรือนจำกับชีวิตอิสระให้มีน้อยที่สุด ซึ่งตั้งใจที่จะลดความรับผิดชอบของผู้ต้องขัง” แทน⁷⁹

72 จากข้อมูลของกรมราชทัณฑ์ ในเดือนพฤษภาคม 2566 มีนักโทษทั่วประเทศ 268,621 คน รวมถึงนักโทษเยาวชน 123 คน ณ เดือนธันวาคม 2566 มีนักโทษต่างชาติรวมทั้งสิ้น 7,932 คนในระบบราชทัณฑ์ การเลือกตั้งเดือนพฤษภาคม 2566 มีผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 52,195,920 คน; สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, ข้อมูลสถิติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2566, 25 กันยายน 2566 [ภาษาไทย]

73 ราชกิจจานุเบกษา, รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560, 6 เมษายน 2560 [ภาษาไทย]

74 ราชกิจจานุเบกษา, พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561, 12 กันยายน 2561 [ภาษาไทย]; ราชกิจจานุเบกษา, พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2566, 28 มกราคม 2566

75 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ สมัยประชุมที่ 57, ความเห็นทั่วไปฉบับที่ 25: ข้อ 25 (การมีส่วนร่วมในกิจการรัฐและสิทธิในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง) - สิทธิในการมีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะ สิทธิในการออกเสียงลงคะแนน และสิทธิในการเข้าถึงบริการสาธารณะอย่างเสมอภาค, 12 กรกฎาคม 2539, UN Doc. CCPR/C/21/Rev.1/Add.7, ย่อหน้า 4, 10 และ 14

76 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ สมัยประชุมที่ 57, ความเห็นทั่วไปฉบับที่ 25: ข้อ 25 (การมีส่วนร่วมในกิจการรัฐและสิทธิในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง) - สิทธิในการมีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะ สิทธิในการออกเสียงลงคะแนน และสิทธิในการเข้าถึงบริการสาธารณะอย่างเสมอภาค, 12 กรกฎาคม 2539, UN Doc. CCPR/C/21/Rev.1/Add.7, ย่อหน้า 14

77 สมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ, หลักการพื้นฐานว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง: ข้อมติรับรองโดยสมัชชาใหญ่, 28 มีนาคม 2534, UN Doc. A/RES/45/111, ย่อหน้า 5

78 ข้อ 4(1) ของข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งองค์การสหประชาชาติในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ระบุว่า “เป้าประสงค์ของการลงโทษจำคุกหรือการใช้มาตรการที่คล้ายคลึงกันอื่นเป็นการจำกัดอิสรภาพและเสรีภาพของบุคคลนั้น โดยเบื้องต้นแล้วก็เพื่อที่จะคุ้มครองสังคมให้ปลอดภัยจากอาชญากรรมและลดการกระทำผิดซ้ำ ความประสงค์ดังกล่าวสามารถบรรลุได้ต่อเมื่อระยะเวลาในการคุมขังได้ถูกนำมาใช้เพื่อประกันเท่าที่จะเป็นไปได้ว่าบุคคลเหล่านั้นจะสามารถกลับคืนสู่สังคมได้เมื่อได้รับการปล่อยตัว โดยสามารถดำรงชีวิตที่ไม่ละเมิดกฎหมายและพึ่งตนเองได้”

79 ข้อ 3 ของข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งองค์การสหประชาชาติในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ระบุว่า: “การคุมขังและมาตรการอื่นใดอันที่ส่งผลให้ตัดขาดผู้ต้องขังจากโลกภายนอก ก่อให้เกิดความทุกข์ทรมานแก่คนเหล่านั้นอยู่แล้ว ทั้งนี้เพราะเป็นการเอาไปเสียซึ่งสิทธิในการกำหนดชะตากรรมของตนเองโดยปราศจากเสรีภาพของเขาไปเสีย ด้วยเหตุดังกล่าว ระบบราชทัณฑ์จึงต้องไม่มุ่งให้เกิดความทุกข์ทรมานเพิ่มเติมสำหรับผู้ที่ถูกขังในสภาพการณ์นั้นเพิ่มขึ้นอีก เว้นแต่โดยมีเหตุที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ที่ทำให้ต้องแยกขังหรือเป็นมาตรการเพื่อรักษาระเบียบวินัย ซึ่งอาจก่อให้เกิดความทุกข์ทรมานได้ เป็นปกติวิสัยในสถานการณ์เช่นนั้น” ข้อ 5(1) ของข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งองค์การสหประชาชาติในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ระบุว่า “ระบบราชทัณฑ์ควรมุ่งที่จะทำความแตกต่างระหว่างชีวิตในเรือนจำกับชีวิตอิสระให้มีน้อยที่สุด ซึ่งตั้งใจที่จะลดความรับผิดชอบของผู้ต้องขัง หรือความเคารพในศักดิ์ศรีของพวกเขาในฐานะที่เป็นมนุษย์”

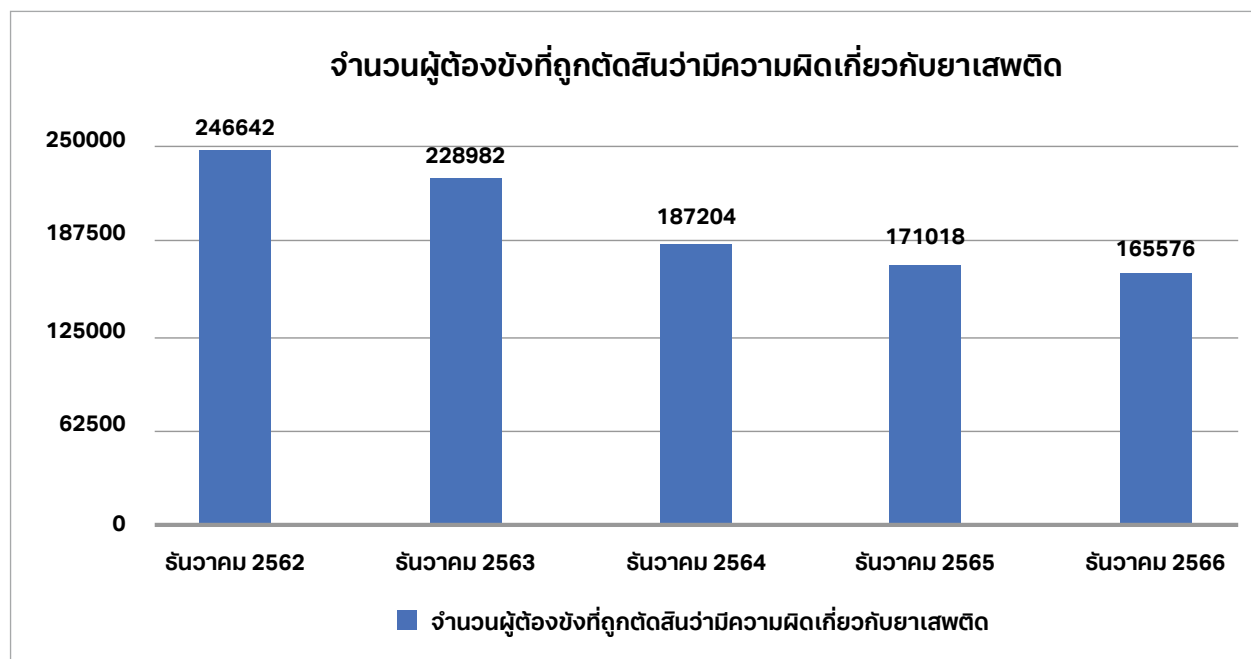
7. ความคืบหน้าจากการปฏิรูปกฎหมายยาเสพติดตกอยู่ในความเสี่ยง

สองปีหลังจากการปฏิรูปกฎหมายยาเสพติดที่ดำเนินการโดยรัฐบาลชุดก่อน⁸⁰ ความสำเร็จในการลดจำนวนผู้ต้องขังที่ถูกดำเนินคดีและตัดสินโทษในคดียาเสพติด กำลังเสี่ยงที่จะถูกหักล้างด้วยการออกกฎหมายใหม่ที่เข้มงวดขึ้นเกี่ยวกับการครอบครองแอมเฟตามีนและเมทแอมเฟตามีน

7.1 จำนวนการตัดสินว่ามีความผิดในคดียาเสพติดลดลง

จำนวนผู้ต้องขังที่ถูกตัดสินว่ามีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดลดลง 3% จาก 171,018 คนในเดือนธันวาคม 2565 เป็น 165,576 คนในเดือนธันวาคม 2566⁸¹

เดือน/ปี	จำนวนผู้ต้องขังที่ถูกตัดสินว่ามีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด
ธันวาคม 2562	246,642
ธันวาคม 2563	228,982
ธันวาคม 2564	187,204
ธันวาคม 2565	171,018
ธันวาคม 2566	165,576

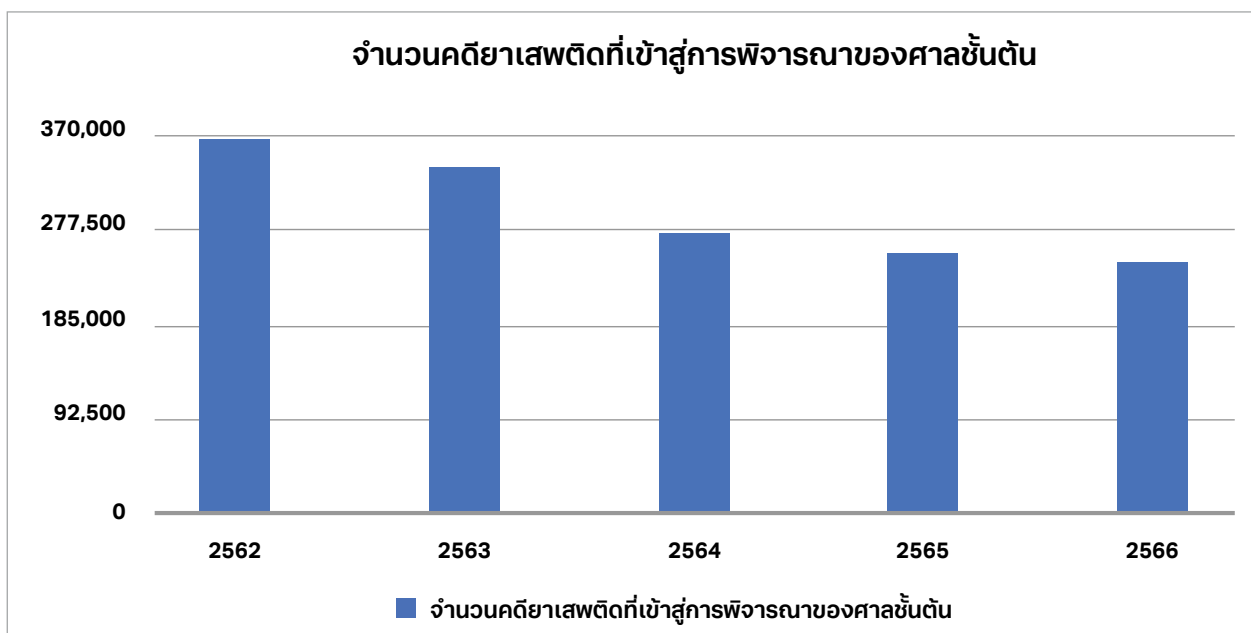
80 FIDH, รายงานสภาพเรือนจำประจำปี 2565, 24 มีนาคม 2565

81 กรมราชทัณฑ์, รายงานสถิติราชทัณฑ์ รท.103, 1 ธันวาคม 2566; http://www.correct.go.th/rt103pdf/report_result_rt103.php?date=01-12-2023

7.2. จำนวนการดำเนินคดีเกี่ยวกับยาเสพติดลดลง

จำนวนคดีที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดที่เข้าสู่การพิจารณาของศาลชั้นต้นลดลง 16% จาก 360,872 คดีในปี 2565 เป็น 303,884 คดีในปี 2566⁸² ตัวเลขนี้รวมถึงจำนวนคดีที่เกี่ยวข้องกับกัญชาซึ่งแทบจะยุติลงโดยสิ้นเชิง โดยลดลงจาก 9,127 คดีในปี 2565 เหลือ 14 คดี ณ เดือนธันวาคม 2566⁸³ หลังจากมีการนำกัญชาออกจากบัญชียาเสพติดให้โทษที่ผิดกฎหมายในเดือนกุมภาพันธ์ 2565⁸⁴

ปี	จำนวนคดียาเสพติดที่เข้าสู่การพิจารณาของศาลชั้นต้น
2562	366,662
2563	352,538
2564	301,451
2565	360,872
2566	303,884

7.3. การใช้มาตรการทางเลือกอื่นแทนการจำคุก

ในปี 2566 มีคดีประมาณ 152,016 คดีที่เปลี่ยนจากโทษจำคุกเป็นการเข้ารับบำบัดรักษาและฟื้นฟูจากการติดยาเสพติด โดยส่วนใหญ่ผ่านระบบสมัครใจ จำนวนคดีที่เข้ารับการบำบัดรักษาโดยสมัครใจในปี 2566 อยู่ที่ 146,310 คดี เพิ่มขึ้น 64% จากปี 2565 และ 130% จากปี 2564⁸⁵ อย่างไรก็ตาม ระบบการบำบัดและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดในประเทศไทยยังคงก่อให้เกิดความกังวลเรื่องสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเนื่องจากอาจบังคับให้บุคคลเข้ารับบำบัดเพื่อหลีกเลี่ยงการถูกตั้งข้อหาหรือดำเนินคดี และเนื่องจากมีรายงานการปฏิบัติมิชอบในสถานฟื้นฟูบางแห่งที่ดำเนินการโดยกองทัพ⁸⁶

82 สำนักแผนงานและงบประมาณ ศาลยุติธรรม, ผลการดำเนินงานด้านคดีของศาลยุติธรรม ประจำปีพุทธศักราช 2566, 7 กุมภาพันธ์ 2567; <https://oppb.coj.go.th/th/content/category/detail/id/8/cid/2087/iid/398588> หน้า 80 [ภาษาไทย]

83 สำนักแผนงานและงบประมาณ ศาลยุติธรรม, ผลการดำเนินงานด้านคดีของศาลยุติธรรม ประจำปีพุทธศักราช 2566, 7 กุมภาพันธ์ 2567; <https://oppb.coj.go.th/th/content/category/detail/id/8/cid/2087/iid/398588> หน้า 80 [ภาษาไทย]

84 Bangkok Post, *Ganja convicts set for release*, 4 มิถุนายน 2565; <https://www.bangkokpost.com/thailand/general/2320494/ganja-convicts-set-for-release>

85 กระทรวงสาธารณสุข, รายงานการเข้ารับการบำบัดรักษา (ประมวลกฎหมายยาเสพติดใหม่), เข้าถึงเมื่อ 5 กุมภาพันธ์ 2567; <https://antidrugnew.moph.go.th/Runtime/Runtime/Form/FrmReports/>

86 Bangkok Post, *Army drug rehab plan sparks rights concerns*, 15 มกราคม 2567; <https://www.bangkokpost.com/thailand/general/2724254>

จำนวนผู้เข้ารับการรักษาบำบัดฟื้นฟู จำแนกตามการส่งต่อ ⁸⁷								
ปี	ระบบสมัครใจ ⁸⁸		ตามคำสั่งศาล ⁸⁹			ต้องโทษ	บังคับบำบัด	รวม
	ป.ยา มาตรา 113	ป.ยา มาตรา 114	ป.อาญา มาตรา 56	ป.ยา มาตรา 166	ป.ยา มาตรา 168			
2562	41,353	58,975	1,162	0	0	26,926	131,275	259,691
2563	40,228	39,363	952	0	0	32,707	93,930	207,180
2564	39,610	24,038	945	8	11	19,567	92,317	176,496
2565	50,283	39,197	4,124	600	982	35,047	1,631	131,864
2566	77,735	68,575	4,225	470	1011	23,688	19	175,723

การบังคับใช้มาตรการทางเลือกแทนการจำคุกสำหรับผู้เชี่ยวชาญเสพติดของศาล ตามมาตรา 166 และ 168 ของประมวลกฎหมายยาเสพติด และมาตรา 56 ของประมวลกฎหมายอาญา มีการนำไปใช้ในคดีความเพียง 5,706 คดี หรือคิดเป็น 3% ของจำนวนคดียาเสพติดที่เป็นการเสพและครอบครองเพื่อเสพ ที่เข้าสู่การพิจารณาของศาลชั้นต้นในปี 2566 ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 210,182 คดี⁹⁰

7.4. ลดจํากัดปริมาณแอมเฟตามีนและเมทแอมเฟตามีนที่มีไว้ในครอบครอง

เมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน 2566 กระทรวงสาธารณสุขได้เผยแพร่ร่างกฎกระทรวงที่กำหนดให้การครอบครองแอมเฟตามีนและเมทแอมเฟตามีนเพื่อใช้ส่วนตัวไม่เกิน 5 เม็ด เป็นการครอบครองที่ไม่ผิดกฎหมาย⁹¹ ตามกฎกระทรวงดังกล่าวผู้ที่ครอบครองยาเกินกว่า 5 เม็ด อาจถูกจัดประเภทเป็นผู้ค้ายาเสพติด ซึ่งเป็นความผิดที่มีโทษจำคุกสูงสุดถึง 20 ปี โดยเมื่อสิ้นปี 2566 ผู้ที่ครอบครองยาไม่เกิน 10 เม็ดจะถูกจัดเป็นผู้ใช้ยา⁹² การกำหนดเกณฑ์ขั้นต่ำนี้ เป็นส่วนหนึ่งของความพยายามของรัฐบาลในการแก้ไขช่องโหว่ทางกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขาดเกณฑ์ในการนิยามการใช้ส่วนตัว และเพื่อจัดการกับผู้ค้าแอมเฟตามีนและเมทแอมเฟตามีนรายย่อย⁹³

ผู้คัดค้านร่างกฎกระทรวงนี้เตือนว่า การลดเกณฑ์ปริมาณครอบครองแอมเฟตามีนและเมทแอมเฟตามีนเพื่อใช้ส่วนตัว อาจส่งผลให้คดีในศาล การตัดสินลงโทษ และจำนวนผู้ต้องขังเพิ่มขึ้น ในปี 2566 คดีที่เกี่ยวข้องกับแอมเฟตามีนและเมทแอมเฟตามีน คิดเป็น 97% ของคดียาเสพติดทั้งหมดที่เข้าสู่การพิจารณาของศาลชั้นต้น และคิดเป็น 78% ของคดียาเสพติดที่ถูกตัดสินว่ามีความผิดทั้งหมด⁹⁴ เมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2566 ที่ประชุมคณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติหลักการร่างกฎกระทรวงแล้ว⁹⁵

87 กระทรวงสาธารณสุข, รายงานการเข้ารับการรักษาบำบัดรักษา (ประมวลกฎหมายยาเสพติดใหม่), เข้าถึงเมื่อ 5 กุมภาพันธ์ 2567; <https://antidrugnew.moph.go.th/Runtime/Runtime/Form/FrmReports/>

88 ตามประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564 ผู้เสพยาสามารถเลือกเข้าสู่การบำบัดโดยสมัครใจแทนการถูกดำเนินคดีได้โดย การเลือกเข้ารับการรักษาที่ศูนย์บำบัดฟื้นฟูยาเสพติดก่อนถูกจับกุม (มาตรา 113) หรือหลังถูกจับกุมแล้ว (มาตรา 114)

89 มาตรา 166 ของประมวลกฎหมายยาเสพติดระบุว่าศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจเปลี่ยนโทษจำคุกเป็นมาตรการทางเลือก ตามที่ระบุไว้ในประมวลกฎหมายอาญามาใช้แทนการลงโทษจำเลย ตามระยะเวลาที่ศาลกำหนด แต่ต้องไม่เกินสองปี มาตรา 168 ของประมวลกฎหมายยาเสพติดระบุว่าหากศาลเห็นว่าพฤติการณ์แห่งคดียังไม่สมควรลงโทษจำเลย เมื่อศาลสอบถามพนักงานอัยการแล้ว หากศาลเห็นสมควร ศาลอาจพิจารณาส่งตัวจำเลยไปยังสถานพยาบาลยาเสพติดเพื่อเข้ารับการรักษาด้วยความยินยอมพร้อมใจของจำเลย นอกจากนี้ มาตรา 56 ของประมวลกฎหมายอาญา ยังระบุว่าศาลอาจให้รอการลงโทษหรือใช้มาตรการคุมประพฤติหากจำเลยคดียาเสพติดเป็นผู้กระทำผิดครั้งแรกหรือได้รับโทษมาก่อนแต่เป็นโทษความผิดที่กระทำโดยการประมาทหรือความผิดลหุโทษ

90 สำนักแผนงานและงบประมาณ ศาลยุติธรรม, ผลการดำเนินงานด้านคดีของศาลยุติธรรม ประจำปีพุทธศักราช 2566, 7 กุมภาพันธ์ 2567; <https://oppb.coj.go.th/content/category/detail/id/8/cid/2087/iid/398588> หน้า 80 [ภาษาไทย]; กระทรวงสาธารณสุข, รายงานการเข้ารับการรักษาบำบัดรักษา (ประมวลกฎหมายยาเสพติดใหม่), เข้าถึงเมื่อ 5 กุมภาพันธ์ 2567; <https://antidrugnew.moph.go.th/Runtime/Runtime/Form/FrmReports/>

91 ราชกิจจานุเบกษา, พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564 และประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564, 8 พฤศจิกายน 2564 [ภาษาไทย]

92 Bangkok Post, Public input sought for new drug rules, 9 พฤศจิกายน 2566; <https://www.bangkokpost.com/thailand/general/2681389/public-input-sought-for-new-drug-rules>

93 Bangkok Post, Ministry, agencies at odds over drug policy, 2 พฤศจิกายน 2566; <https://www.bangkokpost.com/thailand/general/2676288>

94 สำนักแผนงานและงบประมาณ ศาลยุติธรรม, ผลการดำเนินงานด้านคดีของศาลยุติธรรม ประจำปีพุทธศักราช 2565, มกราคม 2566 [ภาษาไทย]; กรมราชทัณฑ์, รายงานสถิติราชทัณฑ์ รท. 103, 1 ธันวาคม 2566; http://www.correct.go.th/rt103pdf/report_result_rt103.php?date=01-12-2023

95 สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, ร่างกฎกระทรวงกำหนดปริมาณยาเสพติดให้โทษและวัตถุออกฤทธิ์ ที่ให้สันนิษฐานว่ามีสารครอบครองเพื่อเสพ พ.ศ. ... ลงวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2566 https://solution.soc.go.th/PDF_UPLOAD/2566/P_410015_1.pdf [ภาษาไทย]

8. สภาพใบเรือนจำยังคงต่ำกว่ามาตรฐานสากล

8.1. ยังคงมีสภาพแออัดอย่างต่อเนื่อง

แม้ว่าจำนวนผู้ต้องขังในระบบทัณฑสถานจะยังคงเกินขีดความจุอย่างเป็นทางการ [ดูด้านบน บทที่ 2.1] แต่สภาพความแออัดยัดเยียดนั้นแตกต่างกันไปในแต่ละเรือนจำ

จากการสัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขัง พบว่าสถานการณ์ความแออัดยัดเยียด โดยเฉพาะในเรือนนอนและห้องขัง รวมถึงการเข้าถึงเครื่องนอนที่เหมาะสม มีการปรับปรุงดีขึ้นในเรือนจำบางแห่งในปี 2566

อดีตผู้ต้องขังที่ทัณฑสถานบำบัดพิเศษหญิงธัญบุรีและเรือนจำพิเศษธนบุรี รายงานว่ามีการปรับปรุงเรื่องจำนวนผู้ต้องขังต่อเรือนนอน⁹⁶ ที่ทัณฑสถานบำบัดพิเศษหญิงธัญบุรี เรือนนอนขนาดใหญ่รองรับผู้ต้องขัง 90 คน และเรือนนอนเล็กรองรับ 60 คน ลดลงจาก 195 คนและ 80 คนตามลำดับในปีก่อนหน้า⁹⁷ ส่วนที่เรือนจำพิเศษธนบุรี เรือนนอนขนาด 15 x 10 เมตร (150 ตรม.) รองรับ 27-28 คน⁹⁸

ในเรือนจำอื่นๆ ที่อดีตผู้ต้องขังที่ให้สัมภาษณ์เคยถูกคุมขัง ยังคงมีจำนวนประชากรเรือนจำสูงอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้พื้นที่สำหรับการพักอาศัยไม่เพียงพอ⁹⁹ ตัวอย่างเช่น ในเรือนจำกลางนครศรีธรรมราช ห้องขังขนาด 6 x 9 เมตร (54 ตรม.) รองรับผู้ต้องขัง 40 คน¹⁰⁰ อดีตผู้ต้องขังที่เรือนจำกลางราชบุรี เรือนจำกลางพัทลุง และเรือนจำกลางปัตตานี เล่าว่าการนอนเบียดเสียดจนไหล่แทบจะเกยไหล่เพื่อนร่วมห้องขังไม่ใช่เรื่องแปลก¹⁰¹ อดีตผู้ต้องขังที่เรือนจำกลางราชบุรีเล่าว่า เรือนนอนขนาด 15 x 10 เมตร (150 ตรม.) ถูกใช้รองรับผู้ต้องขัง 40 คน¹⁰² อดีตผู้ต้องขังที่มีความพิการที่เรือนจำกลางพัทลุงกล่าวว่า “นอนปลายเท้าสานกันชนกันเลยเพราะพื้นที่จำกัด ลูกไปเข้าห้องน้ำแล้วเสี่ยที่เลย”¹⁰³ เขายังเล่าอีกว่า ผู้ต้องขังที่มีความพิการ 78 คน ถูกขังรวมในห้องขังเดี่ยวกันขนาด 5x7 เมตร (35 ตรม.)¹⁰⁴ อดีตผู้ต้องขังในเรือนจำกลางปัตตานีรายงานว่า บางครั้งผู้ต้องขังต้องนอนเบียดเสียดกันในเรือนนอนขนาด 15x10 เมตร (150 ตรม.) ซึ่งมีผู้ต้องขังอยู่ 30 คนหรือมากกว่า¹⁰⁵

96 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากทัณฑสถานบำบัดพิเศษหญิงธัญบุรี, 8 พฤศจิกายน 2566

97 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากทัณฑสถานบำบัดพิเศษหญิงธัญบุรี, 8 พฤศจิกายน 2566

98 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษธนบุรี, 27 ตุลาคม 2566

99 ข้อ 13 ของข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ระบุว่า “อาคารที่คุมขังทุกแห่ง โดยเฉพาะห้องนอน จะต้องจัดให้ถูกหลักอนามัย ตามสภาพดินฟ้าอากาศ ข้อสำคัญจะต้องมีอากาศหายใจเพียงพอ พื้นห้องกว้างพอควร มีแสงสว่าง ความอบอุ่น และการระบายอากาศ”

100 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางนครศรีธรรมราช, 21 ธันวาคม 2566

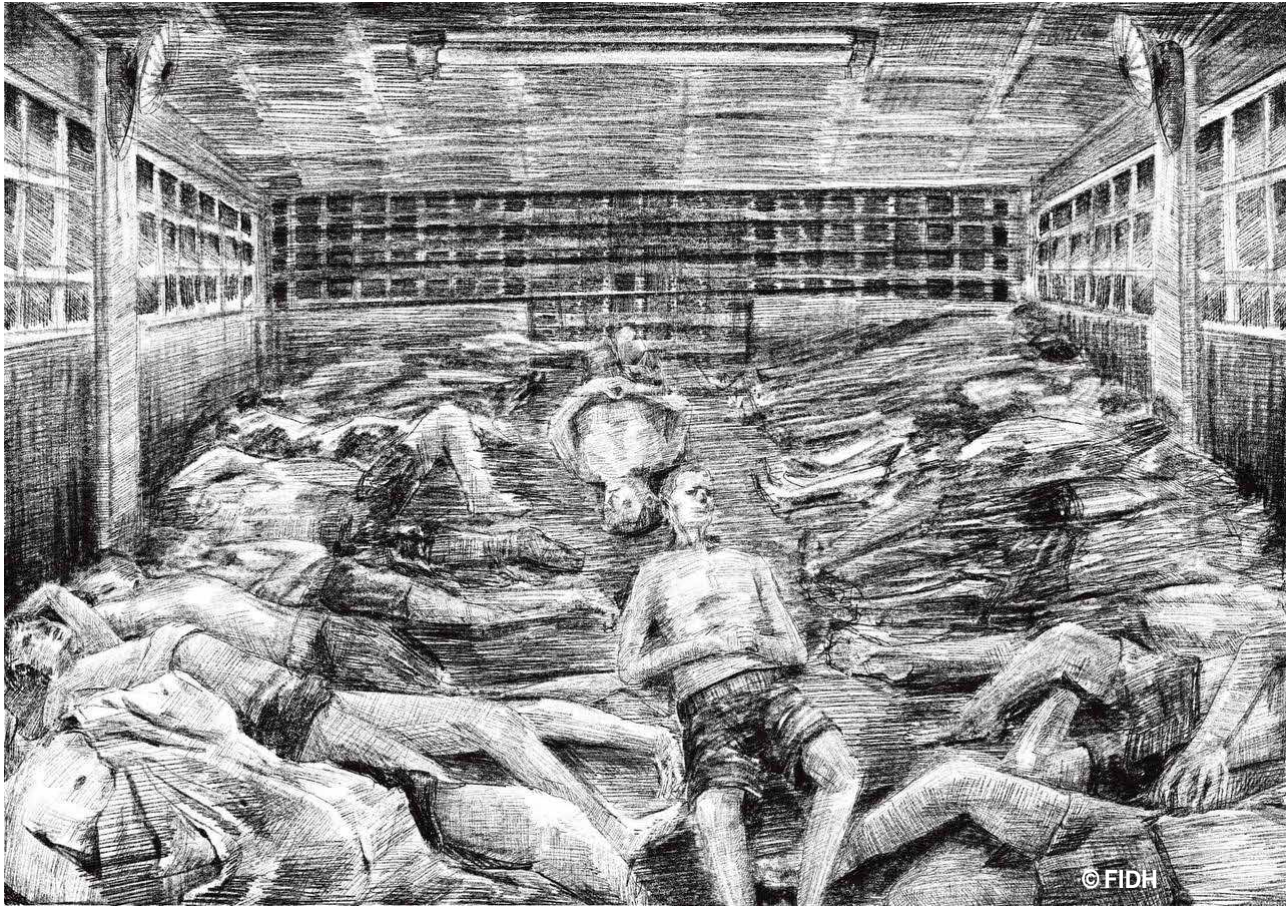
101 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางราชบุรี, 27 พฤศจิกายน 2566; FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางพัทลุง, 21 ธันวาคม 2566; FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางปัตตานี, 27 พฤศจิกายน 2566

102 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางราชบุรี, 27 พฤศจิกายน 2566

103 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางพัทลุง, 21 ธันวาคม 2566

104 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางพัทลุง, 21 ธันวาคม 2566

105 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางปัตตานี, 27 พฤศจิกายน 2566

“บอบปลายเท้าสาบกัน ชนกันเลยเพราะพื้นที่จำกัด ลุก[ไปเข้าห้องน้ำ] แล้วเสียวที่เลย”

อดีตผู้ต้องขังเรือนจำกลางลำพูนเล่าว่า บางครั้งผู้ต้องขังต้องนอนตะแคงข้างและจัดเวรให้ผู้ต้องขังบางส่วนยืนเป็นเวรยามในตอนกลางคืนเพื่อเพิ่มพื้นที่นอน¹⁰⁶

อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษกรุงเทพเล่าว่า ผู้ต้องขังส่วนใหญ่นอนเรียงกันเป็นแถวขนาน และบางคนนอนขวางในช่องว่างระหว่างแถว¹⁰⁷ เรือนนอนในเรือนจำพิเศษกรุงเทพแออัดเป็นพิเศษสำหรับผู้ที่ยนอนตรงกลางแถว โดยมีพื้นที่ว่างระหว่างกันเพียงประมาณกำปั้น ตามที่อดีตผู้ต้องขังอีกคนที่เคยถูกคุมขังที่เรือนจำแห่งนี้เล่า¹⁰⁸

ในส่วนของเครื่องนอน ผู้ต้องขังที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ยังคงได้รับผ้าห่มสามผืนเมื่อเข้าเรือนจำ ผืนหนึ่งใช้ห่มตัว และอีกสองผืนมักใช้เป็นหมอนหรือห่มเพิ่ม¹⁰⁹ อย่างไรก็ตาม อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางลำพูนที่ให้สัมภาษณ์รายงานว่าพวกเขาได้รับผ้าห่มสองผืนเมื่อเข้าเรือนจำ¹¹⁰ ส่วนที่เรือนจำกลางปัตตานี ผู้ต้องขังใหม่จะได้รับผ้าห่มเพียงผืนเดียวตอนเข้าเรือนจำ แต่ผู้ต้องขังบางคนสามารถหาผ้าห่มเพิ่มได้จากผ้าห่มที่ผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวทิ้งไว้¹¹¹ ในช่วงเดือนที่อากาศหนาวเย็น เจ้าหน้าที่เรือนจำในภาคเหนือ เช่น เรือนจำกลางเชียงใหม่ และทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่ได้แจกผ้าห่มเพิ่มเติมให้กับผู้ต้องขัง¹¹²

พัฒนาการเชิงบวกที่พบในปี 2566 คือมีการจัดเตรียมเครื่องนอนที่คุณภาพดีขึ้นให้กับผู้ต้องขัง อดีตผู้ต้องขังที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่รายงานว่าได้รับที่นอนอย่างพาราสำหรับนอน ยกเว้นที่เรือนจำกลางปัตตานีและเรือนจำจังหวัดพังงา

106 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำจังหวัดลำพูน, 14 ธันวาคม 2566

107 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษกรุงเทพ, 20 พฤศจิกายน 2566

108 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษกรุงเทพ, 3 พฤศจิกายน 2566

109 FIDH, รายงานสภาพเรือนจำประจำปี 2566, มีนาคม 2566; <https://www.fidh.org/IMG/pdf/thailandprison804a.pdf>

110 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำจังหวัดลำพูน, 14 ธันวาคม 2566

111 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางปัตตานี, 27 พฤศจิกายน 2566

112 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางเชียงใหม่, 14 ธันวาคม 2566; FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่, 15 ธันวาคม 2566

อดีตผู้ต้องขังที่เรือนจำพิเศษกรุงเทพ กล่าวเสริมว่า ผู้ต้องขังได้รับที่นอนที่ทำจากใยสังเคราะห์แทนที่นอนยางพารา¹¹³

อย่างไรก็ตาม ในเรือนจำบางแห่งที่นอนมีจำนวนไม่เพียงพอ ส่งผลให้ผู้ต้องขังต้องแบ่งที่นอนกัน อดีตผู้ต้องขังที่ทัณฑสถานหญิงกลาง เรือนจำกลางนครศรีธรรมราช และเรือนจำกลางพัทลุง เล่าว่าที่นอนยางพารา 2 อัน ต้องแบ่งใช้นอนกัน 3 คน¹¹⁴

นอกจากนี้ อดีตผู้ต้องขังที่เรือนจำพิเศษธนบุรียังกล่าวว่าที่นอนไม่สะอาดเพราะไม่เคยถูกทำความสะอาดเลย “มีคราบเปื้อนอยู่ ผมอยากนอนพื้นมากกว่านอนบนที่นอน [สกปรก]”¹¹⁵

อดีตผู้ต้องขังที่ให้สัมภาษณ์บางคนรายงานว่าไม่มีที่นอนใช้ ผู้ต้องขังที่เรือนจำกลางปัตตานีและเรือนจำจังหวัดพังงา กล่าวว่า พวกเขาต้องนอนบนพื้นคอนกรีตหรือใช้ผ้าห่มปูแทนที่นอน¹¹⁶

ผู้ต้องขังส่วนใหญ่ที่ให้สัมภาษณ์รายงานว่า เรือนนอนมีการระบายอากาศที่เหมาะสม เช่น อดีตผู้ต้องขังที่เรือนจำพิเศษกรุงเทพเล่าว่า มีพัดลมเพดาน 5 ตัว ภายในเรือนนอนที่มีผู้ต้องขัง 30-40 คน¹¹⁷ อย่างไรก็ตาม ในเรือนจำบางแห่ง อดีตผู้ต้องขังที่ให้สัมภาษณ์หลายคนสังเกตเห็นว่า พัดลมมีจำนวนไม่เพียงพอ ทำให้เรือนนอนร้อนอบอ้าวเป็นบางครั้ง¹¹⁸ ตัวอย่างเช่น อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางราชบุรี รายงานว่า มีพัดลมเพดาน 3 ตัว ภายในเรือนนอนที่มีผู้ต้องขัง 40 คน ส่งผลให้การระบายอากาศไม่ดี นอกเหนือจากสภาพที่แออัดอยู่แล้ว¹¹⁹

อดีตผู้ต้องขังที่ให้สัมภาษณ์บางคนแสดงความเห็นเกี่ยวกับด้านอื่น ๆ ของสภาพที่ไม่เพียงพอซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพที่พักของพวกเขา เช่น อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษกรุงเทพและเรือนจำกลางนครศรีธรรมราชรายงานว่า บางครั้งพวกเขาเปียกโชกในช่วงฤดูฝน เนื่องจากต้องเปิดหน้าต่างในห้องขังทิ้งไว้ตลอดเวลา¹²⁰

8.2. การลงโทษและการลงโทษทางวินัยเข้าข่ายเป็นการปฏิบัติอันโหดร้ายทารุณ

ผู้ต้องขังชายที่ให้สัมภาษณ์หลายคนรายงานถึง การลงโทษและการลงโทษทางวินัยอื่น ๆ ที่เข้าข่ายเป็นการปฏิบัติอันโหดร้ายทารุณเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ตามกับผู้ต้องขังชายที่ให้สัมภาษณ์ทั้งหมดเล่า การลงโทษที่เป็นการใช้กำลังเกินสัดส่วนโดยเจ้าหน้าที่เรือนจำ เนื่องจากการละเมิดกฎระเบียบของเรือนจำ ถือเป็นเรื่องปกติ ผู้ต้องขังชายที่ให้สัมภาษณ์ รายงานว่ามีการใช้กำลังในกรณีความผิดทางวินัย ทั้งการชกต่อย การสีกลาย และการสูบบุหรี่ การปฏิบัติดังกล่าวไม่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล ซึ่งอนุญาตให้ใช้กำลังกับผู้ต้องขังได้เฉพาะในกรณีที่เป็นข้อยกเว้น 3 กรณีเท่านั้น ได้แก่ เป็นการป้องกันตัวโดยชอบ เพื่อป้องกันความพยายามหลบหนี หรือเมื่อมีการขัดขืนคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายโดยใช้กำลังหรือไม่ใช้กำลัง¹²¹

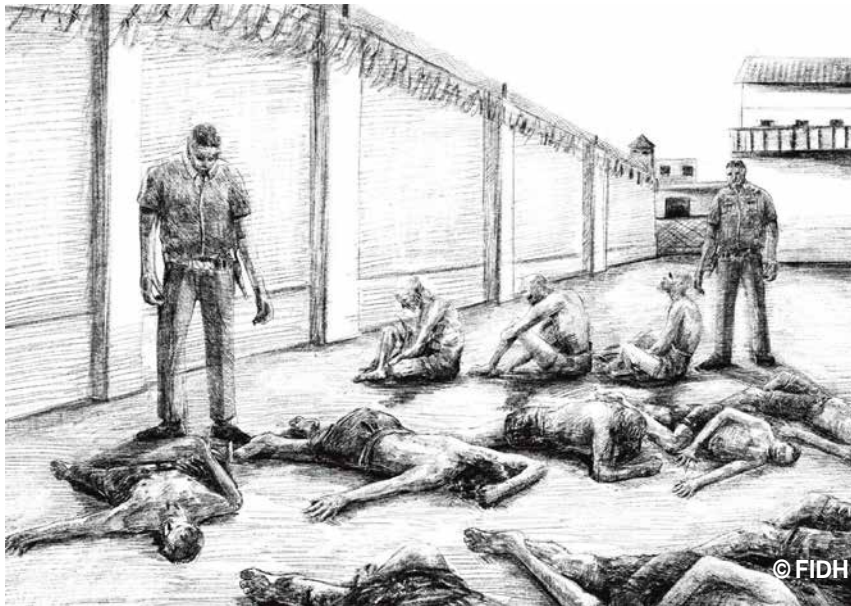
อดีตผู้ต้องขังชายจากเรือนจำกลางปัตตานี เรือนจำพิเศษกรุงเทพ เรือนจำกลางพัทลุง และเรือนจำพิเศษธนบุรี รายงานว่า

113 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษกรุงเทพ, 3 พฤศจิกายน 2566
114 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางพัทลุง, 21 ธันวาคม 2566; FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางนครศรีธรรมราช, 21 ธันวาคม 2566; FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากทัณฑสถานหญิงกลาง, 8 พฤศจิกายน 2566
115 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษธนบุรี, 27 ตุลาคม 2566
116 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางปัตตานี, 27 พฤศจิกายน 2566; FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำจังหวัดพังงา, 21 ธันวาคม 2566
117 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษกรุงเทพ, 20 พฤศจิกายน 2566
118 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษธนบุรี, 27 ตุลาคม 2566; FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากทัณฑสถานหญิงกลาง, 23 พฤศจิกายน 2566; FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางราชบุรี, 27 พฤศจิกายน 2566
119 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางราชบุรี, 27 พฤศจิกายน 2566
120 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษกรุงเทพ, 20 พฤศจิกายน 2566; FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางนครศรีธรรมราช, 21 ธันวาคม 2566
121 ข้อ 82 ของข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ระบุว่า: “1. ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง เจ้าหน้าที่เรือนจำจะต้องไม่ใช้กำลัง เว้นแต่เพื่อป้องกันตัว หรือกรณีที่มีความพยายามหลบหนี หรือเมื่อมีการใช้กำลังทางกายภาพ ทั้งในทางที่ก้าวร้าว หรือตึงตัน เพื่อขัดขืนคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย หรือระเบียบข้อบังคับโดยเจ้าหน้าที่เรือนจำที่เลือกการใช้กำลังต้องใช้เท่าที่จำเป็นอย่างเพียงพอ และต้องรายงานเหตุการณ์ให้ผู้บัญชาการเรือนจำทราบโดยทันที 2. เจ้าหน้าที่เรือนจำต้องได้รับการฝึกฝนทางร่างกายเป็นพิเศษ เพื่อให้สามารถควบคุมผู้ต้องขังที่ก้าวร้าวได้ 3. เจ้าหน้าที่เรือนจำซึ่งปฏิบัติหน้าที่ติดต่อกับผู้ต้องขัง ไม่ควรติดอาวุธ ยกเว้นในสถานการณ์พิเศษ นอกจากนั้น เจ้าหน้าที่เรือนจำไม่ควรได้รับอาวุธไม่ว่าในเหตุการณ์ใด ๆ เว้นแต่จะได้รับการฝึกฝนการใช้อาวุธมาแล้ว”

การใช้ไม้กระบองและรองเท้าบูทหัวเหล็กเป็นรูปแบบการลงโทษที่พบบ่อยที่สุด¹²² อดีตผู้ต้องขังในเรือนจำพิเศษ กรุงเทพมหานครและเรือนจำกลางพัทลุงเล่าว่า ผู้คุมใช้กระบองไม้ตีหลังผู้ต้องขังที่ทะเลาะวิวาท และเตะด้วยรองเท้าบูทหัวเหล็ก¹²³ อดีตผู้ต้องขังในเรือนจำพิเศษกรุงเทพกล่าวว่าผู้คุมมักใช้กำลังเพื่อ “สั่งสอนผู้ต้องขัง”¹²⁴ เขาเล่าว่า “[ผู้คุม] ยังคงตี [ผู้ต้องขัง] ต่อเนื่อง แม้ว่าพวกเขาจะหยุดต่อสู้และนอนอยู่กับพื้นแล้วก็ตาม”¹²⁵ อดีตผู้ต้องขังเรือนจำกลางลำพูน รายงานว่า ผู้ต้องขังที่สูบบุหรี่ถูกตีด้วยกระบองไม้ที่หลัง¹²⁶ อดีตผู้ต้องขังที่เรือนจำพิเศษธนบุรีกล่าวเสริมว่า “ผู้ต้องขังที่มีแผลจากการลงโทษจะถูกตัดเตี้ยม ห้ามเยี่ยมจนกว่าแผลจะหายดี”¹²⁷

นอกจากการทุบตีแล้ว อดีตผู้ต้องขังชายที่ให้สัมภาษณ์ทุกคน รายงานถึงการปฏิบัติที่ไม่สอดคล้องกับมาตรฐานสากลอย่างชัดเจน การปฏิบัติดังกล่าวรวมถึงการใช้ตรวนข้อเท้า การขังเดี่ยว การแยกขังเพื่อลงโทษ และการฝึกอบรมแบบทหารสำหรับผู้ละเมิดกฎของเรือนจำ¹²⁸ อดีตผู้ต้องขังเรือนจำกลางปัตตานี ระบุว่า ผู้ต้องขังใหม่ส่วนใหญ่ถูกบังคับให้ใส่โซ่ตรวนที่ข้อเท้าตลอด 24 ชั่วโมง เป็นเวลา 2 เดือนเพื่อเป็นมาตรการทางวินัย ซึ่งส่งผลให้เกิดการบาดเจ็บในบางกรณี¹²⁹ ที่เรือนจำกลางนครศรีธรรมราช อดีตผู้ต้องขังรายงานว่า การขังเดี่ยวปกติจะใช้เวลาสองถึงสามเดือน ในห้องขังขนาดประมาณ 2 x 4 เมตร (8 ตร.ม.)¹³⁰

การลงโทษทางวินัยอื่นๆ ที่อดีตผู้ต้องขังชายที่ให้สัมภาษณ์กล่าวถึง ได้แก่ การยืนหรือนั่งกลางแดดหรือกลางสายฝน การกลิ้งตัวบนพื้นหรือทราย และการระงับสิทธิเข้าเยี่ยม อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางปัตตานีเล่าถึงเหตุการณ์ที่ผู้ต้องขังในเรือนนอนเดียวกันถูกลงโทษหมู่ เนื่องจากพวกเขาคุยกันเสียงดังเกินไป เขากล่าวว่า “ผมแก่แล้วและมีโรคประจำตัว [ผู้คุม] บังคับให้ผมนั่งเฉยๆ กลางแดดเป็นเวลาสองชั่วโมงเป็นการลงโทษ ในขณะที่ผู้ต้องขังคนอื่นๆ ถูกบังคับให้กลิ้งตัวบนพื้น”¹³¹

“ผมแก่แล้วและมีโรคประจำตัว [ผู้คุม] บังคับให้ผมนั่งเฉยๆ กลางแดดเป็นเวลาสองชั่วโมงเป็นการลงโทษ ในขณะที่ผู้ต้องขังคนอื่นๆ ถูกบังคับให้กลิ้งตัวบนพื้น”

122 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางปัตตานี, 27 พฤศจิกายน 2566; FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางพัทลุง, 21 ธันวาคม 2566; FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษธนบุรี, 27 ตุลาคม 2566; FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษกรุงเทพ, 20 พฤศจิกายน 2566; FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษกรุงเทพ, 3 พฤศจิกายน 2566

123 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษกรุงเทพ, 20 พฤศจิกายน 2566; FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางพัทลุง, 21 ธันวาคม 2566

124 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษกรุงเทพ, 20 พฤศจิกายน 2566

125 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษกรุงเทพ, 20 พฤศจิกายน 2566

126 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำจังหวัดลำพูน, 14 ธันวาคม 2566

127 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษธนบุรี, 27 ตุลาคม 2566

128 การแยกขังเพื่อลงโทษ จะใช้กับผู้ต้องขังหลายคนที่ถูกลงโทษโดยการใส่โซ่ตรวน และจับไปขังรวมกันในห้องขังที่แยกจากผู้ต้องขังคนอื่นๆ

129 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางปัตตานี, 27 พฤศจิกายน 2566 ข้อ 47 ของข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ระบุว่า “ห้ามใช้โซ่ เหล็ก หรือเครื่องพันธนาการใดๆ ในลักษณะที่ย่ำยีศักดิ์ศรีหรือก่อให้เกิดความเจ็บปวด”

130 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางนครศรีธรรมราช, 21 ธันวาคม 2566

ข้อ 45 ของข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ระบุว่า “การขังเดี่ยวให้ใช้ได้เฉพาะกรณีที่เป็นข้อยกเว้นโดยถือว่าเป็นวิธีการสุดท้าย และให้ใช้ระยะเวลาสั้นที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ รวมทั้งต้องให้มีหน่วยงานอิสระทบทวนการใช้โทษดังกล่าว และจะต้องโดยความเห็นชอบของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจเท่านั้น และจะต้องไม่ให้กำหนดเป็นส่วนหนึ่งของบทลงโทษตามคำพิพากษาของศาล”

131 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางปัตตานี, 27 พฤศจิกายน 2566

ในส่วนของผู้ต้องขังหญิง ผู้ต้องขังหญิงที่ให้สัมภาษณ์ทุกคนกล่าวว่า พวกเขาไม่เคยเห็นการใช้กำลัง แต่รายงานว่า การปฏิบัติอันโหดร้ายรูปแบบอื่น ๆ ต่อผู้ต้องขัง รูปแบบการลงโทษทั่วไปที่อดีตผู้ต้องขังหญิงพบเห็น ได้แก่ การถูก มอบหมายให้ทำงานบริการชุมชน การจำกัดการเคลื่อนไหว และในบางกรณีซึ่งพบไม่บ่อยนักคือการขังเดี่ยว อดีต ผู้ต้องขังจากทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่เล่าว่าผู้ต้องขังที่กระทำความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายจะไม่ได้รับอนุญาตให้ ออกจากเรือนนอนในเวลากลางวัน¹³²

การสัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากหลายคนเผยให้เห็นว่า วัฒนธรรมการอ่อนน้อมยอมจำนนและอำนาจนิยมเป็นส่วนหนึ่ง ของชีวิตประจำวันในเรือนจำ เช่น อดีตผู้ต้องขังหญิงที่ทัณฑสถานบำบัดพิเศษหญิงธัญบุรีและทัณฑสถานหญิงกลาง กล่าวถึงการแสดงความอ่อนน้อมยอมจำนนต่อผู้คุม เช่น การนั่งบนพื้นขณะพูดคุยกับพวกเขา ว่าเป็นการปฏิบัติที่มี เจตนาเพื่อแสดงความเคารพต่อผู้มีอำนาจ¹³³ อดีตผู้ต้องขังที่เรือนจำพิเศษธนบุรีรายงานว่า ผู้คุมในเรือนจำมีการใช้ ถ้อยคำข่มเหง¹³⁴

8.3. มีการเลือกปฏิบัติและอภิสิทธิ์มากมาย

อดีตผู้ต้องขังที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ เน้นย้ำถึงประเด็นการเลือกปฏิบัติของเจ้าหน้าที่เรือนจำต่อผู้ต้องขัง ขึ้นอยู่กับฐานะ ทางสังคมและเศรษฐกิจ เชื้อชาติ และ/หรืออายุการรวมที่พวกเขาถูกตัดสินลงโทษ

ตามคำให้สัมภาษณ์ของผู้ต้องขัง ผู้ที่มาจากภูมิหลังที่ร่ำรวยหรือได้รับมอบหมายให้ช่วยเหลือผู้คุมมักจะได้รับการ ปฏิบัติพิเศษเป็นประจำ “นักโทษที่เป็นหัวหน้าห้อง หรือนักโทษผู้ช่วยงาน” ที่ได้รับการแต่งตั้งให้ช่วยงานเจ้าหน้าที่เรือนจำ ได้รับสิทธิพิเศษต่าง ๆ โดยได้รับความเห็นชอบจากเจ้าหน้าที่เรือนจำ อดีตผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดพังงา เรือนจำกลาง เชียงใหม่ และเรือนจำกลางลำพูนรายงานว่า เคยเห็นนักโทษที่เป็นหัวหน้าห้องกลั่นแกล้งหรือสั่งลงโทษทางวินัย รวมถึง ใช้กำลังกับผู้ต้องขังคนอื่น ๆ¹³⁵ อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำจังหวัดพังงาเล่าว่านักโทษที่เป็นหัวหน้าห้องทุบตีผู้ต้องขัง คนอื่น ๆ เพื่อเป็นการลงโทษที่พูดเสียงดังเกิน “ผู้คุมให้อ่านงานักโทษที่เป็นหัวหน้าห้องจัดการแทน ผมเคยเจอแบบ นี้สามวันติด”¹³⁶

อดีตผู้ต้องขังที่เรือนจำกลางเชียงใหม่ เรือนจำกลางราชบุรี และเรือนจำพิเศษกรุงเทพ เล่าว่านักโทษผู้ช่วยงานได้รับ การปฏิบัติพิเศษ เช่น พักในเรือนนอนที่มีผู้พักอาศัยน้อยกว่า ได้รับที่นอนที่คุณภาพดีกว่า และได้รับสิทธิที่ก่อนคนอื่น ในการได้รับอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูงกว่า¹³⁷ อดีตผู้ต้องขังที่เรือนจำกลางเชียงใหม่กล่าวเพิ่มเติมว่า นักโทษ ผู้ช่วยงานมีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือผู้คุมในการจัดการดูแลผู้ต้องขังในชีวิตประจำวัน ขณะที่ผู้คุมจะเข้าแทรกแซง ต่อเมื่อมีการทะเลาะวิวาทเกิดขึ้นเท่านั้น¹³⁸

ผู้ต้องขังส่วนใหญ่ที่ให้สัมภาษณ์ เผยว่า ผู้ต้องขังที่มีฐานะดีจะจ่ายเงินเพื่อให้ได้รับการปฏิบัติพิเศษ และได้รับการละเว้น โทษในระดับหนึ่งเมื่อกระทำความผิดทางวินัย อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษธนบุรีเล่าว่า “เวลาเกิดการทะเลาะวิวาท ผู้ต้องขังที่ฐานะยากจนจะถูกลงโทษด้วยการใส่ตรวนข้อเท้า ในขณะที่ผู้ต้องขังฐานะดีไม่โดนอะไร”¹³⁹ รูปแบบการปฏิบัติ พิเศษที่อดีตผู้ต้องขังที่ให้สัมภาษณ์ กล่าวถึง ได้แก่ การได้รับประทานอาหารก่อนผู้ต้องขังคนอื่น ๆ¹⁴⁰ สามารถเข้าร้านค้า ในเรือนจำได้ก่อนเวลา ได้ที่นอนในจุดที่ดีที่สุดใเรือนนอน¹⁴¹ และได้รับอนุญาตให้สูบบุหรี่¹⁴²

132 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่, 15 ธันวาคม 2566

133 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากทัณฑสถานบำบัดพิเศษหญิงธัญบุรี, 8 พฤศจิกายน 2566; FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจาก ทัณฑสถานหญิงกลาง, 8 พฤศจิกายน 2566

134 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษธนบุรี, 27 ตุลาคม 2566

135 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำจังหวัดพังงา, 21 ธันวาคม 2566; FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางเชียงใหม่, 14 ธันวาคม 2566; FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำจังหวัดลำพูน, 14 ธันวาคม 2566

136 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำจังหวัดพังงา, 21 ธันวาคม 2566

137 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษกรุงเทพ, 20 พฤศจิกายน 2566; FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางราชบุรี, 27 พฤศจิกายน 2566; FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางเชียงใหม่, 14 ธันวาคม 2566

138 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางเชียงใหม่, 14 ธันวาคม 2566

139 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษธนบุรี 23 ตุลาคม 2566

140 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษธนบุรี 23 ตุลาคม 2566

141 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษกรุงเทพ 3 พฤศจิกายน 2566

142 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษกรุงเทพ 3 พฤศจิกายน 2566

ในเรือนจำบางแห่งที่เคยคุมขังผู้ต้องขังชายที่ให้สัมภาษณ์ มีการเพิกเฉยต่อการกระทำอันโหดร้ายหรือการเลือกปฏิบัติของผู้คุม เนื่องจากเชื้อชาติหรือศาสนาของผู้ต้องขัง

จากคำบอกเล่าของอดีตผู้ต้องขังที่เรือนจำกลางเชียงใหม่และเรือนจำกลางลำพูน ผู้ต้องขังที่เป็นชนกลุ่มน้อยโดยเฉพาะชนเผ่าชาวเขา มักถูกผู้ต้องขังชาวไทยเลือกปฏิบัติหรือรังแก โดยส่วนใหญ่ ผู้คุมมักเพิกเฉย¹⁴³ อดีตผู้ต้องขังที่เรือนจำกลางเชียงใหม่คนหนึ่งอธิบายว่า “[ผู้ต้องขังที่เป็นชนกลุ่มน้อย] เป็นกลุ่มที่ต่ำต้อยที่สุด พวกเขาเป็นกลุ่มสุดท้ายที่ได้กินข้าวและอาบน้ำ”¹⁴⁴ อย่างไรก็ตาม อดีตผู้ต้องขังหญิงสองคนที่เป็นชนกลุ่มน้อยรายงานว่า พวกเขาไม่เคยประสบกับการรังแกหรือเลือกปฏิบัติใดๆ ในทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่¹⁴⁵

จากการสัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังบางคน ผู้ต้องขังมุสลิมไม่สามารถปฏิบัติตามหลักศาสนาได้ เนื่องจากเรือนจำไม่จัดหาสิ่งของจำเป็นพื้นฐานสำหรับการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ตัวอย่างเช่น อดีตผู้ต้องขังที่เรือนจำกลางปัตตานี เล่าถึงความลำบากในการใช้น้ำในเรือนนอนช่วงกลางวัน เพื่อทำการชำระล้างร่างกายก่อนละหมาด¹⁴⁶

อดีตผู้ต้องขังชาวมุสลิมที่เรือนจำกลางราชบุรี เล่าถึงการที่เรือนจำไม่เคารพการปฏิบัติทางศาสนาของผู้ต้องขังชาวมุสลิม รวมถึงการไม่มีห้องละหมาดและการเสิร์ฟหมูในอาหาร¹⁴⁷ นอกจากนี้ ที่เรือนจำกลางราชบุรี ภาชนะและช้อนส้อมที่จัดให้แก่ผู้ต้องขังชาวมุสลิมไม่ได้ใช้เฉพาะกับอาหารฮาลาลเท่านั้น และอดีตผู้ต้องขังเชื่อว่าอาหารที่จัดให้ทุกวันในช่วงเวลาการถือศีลอด (รอมฎอน) ไม่เพียงพอต่อการรักษาระดับน้ำตาลในเลือดให้สมดุล¹⁴⁸

ความคิดเห็นเชิงบวกเพียงอย่างเดียวเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังอย่างเท่าเทียม มาจากอดีตผู้ต้องขังที่ทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่ ซึ่งรายงานว่า ผู้คุมดูแลพวกเขาเป็นอย่างดี และไม่มีการเลือกปฏิบัติใดๆ¹⁴⁹

8.4. การเข้าถึงสุขาภิบาลไม่เพียงพอ

ความแออัดยัดเยียดและการจำกัดการเข้าถึงน้ำและผลิตภัณฑ์สุขอนามัยขั้นพื้นฐานยังคงส่งผลกระทบต่อสภาพสุขอนามัยในเรือนจำส่วนใหญ่ที่อดีตผู้ต้องขังที่ให้สัมภาษณ์ถูกควบคุมตัว

ในเรือนจำที่แออัดมาก เช่น เรือนจำจังหวัดลำพูน เรือนจำกลางนครศรีธรรมราช เรือนจำกลางราชบุรี และเรือนจำพิเศษกรุงเทพฯ อดีตผู้ต้องขังที่ให้สัมภาษณ์รายงานว่า พวกเขาประสบปัญหาในการเข้าถึงห้องอาบน้ำและห้องสุขาในเรือนนอนอย่างเพียงพอ¹⁵⁰

อดีตผู้ต้องขังที่ให้สัมภาษณ์ทุกคนยืนยันว่าพวกเขาเข้าห้องน้ำได้ตลอด 24 ชั่วโมง รวมถึงห้องสุขาในเรือนนอน อย่างไรก็ตาม จำนวนของห้องสุขาแตกต่างกันอย่างมากในแต่ละเรือนจำ ในเรือนจำบางแห่งที่อดีตผู้ต้องขังที่ให้สัมภาษณ์ถูกควบคุมตัว จำนวนห้องสุขาไม่เพียงพออย่างมาก เมื่อเทียบกับจำนวนผู้ต้องขังที่พักอาศัยร่วมกัน เช่น ที่เรือนจำจังหวัดลำพูน มีห้องสุขา 2 ห้องในเรือนนอนที่มีผู้ต้องขัง 100 คน¹⁵¹ ที่เรือนจำกลางราชบุรีและเรือนจำกลางนครศรีธรรมราช มีส่วนหนึ่งของเพียงห้องเดียวในเรือนนอนสำหรับผู้ต้องขัง 40 คน¹⁵² อดีตผู้ต้องขังที่ทัณฑสถานหญิงกลางและเรือนจำพิเศษกรุงเทพฯ เล่าว่า จำนวนห้องสุขาในเรือนนอนไม่เพียงพอ ส่งผลให้บางครั้งผู้ต้องขังต้องรอคิวยาวเพื่อใช้ห้องสุขา¹⁵³

143 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางเชียงใหม่ 14 ธันวาคม 2566

144 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางเชียงใหม่ 14 ธันวาคม 2566

145 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่ 15 ธันวาคม 2566

146 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางปัตตานี 27 พฤศจิกายน 2566

147 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางราชบุรี 27 พฤศจิกายน 2566

148 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางราชบุรี 27 พฤศจิกายน 2566

149 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่ 15 ธันวาคม 2566

150 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษกรุงเทพฯ, 20 พฤศจิกายน 2566; FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางราชบุรี 27 พฤศจิกายน 2566; FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำจังหวัดลำพูน, 14 ธันวาคม 2566; FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางนครศรีธรรมราช 21 ธันวาคม 2566

151 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำจังหวัดลำพูน 14 ธันวาคม 2566

152 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางนครศรีธรรมราช 21 ธันวาคม 2566; FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางราชบุรี 27 พฤศจิกายน 2566

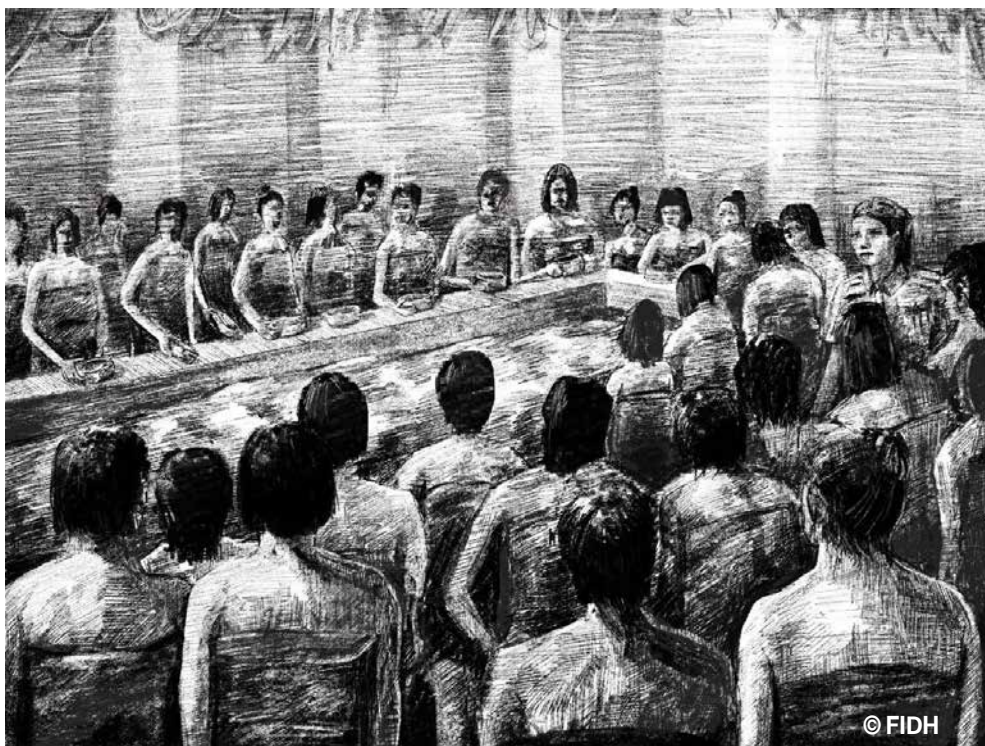
153 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากทัณฑสถานหญิงกลาง, 8 พฤศจิกายน 2566; FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษกรุงเทพฯ 20 พฤศจิกายน 2566

อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษกรุงเทพฯรายงานว่าบางครั้งผู้ต้องขังต้องซ่อมแซมส้วมที่รื้อตัวเอง¹⁵⁴ อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษกรุงเทพฯอีกคนหนึ่งเล่าถึงเหตุการณ์ที่ผู้ต้องขังถูกขอให้ถ่ายอุจจาระและปัสสาวะลงในถุงพลาสติกเนื่องจากส้วมภายในเรือนนอนอุดตันอยู่หลายวัน¹⁵⁵

ผู้ต้องขังที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่รายงานว่า น้ำไหลในเรือนนอนมิให้ใช้เพียงช่วงเวลาจำกัดในระหว่างวัน ส่งผลให้ผู้ต้องขังต้องรอน้ำเก็บในถังเพื่อซักโครกและทำความสะอาด การปฏิบัตินี้ทำให้ยากต่อการรับประกันการเข้าถึงน้ำสะอาดที่เพียงพอและระดับสุขอนามัยที่น่าพึงพอใจ เช่น อดีตผู้ต้องขังที่เรือนจำพิเศษกรุงเทพฯเล่าว่า ในบางวันน้ำไม่ไหลระหว่างเวลา 15.00-17.00 น. ตามแต่พัศดีจะอนุญาต ส่งผลให้ผู้ต้องขังไม่สามารถอาบน้ำในช่วงบ่ายในช่วงที่มีอากาศร้อนได้¹⁵⁶

ในเรือนจำทุกแห่งที่ควบคุมตัวอดีตผู้ต้องขังที่ให้สัมภาษณ์ ผู้ต้องขังจะอาบน้ำร่วมกันในพื้นที่ส่วนกลางที่เปิดโล่งโดยไม่มีฉากกั้นหรือมาตรการรักษาความเป็นส่วนตัวที่เพียงพอ¹⁵⁷ อดีตผู้ต้องขังหญิงที่ทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่กล่าวว่าผู้ต้องขังหญิงที่มีประจำเดือน ก็ต้องอาบน้ำร่วมกับผู้อื่นในพื้นที่ส่วนกลางด้วยเช่นกัน¹⁵⁸

จากการสัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจำนวนมาก แม้ว่าผู้ต้องขังจะได้รับอนุญาตให้อาบน้ำวันละ 2 ครั้ง แต่สภาพสุขอนามัยส่วนบุคคลของพวกเขายังคงได้รับผลกระทบในทางลบ เนื่องจากปริมาณน้ำที่จำกัดและเวลาที่มีไม่เพียงพอสำหรับการอาบน้ำ อดีตผู้ต้องขังในทัณฑสถานหญิงกลางเล่าว่าได้รับอนุญาตให้ใช้น้ำสูงสุด 10 ชั้นต่อการอาบน้ำแต่ละครั้ง “พวกเราตักน้ำตามที [ผู้คุม] ตะโกนนับตั้งแต่หนึ่งถึงสิบ” อดีตผู้ต้องขังจากทัณฑสถานหญิงกลางเล่า¹⁵⁹ นอกจากนี้ผู้ต้องขังที่ทัณฑสถานบำบัดพิเศษหญิงธัญบุรี ได้รับอนุญาตให้ใช้น้ำในการอาบน้ำ 1 ถึง ซึ่งเทียบเท่ากับ 11 ชั้น¹⁶⁰ ส่วนอดีตผู้ต้องขังที่เรือนจำกลางเชียงใหม่เล่าว่า พวกเขาได้รับอนุญาตให้ใช้น้ำ 7-8 ชั้น¹⁶¹

“พวกเราตักน้ำตามที [ผู้คุม] ตะโกนนับตั้งแต่หนึ่งถึงสิบ”

154 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษกรุงเทพฯ 3 พฤศจิกายน 2566

155 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษกรุงเทพฯ 20 พฤศจิกายน 2566

156 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษกรุงเทพฯ 3 พฤศจิกายน 2566

157 คณะกรรมการกาชาดระหว่างประเทศ (ICRC) แนะนำว่า “ที่ตั้งและแผนกแบ่งห้องส้วมต้องช่วยให้ผู้ต้องขังมีความเป็นส่วนตัวมากที่สุด ในขณะที่ใช้ห้องส้วม การใช้ห้องส้วมของผู้ต้องขังจะต้องไม่ประเจิดประเจ้อจนผู้ต้องขังคนอื่น ๆ สามารถมองเห็นได้” ICRC, *น้ำ การสุขาภิบาล สุขอนามัย และที่อยู่อาศัยในเรือนจำ คำแนะนำเพิ่มเติม*, 11 มิถุนายน 2563; <https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/publications/icrc-002-4083.pdf>

158 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่, 15 ธันวาคม 2566

159 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากทัณฑสถานหญิงกลาง, 8 พฤศจิกายน 2566

160 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากทัณฑสถานบำบัดพิเศษหญิงธัญบุรี, 8 พฤศจิกายน 2566

161 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่, 15 ธันวาคม 2566

อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษกรุงเทพ ทัดทสสถานหญิงเชียงใหม่ เรือนจำจังหวัดพังงา และเรือนจำกลางนครศรีธรรมราช รายงานว่า พวกเขาใช้เวลาประมาณ 45 นาที ถึง 1 ชั่วโมงต่อวันในการอาบน้ำ แต่งตัว และซักผ้า¹⁶² ส่วนอดีตผู้ต้องขังที่ให้สัมภาษณ์คนอื่น ๆ ได้เวลาน้อยกว่านั้น อดีตผู้ต้องขังที่เรือนจำชั่วคราวแค่น้อยแล้วว่า ผู้ต้องขังได้รับเวลา 10 นาที ในการอาบน้ำและแต่งตัว 2 ครั้งต่อวัน แม้ว่าบางครั้งจะลดเหลือ 8 นาทีเป็นการลงโทษสำหรับการ “ไม่เชื่อฟัง”¹⁶³

ที่เรือนจำพิเศษธนบุรี ปริมาณน้ำและเวลาที่อนุญาตให้อาบน้ำนั้นแทบจะไม่เพียงพอ และถูกควบคุมโดยผู้ต้องขังที่เป็นผู้ช่วยผู้คุม ซึ่งผู้ต้องขังต้อง “วิ่งหาหัวฝักบัวที่น้ำยังไหลอยู่”¹⁶⁴

อดีตผู้ต้องขังที่ให้สัมภาษณ์รายงานถึงพัฒนาการเล็กน้อยในเชิงบวกเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่มีความต้องการพิเศษ อดีตผู้ต้องขังที่ทัณฑสถานหญิงกลางและเรือนจำกลางพัทลุงรายงาน ว่า เรือนจำจัดสรรเวลาอาบน้ำก่อนผู้ต้องขังอื่น ๆ ให้กับผู้ต้องขังที่มีความต้องการพิเศษ เช่น ผู้สูงอายุและผู้พิการ¹⁶⁵ ที่ทัณฑสถานหญิงกลาง ผู้สูงอายุได้รับน้ำ 1 ถึงเพื่ออาบน้ำ แทนที่จะต้องตักน้ำอาบจากอ่างคอนกรีตขนาดใหญ่เหมือนผู้ต้องขังคนอื่น ๆ¹⁶⁶ อดีตผู้ต้องขังที่มีความพิการทางการเคลื่อนไหวที่เรือนจำกลางพัทลุง กล่าวว่า เขาและผู้ต้องขังที่มีความพิการอีก 18 คน ได้รับอนุญาตให้อาบน้ำก่อนผู้ต้องขังคนอื่น ๆ ในตอนเช้า¹⁶⁷ อย่างไรก็ตาม อดีตผู้ต้องขังคนเดียวที่กล่าวว่า ผู้ที่มีความบกพร่องทางการเคลื่อนไหวยังคงเผชิญกับความยากลำบากในการรักษาสุขอนามัยส่วนบุคคลที่ดี เนื่องจากขาดสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสุขอนามัยที่ออกแบบมาสำหรับผู้ต้องขังที่มีความพิการ เช่น ห้องสุขาที่ปรับปรุงให้รองรับผู้มีความพิการ¹⁶⁸

อดีตผู้ต้องขังที่ให้สัมภาษณ์จากเรือนจำกลางปัตตานีและเรือนจำพิเศษกรุงเทพ บางคนเล่าถึงคุณภาพน้ำอาบที่ต่ำกว่ามาตรฐาน จากคำบอกเล่าของพวกเขา มีฝุ่นและตะไคร่น้ำสีเขียวในอ่างเก็บน้ำส่วนกลาง¹⁶⁹

การจัดเตรียมผลิตภัณฑ์สุขอนามัยส่วนบุคคล เช่น สบู่ แชมพู ผ้าเช็ดตัว แปรงสีฟัน และยาสีฟัน แตกต่างกันไปในแต่ละเรือนจำ อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษกรุงเทพ เรือนจำชั่วคราวแค่น้อย และเรือนจำกลางนครศรีธรรมราช รายงานว่า ผู้ต้องขังในเรือนจำเหล่านี้ได้รับผ้าเช็ดตัวคนละผืน¹⁷⁰ ในทางกลับกัน อดีตผู้ต้องขังที่เรือนจำพิเศษธนบุรี เรือนจำกลางพัทลุง และเรือนจำจังหวัดพังงา รายงานว่า ผู้ต้องขังไม่ได้รับผ้าเช็ดตัวเมื่อเข้าเรือนจำ ส่งผลให้พวกเขาต้องซื้อเองจากร้านค้าของเรือนจำ หรือใช้ผ้าเช็ดตัวที่ผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวทิ้งไว้¹⁷¹

อดีตผู้ต้องขังที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่รายงานว่า พวกเขาสามารถเข้าถึงสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นสำหรับสุขอนามัยส่วนบุคคลได้อย่างเพียงพอ และสามารถขอเพิ่มได้หากของเดิมหมด หรือซื้อจากร้านค้าของเรือนจำ มีการแจกจ่ายของใช้สำหรับสุขอนามัยให้แก่ผู้ต้องขังที่ทัณฑสถานบำบัดพิเศษหญิงธัญบุรี เรือนจำพิเศษกรุงเทพ เรือนจำพิเศษธนบุรี และผู้ต้องขังยากไร้ที่ทัณฑสถานหญิงกลาง¹⁷² อดีตผู้ต้องขังที่ทัณฑสถานบำบัดพิเศษหญิงธัญบุรี กล่าวว่า ผลิตภัณฑ์ดูแลสุขอนามัยส่วนบุคคล รวมถึงฟงซึกฟอก สบู่ ยาสีฟัน แปรงสีฟัน เลือขนใน กางเกงชั้นใน และแชมพู จะได้รับการแจกจ่าย

162 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษกรุงเทพ, 3 พฤศจิกายน 2566; FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่, 15 ธันวาคม 2566; FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำจังหวัดพังงา, 21 ธันวาคม 2566; FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางนครศรีธรรมราช, 21 ธันวาคม 2566

163 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำชั่วคราวแค่น้อย 14 พฤศจิกายน 2566

164 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษธนบุรี 27 ตุลาคม 2566

165 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากทัณฑสถานหญิงกลาง, 8 พฤศจิกายน 2566; FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางพัทลุง, 21 ธันวาคม 2566

166 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากทัณฑสถานหญิงกลาง, 8 พฤศจิกายน 2566

167 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางพัทลุง, 21 ธันวาคม 2566

168 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางพัทลุง, 21 ธันวาคม 2566

169 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษกรุงเทพ 3 พฤศจิกายน 2566; FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางปัตตานี 27 พฤศจิกายน 2566

170 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษกรุงเทพ, 20 พฤศจิกายน 2566; FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำชั่วคราวแค่น้อย, 14 พฤศจิกายน 2566; FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางนครศรีธรรมราช, 21 ธันวาคม 2566

171 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำจังหวัดพังงา, 21 ธันวาคม 2566; FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางพัทลุง, 21 ธันวาคม 2566; FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษธนบุรี 27 ตุลาคม 2566

172 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากทัณฑสถานบำบัดพิเศษหญิงธัญบุรี, 8 พฤศจิกายน 2566; FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษกรุงเทพ, 3 พฤศจิกายน 2566; FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษธนบุรี, 27 ตุลาคม 2566; FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากทัณฑสถานหญิงกลาง, 8 พฤศจิกายน 2566

ทุกเดือน¹⁷³ อดีตผู้ต้องขังเรือนจำพิเศษธนบุรีเล่าว่า ผู้ต้องขังได้รับสบู่เพียงก้อนเดียวตอนเข้าเรือนจำ และหากต้องการเพิ่มต้องซื้อเอง¹⁷⁴

ขณะเดียวกัน อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางปัตตานี เรือนจำชั่วคราวแคณ้อย และเรือนจำกลางนครศรีธรรมราชรายงานว่า ผู้ต้องขังไม่ได้รับการจัดสรรของใช้สำหรับสุขอนามัยอย่างสม่ำเสมอและเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเป็นตอนเข้าเรือนจำหรือเมื่อขอเพิ่ม ซึ่งส่งผลต่อความสามารถในการรักษาสุขอนามัยส่วนบุคคลที่ดี¹⁷⁵ อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางพัทลุงและเรือนจำกลางลำพูนเล่าว่า ไม่มีการจัดหาผลิตภัณฑ์ดูแลสุขอนามัยส่วนบุคคลใดๆ และพวกเขาต้องซื้อเองหรือใช้ของที่ผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวทิ้งไว้¹⁷⁶

อดีตผู้ต้องขังหญิงทั้งหมดที่ให้สัมภาษณ์รายงานว่า มีผลิตภัณฑ์สุขอนามัยสำหรับผู้หญิงอย่างเพียงพอ อดีตผู้ต้องขังหญิงจากทัณฑสถานบำบัดพิเศษหญิงธัญบุรี เปิดเผยว่า เธอได้รับเสื้อชั้นในและกางเกงชั้นในใหม่ และผ้าอนามัยสี่แพ็คทุกเดือน¹⁷⁷ อดีตผู้ต้องขังหญิงที่เรือนจำชั่วคราวแคณ้อย รายงานว่าผู้ที่มีเสื้อชั้นในไม่เกินสองตัวตอนเข้าเรือนจำจะได้รับเสื้อชั้นในเพิ่มอีกหนึ่งตัว¹⁷⁸ อดีตผู้ต้องขังหญิงที่ทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่กล่าวว่า ผู้ต้องขังที่เรือนจำแห่งนี้จะได้รับชุดเครื่องแบบ 6 ชุด และกางเกงชั้นใน 2 หรือ 3 ตัว เมื่อเข้าเรือนจำ¹⁷⁹

ในเรือนจำทุกแห่งที่อดีตผู้ต้องขังที่ให้สัมภาษณ์เคยถูกคุมขัง ผู้ต้องขังมีหน้าที่รับผิดชอบในการซักเครื่องแบบ ทำความสะอาดเรือนนอน รวมถึงห้องสุขา อย่างไรก็ตาม บางคนรายงานว่า ประสบปัญหาในการรักษาความสะอาดของชุดเครื่องแบบ จากคำบอกเล่าของอดีตผู้ต้องขังบางส่วน รวมทั้งที่เคยถูกควบคุมตัวที่เรือนจำพิเศษกรุงเทพและเรือนจำกลางเชียงใหม่ พบว่าจำนวนชุดเครื่องแบบที่แจกจ่ายให้ผู้ต้องขังนั้นไม่เพียงพอ และไม่สามารถซักและตากให้แห้งได้อย่างสม่ำเสมอ¹⁸⁰ ผู้ต้องขังที่มีชุดเครื่องแบบเพียงชุดเดียวจะต้องใช้ผ้าเช็ดตัวคลุมตัวเองขณะซักและตากชุด¹⁸¹ และบางคนต้องเปลือยกายเพราะไม่มีชุดสำรอง¹⁸² อดีตผู้ต้องขังที่เรือนจำกลางปัตตานีกล่าวว่า ผู้ต้องขังได้รับชุดเครื่องแบบหนึ่งหรือสองชุด แต่สามารถซื้อชุดเพิ่มได้ที่ร้านค้าของเรือนจำ หรือใช้ชุดที่ผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวทิ้งไว้¹⁸³

8.5. อาหาร “แย่มาก”

อดีตผู้ต้องขังที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่รายงานว่า เรือนจำไม่สามารถจัดหาอาหารที่มีคุณภาพดีและมีคุณค่าทางโภชนาการเพียงพอให้แก่ผู้ต้องขัง¹⁸⁴ นอกจากนี้ แม้ว่าจะมีน้ำดื่มให้ตลอดเวลาในเรือนจำ แต่อดีตผู้ต้องขังที่ให้สัมภาษณ์หลายคนรายงานว่า ไม่มีการควบคุมคุณภาพสำหรับการตรวจสอบน้ำในเรือนจำ

ในเรือนจำทุกแห่งที่อดีตผู้ต้องขังที่ให้สัมภาษณ์เคยอยู่ ผู้ต้องขังจะได้รับอาหารสามมื้อต่อวัน อดีตผู้ต้องขังที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่กล่าวตรงกันเกี่ยวกับการขาดสารอาหาร โดยเฉพาะโปรตีน อดีตผู้ต้องขังที่เรือนจำกลางนครศรีธรรมราชบรรยายอาหารที่เสิร์ฟในเรือนจำว่าประกอบด้วย “น้ำแกงหรือกระดูก”¹⁸⁵ อดีตผู้ต้องขังที่เรือนจำกลางพัทลุง กล่าวว่า “ถึงดูเหมือนกินไม่ได้ เราก็ต้องกินอยู่ดี ถ้ามีเนื้อสัตว์อย่างเนื้อหมูก็แทบมองไม่เห็น หรือถ้าเป็นไก่ ก็จะมีแค่ตีน

173 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากทัณฑสถานบำบัดพิเศษหญิงธัญบุรี, 8 พฤศจิกายน 2566

174 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษธนบุรี 27 ตุลาคม 2566

175 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางปัตตานี, 27 พฤศจิกายน 2566; FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำชั่วคราวแคณ้อย, 14 พฤศจิกายน 2566; FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางนครศรีธรรมราช, 21 ธันวาคม 2566

176 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางพัทลุง, 21 ธันวาคม 2566; FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำจังหวัดลำพูน, 14 ธันวาคม 2566

177 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากทัณฑสถานบำบัดพิเศษหญิงธัญบุรี, 8 พฤศจิกายน 2566

178 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำชั่วคราวแคณ้อย, 14 พฤศจิกายน 2566

179 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่, 15 ธันวาคม 2566

180 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษกรุงเทพ, 20 พฤศจิกายน 2566; FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางเชียงใหม่ 14 ธันวาคม 2566

181 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษกรุงเทพ, 20 พฤศจิกายน 2566

182 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางเชียงใหม่, 14 ธันวาคม 2566

183 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางปัตตานี, 27 พฤศจิกายน 2566

184 ข้อ 22 ของข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ระบุว่า: “1. ผู้ต้องขังทุกคนจะต้องได้รับอาหารที่จัดให้เป็นเวลาโดยเรือนจำ อันมีประโยชน์และเพียงพอต่อสุขภาพและเพื่อความแข็งแรงแห่งร่างกาย โดยต้องจัดปรุงอย่างสะอาด และจัดให้อย่างเป็นระเบียบ 2. น้ำต้องจัดไว้เพื่อให้ผู้ต้องขังทุกคนได้ดื่มเมื่อต้องการ”

185 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางนครศรีธรรมราช, 21 ธันวาคม 2566

เท่านั้น”¹⁸⁶ อดีตผู้ต้องขังที่เรือนจำกลางปัตตานี กล่าวถึง “ปลาละๆ” และ “เศษไก่” เป็นตัวอย่างของแหล่งโปรตีน ในอาหารเรือนจำ¹⁸⁷ นอกจากนี้ อดีตผู้ต้องขังที่เรือนจำจังหวัดลำพูนยังกล่าวว่า อาหารปริมาณสำหรับผู้ต้องขัง หนึ่งคน จะถูกแบ่งให้ผู้ต้องขังสี่คน¹⁸⁸ แม้ว่าอดีตผู้ต้องขังหลายคนจะรายงานว่าทั่วไปจะมีผลไม้ให้ แต่ก็มักจะมีปริมาณ ไม่เพียงพอ เช่น กล้วยครึ่งลูกต่อผู้ต้องขังหนึ่งคน¹⁸⁹ ผู้ต้องขังส่วนใหญ่ ยังบรรยายรสชาติของอาหารเรือนจำว่า “จืดชืด” หรือ “แยมมาก” เฉพาะอดีตผู้ต้องขังจากทัณฑสถานบำบัดพิเศษหญิงธัญบุรีและเรือนจำชั่วคราวแค่น้อยเท่านั้นที่รายงานว่า ได้รับอาหารที่มีคุณภาพและปริมาณเพียงพอ¹⁹⁰

อดีตผู้ต้องขังบางคน รวมถึงที่เคยถูกควบคุมตัวที่เรือนจำกลางพัทลุง เรือนจำกลางเชียงใหม่ และเรือนจำจังหวัด พังงา ยังได้กล่าวถึงปัญหาการแจกจ่ายอาหารที่ไม่เป็นธรรม ตามที่พวกเขาเล่า ผู้ต้องขังที่ทำงานเป็นผู้ช่วยผู้คุม หรือ ผู้ที่ทำงานในครัวเรือนจำ สามารถเข้าถึงอาหารก่อนผู้ต้องขังคนอื่น ๆ อดีตผู้ต้องขังที่เรือนจำกลางเชียงใหม่เล่าว่า “ผมเคยทำงานในโรงครัว จริง ๆ แล้วอาหารที่นั่นถูกปรุงอย่างดี รอร่อย และมีเนื้อสัตว์เพียงพอ แต่ผู้ต้องขังที่เป็นผู้ช่วย [ผู้คุม] จะเอาเนื้อทั้งหมดไปก่อน ดังนั้นก่อนที่อาหารจะไปถึงแดน ก็เหลือไม่เพียงพอสำหรับทุกคน”¹⁹¹

ปัญหาอีกประการหนึ่งคืออดีตผู้ต้องขังที่ให้สัมภาษณ์บางคนหยิบยกขึ้นมาคือ สุขอนามัยที่ไม่ดีในการเตรียมอาหาร อดีต ผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษกรุงเทพ เรือนจำกลางปัตตานี และเรือนจำกลางเชียงใหม่ รายงานว่า พวกเขาเคยมีอาการ ปวดท้องและท้องเสีย หรือเคยเห็นผู้ต้องขังคนอื่น ๆ ป่วยด้วยอาการดังกล่าว หลังจากรับประทานอาหารเรือนจำ¹⁹² อดีตผู้ต้องขังที่เรือนจำกลางปัตตานี เรียกอาการท้องเสียว่า “ปัญหาประจำ” ของผู้ต้องขัง¹⁹³ อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำ พิเศษกรุงเทพกล่าวว่า “การกินอาหารในเรือนจำทำให้ผมท้องเสียหลายครั้ง”¹⁹⁴

ในเรือนจำทุกแห่งที่อดีตนักโทษที่ให้สัมภาษณ์เคยอยู่ มีน้ำดื่มบริการจากตู้กดน้ำในอาคารเรือนจำ ผู้ต้องขังหลายคน รายงานว่า มีแก้วพลาสติกหรือขวดน้ำส่วนตัวสำหรับรองน้ำดื่ม ยกเว้นที่เรือนจำกลางปัตตานี ผู้ต้องขังจะต้องตักน้ำ จากขันใบเดียวกับที่ใช้สำหรับอาบน้ำและราดส้วมในเรือนนอน¹⁹⁵ แม้ว่าอดีตผู้ต้องขังที่ให้สัมภาษณ์ทุกคนจะบอกว่า มีระบบกรองน้ำ แต่หลายคนรวมทั้งที่เคยถูกควบคุมตัวที่เรือนจำกลางเชียงใหม่ เรือนจำกลางพัทลุง เรือนจำกลาง นครศรีธรรมราช เรือนจำกลางปัตตานี และทัณฑสถานหญิงกลาง ต่างรายงานมา บางครั้งน้ำมีสีไม่พึงประสงค์ มีกลิ่น คลอรีน¹⁹⁶ และมีสนิม¹⁹⁷ หรือสิ่งสกปรกปนอยู่ด้วย¹⁹⁸

ตามข้อมูลของอดีตผู้ต้องขังที่ให้สัมภาษณ์ทุกคน ผู้ต้องขังสามารถซื้ออาหารที่มีคุณภาพดีกว่า เครื่องดื่มบรรจุขวด และขนม จากร้านค้าในเรือนจำ สำหรับผู้ต้องขังที่ไม่มีเงิน พวกเขาไม่มีทางเลือกอื่นนอกจากบริโภคอาหารเรือนจำ คุณภาพต่ำและน้ำดื่ม ที่เรือนจำกลางปัตตานี อดีตผู้ต้องขังคนหนึ่งสังเกตว่า ผู้ต้องขังหลายคนนิยมซื้อน้ำขวดของ ตัวเอง¹⁹⁹ อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษธนบุรีกล่าวว่า “[ผู้ต้องขัง] ต้องทนกินอาหารเรือนจำหรือซื้ออาหารเอง ซึ่งมี ราคาแพงมาก มันเหมือนธุรกิจที่มุ่งหวังผลกำไร”²⁰⁰ ในทำนองเดียวกัน อดีตผู้ต้องขังที่เรือนจำกลางนครศรีธรรมราช ซึ่งบรรยายอาหารเรือนจำว่า “แยมมาก” กล่าวว่า “ถ้าไม่มีเงิน ชีวิตจะลำบากมาก”²⁰¹

186 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางพัทลุง, 21 ธันวาคม 2566

187 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางปัตตานี, 27 พฤศจิกายน 2566

188 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำจังหวัดลำพูน, 14 ธันวาคม 2566

189 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางปัตตานี, 27 พฤศจิกายน 2566

190 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากทัณฑสถานบำบัดพิเศษหญิงธัญบุรี, 8 พฤศจิกายน 2566; FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำชั่วคราว แค่น้อย, 14 พฤศจิกายน 2566

191 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางเชียงใหม่, 14 ธันวาคม 2566

192 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษกรุงเทพ, 20 พฤศจิกายน 2566; FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางปัตตานี, 27 พฤศจิกายน 2566; FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางเชียงใหม่, 14 ธันวาคม 2566

193 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางปัตตานี 27 พฤศจิกายน 2566

194 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษกรุงเทพ 20 พฤศจิกายน 2566

195 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางปัตตานี 27 พฤศจิกายน 2566

196 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากทัณฑสถานหญิงกลาง 23 พฤศจิกายน 2566

197 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางนครศรีธรรมราช 21 ธันวาคม 2566

198 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางพัทลุง 21 ธันวาคม 2566

199 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางปัตตานี 27 พฤศจิกายน 2566

200 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษธนบุรี 27 ตุลาคม 2566

201 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางนครศรีธรรมราช 21 ธันวาคม 2566

8.6. การเข้าถึงบริการด้านสุขภาพไม่เพียงพอ

ตามข้อมูลจากอดีตผู้ต้องขังที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ พบว่า การเข้าถึงบริการด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ทันท่วงที มีคุณภาพ และสอดคล้องกับมาตรฐานสากลขั้นต่ำ ยังคงเป็นหนึ่งในความท้าทายที่ใหญ่ที่สุดสำหรับผู้ต้องขัง²⁰²

ปัญหาที่พบบ่อยที่สุดจากผู้ต้องขังส่วนใหญ่ที่ให้สัมภาษณ์คือ การไม่สามารถเข้าถึงบริการด้านสุขภาพได้โดยตรงและทันท่วงทีที่สถานพยาบาลภายในเรือนจำ ซึ่งเป็นสถานที่ให้บริการรักษาสุขภาพเบื้องต้นและยาพื้นฐานแก่ผู้ต้องขังที่ป่วย ในเรือนจำทุกแห่งที่อดีตผู้ต้องขังที่ให้สัมภาษณ์เคยอยู่ ผู้ต้องขังที่มีอาการป่วยไม่สามารถเข้าไปที่สถานพยาบาลของเรือนจำโดยตรงเพื่อขอเข้าพบแพทย์หรือรับการรักษายาพยาบาลได้ แต่จะต้องลงชื่อเพื่อขอเข้าพบแพทย์ จากนั้นเจ้าหน้าที่เรือนจำจะคัดกรองและอนุญาตให้เข้าพบแพทย์ โดยเจ้าหน้าที่เรือนจำซึ่งไม่ได้เป็นบุคลากรทางการแพทย์นั้น มีอำนาจในการตัดสินใจตามดุลพินิจว่าอาการป่วยนั้น “รุนแรงพอ”²⁰³ หรือผู้ต้องขัง “ป่วยหนัก”²⁰⁴ จึงจะอนุญาตให้ไปที่สถานพยาบาลเพื่อรับการวินิจฉัยหรือรักษา อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษธนบุรีกล่าวว่า “เมื่อคุณป่วยในเรือนจำ การจะเข้ารับการรักษาที่สถานพยาบาลนั้นยากมาก ถ้าคุณไม่ได้อาการหนักจนเลือดออก [ผู้คุม] อาจไม่อนุญาต [ให้ไปสถานพยาบาลของเรือนจำ]”²⁰⁵ กระบวนการคัดกรองของผู้คุมอาจใช้เวลานาน อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษกรุงเทพฯ ระบุว่า หลังลงทะเบียนแล้วต้องรอหนึ่งวันจึงจะได้เข้าพบเจ้าหน้าที่เรือนจำที่ดูแลบริการด้านสุขภาพ “ผมอยากให้การเข้าถึงการรักษาพยาบาลเร็วขึ้นกว่านี้ ผู้ที่มีอาการรุนแรงไม่ควรต้องลงทะเบียนรอ [ไปที่สถานพยาบาล] ในวันถัดไป” อดีตผู้ต้องขังกล่าว²⁰⁶ อดีตผู้ต้องขังที่เรือนจำกลางพัทลุง เล่าถึงประสบการณ์ที่เขาป่วยเป็นไข้สูง แต่ต้องรอสามวันกว่าจะได้รับอนุญาตให้ไปที่สถานพยาบาลภายในเรือนจำ²⁰⁷

“ถ้าป่วยหลังสามทุ่ม จะไม่มีทางได้รับอนุญาต [ให้ไปสถานพยาบาล] ต้องรอนถึงเช้าเท่านั้น”

202 ข้อ 24 ของข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ระบุว่า: “1. การให้บริการด้านการรักษาพยาบาลแก่ผู้ต้องขัง เป็นความรับผิดชอบของรัฐ โดยผู้ต้องขังควรได้รับการรักษาพยาบาลตามมาตรฐานเช่นเดียวกับที่รัฐจัดให้กับประชาชนอื่น และจะต้องสามารถเข้าถึงบริการที่จำเป็นโดยไม่คิดมูลค่าและไม่เลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งสถานภาพด้านกฎหมายของตน 2. การจัดบริการรักษาพยาบาลควรอยู่ในลักษณะที่เชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับงานด้านสาธารณสุขโดยทั่วไป และในลักษณะที่ประกันให้มีการรักษาและพยาบาลอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการให้บริการด้านเอชไอวี วัณโรค และโรคติดต่ออื่นๆ รวมทั้งภาวะที่ต้องพึ่งพิงยาเสพติด”; ข้อ 25 ของข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ระบุว่า: “1. เรือนจำทุกแห่งพึงมีสถานบริการรักษาพยาบาล อันมีหน้าที่ประเมิน ส่งเสริม คัดกรอง และ พัฒนาสุขภาพกายและจิตใจของผู้ต้องขัง โดยเฉพาะการให้ความใส่ใจเป็นพิเศษต่อผู้ต้องขังที่ต้องการ การดูแลสุขภาพเป็นพิเศษ หรือมีปัญหาสุขภาพที่กระทบต่อการบำบัดฟื้นฟูของตน 2. บริการรักษาพยาบาลจะต้องมีคณะทำงานสหวิชาชีพ ซึ่งประกอบด้วยบุคลากรที่มีคุณสมบัติเหมาะสมอย่างเพียงพอสำหรับหน่วยบริการด้านการรักษาพยาบาลที่เป็นอิสระ และมีศักยภาพด้านการแพทย์อย่างเต็มที่ โดยควรมีความเชี่ยวชาญอย่างเพียงพอทั้งด้านจิตวิทยาและจิตเวช และต้องจัดให้ผู้ต้องขังทุกคนสามารถเข้าถึงบริการด้านทันตกรรมที่มีคุณภาพด้วย”

203 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำจังหวัดลำพูน 14 ธันวาคม 2566

204 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำจังหวัดพังงา 21 ธันวาคม 2566

205 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษธนบุรี 27 ตุลาคม 2566

206 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษกรุงเทพฯ 20 พฤศจิกายน 2566

207 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางพัทลุง 21 ธันวาคม 2566

อดีตผู้ต้องขังที่ให้สัมภาษณ์หลายคนกล่าวว่า กระบวนการที่ล่าช้าและการพิจารณาด้านความปลอดภัยที่เข้มงวดมักส่งผลให้ไม่สามารถตอบสนองและให้การรักษายาบาลอย่างเร่งด่วนได้ในกรณีฉุกเฉินเวลากลางคืน²⁰⁸ อดีตผู้ต้องขังที่เรือนจำกลางปัตตานีกล่าวว่า “ถ้าป่วยหลังสามทุ่ม คุณจะไม่มีทางได้รับอนุญาต [ให้ไปสถานพยาบาล] ต้องรอจนถึงเช้าเท่านั้น”²⁰⁹ อดีตผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดลำพูนเล่าถึงเหตุการณ์ที่เพื่อนผู้ต้องขังเกิดอาการชัก แต่ถูกนำตัวส่งสถานพยาบาลในเรือนจำในวันถัดไป²¹⁰ อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางเชียงใหม่เล่าว่า “มีคนกินอาหารเก่า ปวดท้อง และอาเจียนเป็นเลือด แต่ต้องรอนุ่มดีจากเจ้าหน้าที่เรือนจำก่อนจึงจะไปคลินิกได้ เขาต้องรอถึงเช้าจนตัวซีดหมด [จึงจะไปคลินิก]”²¹¹ อดีตผู้ต้องขังคนเดิมกล่าวเพิ่มเติมว่า บุคคลแรกที่ประเมินอาการเบื้องต้นในกรณีฉุกเฉินคือผู้ต้องขังที่ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเจ้าหน้าที่ด้านบริการสุขภาพ²¹² อดีตผู้ต้องขังที่เรือนจำกลางพัทลุงเล่าว่า เขาเคยเห็นเพื่อนผู้ต้องขังเป็นลมสลบไปตอนเย็นวันหนึ่ง เขาเล่าว่า “ผมเข้าไปเขย่าตัวเขา แต่เขาหมดสติ ผมตะโกนเรียกเจ้าหน้าที่ที่ช่วยเหลือใช้เวลา 15 นาทีกว่าจะมีคนมา และสองชั่วโมงกว่าเขาจะได้พบแพทย์”²¹³ อดีตผู้ต้องขังที่เรือนจำพิเศษธนบุรี กล่าวถึงเหตุการณ์คล้าย ๆ กัน กล่าวถึงเหตุการณ์คล้ายคลึงกันที่ผู้ต้องขังคนหนึ่งชักและหมดสติ แต่กลับถูกพาตัวออกไปด้วยรถเข็นและ “หายตัวไป เราไม่รู้ว่าจะเกิดอะไรขึ้นกับเขาหลังจากนั้น”²¹⁴

ในเรือนจำทุกแห่งที่อดีตผู้ต้องขังที่ให้สัมภาษณ์เคยอยู่ แพทย์จากโรงพยาบาลนอกเรือนจำ รวมถึงแพทย์เฉพาะทาง จะเดินทางมาตรวจรักษาที่เรือนจำเป็นระยะๆ ไม่นาน นอนขึ้นอยู่กับเรือนจำ ผู้ต้องขังต้องลงทะเบียนล่วงหน้าเพื่อพบแพทย์ ซึ่งอาจใช้เวลานานเนื่องจากความถี่ในการมาตรวจน้อย เมื่อเทียบกับปริมาณความต้องการของผู้ต้องขังในเรือนจำ อดีตผู้ต้องขังที่เรือนจำกลางนครศรีธรรมราช รายงานว่า แพทย์นอกเรือนจำจะมาตรวจเยี่ยมสัปดาห์ละครั้ง²¹⁵ ที่เรือนจำกลางราชบุรี แพทย์จะมาตรวจเยี่ยมผู้ต้องขังสัปดาห์ละสองครั้ง ส่วนทันตแพทย์จะมาประมาณเดือนละสามถึงสี่ครั้ง²¹⁶ สำหรับผู้ต้องขังที่มีอาการป่วยรุนแรงหรืออยู่ในภาวะวิกฤติ พวกเขาจะถูกส่งตัวไปยังโรงพยาบาลท้องถิ่นเพื่อรับการรักษาเพิ่มเติม

แม้ว่าเรือนจำส่วนใหญ่ที่อดีตผู้ต้องขังที่ให้สัมภาษณ์เคยอยู่จะมีบริการสุขภาพเฉพาะทาง แต่การเข้าใช้บริการดังกล่าวในเรือนจำบางแห่งต้องใช้เวลารอนาน โดยเฉพาะบริการทันตกรรม อดีตผู้ต้องขังที่เรือนจำพิเศษธนบุรีรายงาน ว่า ต้องลงทะเบียนเพื่อถอนฟันล่วงหน้าประมาณแปดหรือเก้าเดือน แต่ยังไม่สามารถเข้ารับการรักษาได้²¹⁷ ผู้ต้องขังที่เรือนจำกลางปัตตานีจะมีทันตแพทย์มาตรวจเดือนละครั้ง ตามที่อดีตผู้ต้องขังที่เรือนจำดังกล่าวเล่า²¹⁸ อดีตผู้ต้องขังที่เรือนจำกลางนครศรีธรรมราชกล่าวว่า “เนื่องจากมีผู้ต้องขังจำนวนมาก จึงต้องรอคิวเข้าพบทันตแพทย์อย่างน้อยสองสัปดาห์”²¹⁹

อดีตผู้ต้องขังที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่รายงานว่า บริการด้านสุขภาพจิตจำกัดอยู่แค่การจ่ายยา มากกว่าการส่งเสริมสุขภาพจิตของผู้ต้องขัง อดีตผู้ต้องขังที่เรือนจำพิเศษกรุงเทพและเรือนจำกลางพัทลุงให้ความเห็นว่ายาทำให้ผู้ต้องขัง “ง่วงซึม”²²⁰ หรือ “สับสนมึนงง จากที่ปกติกลายเป็นไม่สามารถสื่อสารได้”²²¹ มีเพียงอดีตผู้ต้องขังที่เรือนจำพิเศษธนบุรีเท่านั้นที่เล่าว่า ผู้ต้องขังที่มีปัญหาสุขภาพจิต สามารถเขียนคำขอพบผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพจิตหรือการสนับสนุนอื่น ๆ แล้วหย่อนลงใน “กล่องความสุข (Happy box)”²²² แม้ว่าเขาจะไม่สามารถยืนยันได้ว่า ใช้เวลานานแค่ไหนกว่าผู้ต้องขังจะได้รับบริการ

208 กฎข้อ 27 ของกฎเกณฑ์ขั้นต่ำมาตรฐานของสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ระบุว่า: “1. เรือนจำทุกแห่งต้องจัดให้มีการเข้าถึงการรักษายาบาลทันทีในกรณีเร่งด่วน ผู้ต้องขังที่ต้องการการรักษาหรือการผ่าตัดเฉพาะทางจะต้องถูกโอนไปยังสถาบันเฉพาะทางหรือโรงพยาบาลพลเรือนในกรณีที่หน่วยงานราชทัณฑ์มีสิ่งอำนวยความสะดวกในโรงพยาบาลของตนเอง จะต้องจัดให้มีเจ้าหน้าที่และเครื่องมืออย่างเพียงพอเพื่อให้ผู้ต้องขังที่ส่งต่อไปยังพวกเขา ได้รับการรักษาและการดูแลที่เหมาะสม 2. การตัดสินใจทางคลินิกสามารถทำได้โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการดูแลสุขภาพที่รับผิดชอบเท่านั้น และไม่อาจมองข้ามหรือเพิกเฉยโดยเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มิใช่ทางการแพทย์”

209 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางปัตตานี 27 พฤศจิกายน 2566

210 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำจังหวัดลำพูน 14 ธันวาคม 2566

211 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางเชียงใหม่ 14 ธันวาคม 2566

212 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางเชียงใหม่ 14 ธันวาคม 2566

213 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางพัทลุง 21 ธันวาคม 2566

214 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษธนบุรี 27 ตุลาคม 2566

215 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางนครศรีธรรมราช 21 ธันวาคม 2566

216 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางราชบุรี 27 พฤศจิกายน 2566

217 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษธนบุรี 27 ตุลาคม 2566

218 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางปัตตานี 27 พฤศจิกายน 2566

219 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางนครศรีธรรมราช 21 ธันวาคม 2566

220 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษกรุงเทพ 21 พฤศจิกายน 2566

221 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางพัทลุง 21 ธันวาคม 2566

222 อดีตผู้ต้องขังระบุว่า กล่องความสุขเป็นกล่องที่ผู้ต้องขังสามารถส่งจดหมายเพื่อแจ้งปัญหาสุขภาพจิตหรือขอรับบริการด้านสุขภาพจิตได้ผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพจิตจะเปิดจดหมายเหล่านั้นและนัดหมายกับผู้ต้องขัง

การเข้าถึงการรักษาพยาบาลและยาที่เหมาะสม เป็นอีกหนึ่งความท้าทายหลักสำหรับผู้ต้องขัง โดยเฉพาะผู้ที่มีโรคประจำตัว อดีตผู้ต้องขังที่เรือนจำพิเศษธนบุรีรายงานว่า ยาที่ไม่ต้องใช้ใบสั่งแพทย์นั้นไม่มีจำหน่ายให้ผู้ต้องขังซื้อ แต่ต้องรับยามานสถานพยาบาลภายในเรือนจำเท่านั้น²²³ อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางนครศรีธรรมราชและเรือนจำกลางพัทลุงระบุว่า เนื่องจากเวลาการรอคิวเพื่อรับการรักษามักจะนาน ผู้ต้องขังจึงนิยมกักตุนยา²²⁴ หรือซื้อจากผู้ต้องขังคนอื่นที่ทำงานในสถานพยาบาลในเรือนจำ²²⁵ ในทำนองเดียวกัน ตามที่อดีตผู้ต้องขังที่เรือนจำกลางเชียงใหม่เล่า ยาที่มีอยู่ในเรือนจำไม่เพียงพอ ส่งผลให้ผู้ต้องขังที่ทำงานที่สถานพยาบาลในเรือนจำกักตุนและขายยาให้กับผู้ต้องขังคนอื่น ๆ²²⁶ “กลายเป็นธุรกิจ ยาเม็ดละ 20 บาท” อดีตผู้ต้องขังกล่าว²²⁷ พาราเซตามอล เป็นยาที่อดีตผู้ต้องขังส่วนใหญ่พูดถึงเป็นประจำว่า เป็นยาที่ใช้รักษาโรคส่วนใหญ่ในเรือนจำ “พาราเซตามอลรักษาทุกโรค” อดีตผู้ต้องขังจากทัณฑสถานหญิงกลางบอก²²⁸ อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษกรุงเทพเล่าว่าได้รับยาพาราเซตามอลเพื่อรักษาอาการท้องเสีย²²⁹ อดีตผู้ต้องขังที่เรือนจำพิเศษกรุงเทพ ทัณฑสถานหญิงกลาง เรือนจำกลางเชียงใหม่ และเรือนจำกลางปัตตานี รายงานเพิ่มเติมว่า ยาสำหรับโรคประจำตัว เช่น โรคเกาต์ ความดันโลหิตสูง และโรคหอบหืด ไม่เพียงพอหรือขาดแคลน²³⁰ อดีตผู้ต้องขังที่ทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่ระบุว่า ยาเฉพาะทางรวมทั้งยาต้านเอชไอวีมีอยู่ในเรือนจำ²³¹

8.7. การใช้แรงงานหนัก ค่าตอบแทนไม่เหมาะสม

ในเรือนจำส่วนใหญ่ที่อดีตผู้ต้องขังที่ให้สัมภาษณ์เคยอยู่ งานที่ได้รับมอบหมายมีคุณค่าในการบำบัดฟื้นฟูและโอกาสในการพัฒนาทักษะอาชีพหรือประสบการณ์ที่จำเป็นน้อยมาก ซึ่งไม่เพียงพอต่อการเตรียมความพร้อมให้กับพวกเขาเพื่อกลับคืนสู่สังคมอย่างประสบความสำเร็จเมื่อพ้นโทษ²³² นอกจากนี้ อดีตผู้ต้องขังบางคนยังรายงานถึงการปฏิบัติเกี่ยวกับแรงงานที่ไม่เป็นธรรม ซึ่งไม่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล²³³

จากการสัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังส่วนใหญ่ ผู้ต้องขังที่ร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ต้องทำงานในวันธรรมดา ขณะที่ผู้สูงอายุและผู้ที่มีความพิการทางร่างกายหรือจิตใจได้รับการยกเว้นจากการทำงาน มีเพียงอดีตผู้ต้องขังที่เรือนจำชั่วคราวแค่น้อยเท่านั้นที่ระบุว่า เธอต้องทำงานทุกวันตลอดสัปดาห์²³⁴ โดยทั่วไปวันทำงานจะเริ่มต้นเวลา 8.00-8.30 น. และเลิกงานประมาณ 14.00-16.00 น. ขึ้นอยู่กับเรือนจำและประเภทของงานที่มอบหมายให้กับผู้ต้องขัง

223 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษธนบุรี 27 ตุลาคม 2566

224 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางนครศรีธรรมราช 21 ธันวาคม 2566

225 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางพัทลุง 21 ธันวาคม 2566

226 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางเชียงใหม่ 14 ธันวาคม 2566

227 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางเชียงใหม่ 14 ธันวาคม 2566

228 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากทัณฑสถานหญิงกลาง 8 พฤศจิกายน 2566

229 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษกรุงเทพ 21 พฤศจิกายน 2566

230 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากทัณฑสถานหญิงกลาง, 23 พฤศจิกายน 2566; FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางปัตตานี 27 พฤศจิกายน 2566; FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษกรุงเทพ, 21 พฤศจิกายน 2566; FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางเชียงใหม่ 14 ธันวาคม 2566

231 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่ 15 ธันวาคม 2566

232 ข้อ 4 ของข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ระบุว่า: “1. เป้าประสงค์ของการลงโทษจำคุกหรือการใช้มาตรการที่คล้ายคลึงกันอันเป็นการจำกัดอิสระ และเสรีภาพของบุคคลนั้น โดยเบื้องต้นแล้วก็เพื่อที่จะคุ้มครองสังคมให้ปลอดภัยจากอาชญากรรม และลดการกระทำผิดซ้ำ ความประสงค์ดังกล่าวสามารถบรรลุได้ต่อเมื่อระยะเวลาในการคุมขังได้ถูกนำมาใช้ เพื่อประกันเท่าที่จะเป็นไปได้ว่าบุคคลเหล่านั้นจะสามารถกลับคืนสู่สังคมได้เมื่อได้รับการปล่อยตัวโดยสามารถดำรงชีวิตที่ไม่ละเมิดกฎหมายและและพึ่งตนเองได้ 2. ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้บริหารเรือนจำและหน่วยงานอื่นที่มีอำนาจเกี่ยวข้องจึงควรจัดให้มีบริการ ด้านการศึกษา การฝึกอาชีพ และการทำงาน รวมทั้งความช่วยเหลือรูปแบบอื่นที่เหมาะสมและที่สามารถ ให้บริการได้ รวมทั้งความช่วยเหลือด้านการเยียวยา กำลังใจ จิตวิญญาณ สังคมและสุขภาพ รวมทั้งการกีฬา เป็นต้น โดยการทำให้มีโครงการ กิจกรรมและบริการเช่นนั้น ควรสอดคล้องกับความจำเป็นต่อผู้ต้องขังแต่ละคน”; ข้อ 96 ของข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ระบุว่า: “1. ผู้ต้องโทษซึ่งมีโอกาสดำเนินงานและ/หรือมีส่วนร่วมอย่างจริงจังในการฟื้นฟูตนเอง ทั้งนี้ ภายใต้ การประเมินความพร้อมทางร่างกายและจิตใจโดยแพทย์หรือบุคคลากรทางการแพทย์ชำนาญการอื่น ๆ 2. จัดให้มีการทำงานที่เป็นประโยชน์เพื่อให้ผู้ต้องขังกระตือรือร้นในการจ้างงานในวันทำงานปกติ”

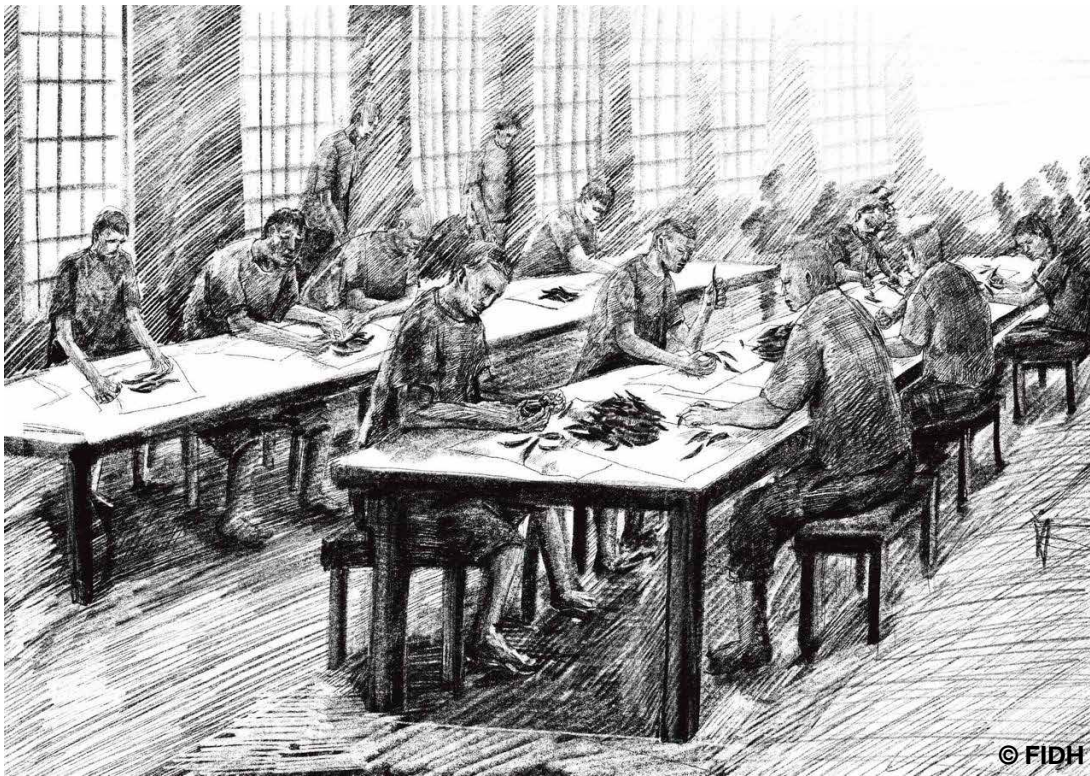
233 ข้อ 98 ของข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ระบุว่า: “1. หากเป็นไปได้ ให้จัดให้มีงานในลักษณะที่สนับสนุนหรือเพิ่มพูนความสามารถของผู้ต้องขังที่จะหาเลี้ยงชีพได้อย่างสุจริตภายหลังได้รับการปล่อยตัว 2. จัดให้มีการฝึกอาชีพที่เป็นประโยชน์กับผู้ต้องขัง เพื่อให้สามารถทำผลกำไร โดยเฉพาะสำหรับผู้ต้องขังที่เป็นเยาวชน 3. ภายในข้อจำกัดด้านการฝึกอาชีพอย่างเหมาะสมและโดยเป็นไปตามเงื่อนไขการบริหารงานราชทัณฑ์และการควบคุมด้านวินัย ผู้ต้องขังทั้งหมดสามารถเลือกประเภทของงานที่ต้องการทำได้”; ข้อ 103 ของข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ระบุว่า: “1. จัดให้มีระบบจ่ายค่าตอบแทนในการทำงานของผู้ต้องขังอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม 2. ภายใต้ระบบดังกล่าว ผู้ต้องขังต้องได้รับอนุญาตให้สามารถใช้จ่ายบางส่วนจากรายได้เพื่อซื้อหาสิ่งของเครื่องใช้ที่สามารถอนุญาตให้ได้เพื่อประโยชน์ของตนและให้สามารถส่งรายได้บางส่วนไปยังครอบครัวของตนได้ด้วย 3. ระบบดังกล่าวควรกำหนดให้ฝ่ายบริหารเรือนจำเก็บสะสมเงินรายได้จำนวนหนึ่งของผู้ต้องขังไว้เป็นเงินออม ทั้งนี้จะมีการส่งมอบเงินดังกล่าวให้กับผู้ต้องขังเมื่อได้รับการปล่อยตัว”

234 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำชั่วคราวแค่น้อย 14 พฤศจิกายน 2566

งานสองประเภทในเรือนจำที่อดีตผู้ต้องขังที่ให้สัมภาษณ์กล่าวถึง ได้แก่ งานในโครงการฝึกอบรมวิชาชีพของเรือนจำ หรือที่เรียกว่า “กองงาน” และงานสนับสนุนภายในเรือนจำ งานส่วนใหญ่ที่ได้รับมอบหมายในกองงานของเรือนจำเป็นงานที่ต้องใช้แรงงานหนัก โดยเน้นไปที่การผลิตสินค้าต่างๆ เพื่อจำหน่ายให้แก่ประชาชนหรือผลิตให้กับผู้ว่าจ้างภาคเอกชน เช่น ถูกระดาษ กระดาษมวนยาสูบ กระดาษหิ้วเจ้า ธงกระดาษ ถูผ้า รองเท้า ไม้หนีบผ้า งานปัก และไม้แขวนเสื้อ อดีตผู้ต้องขังที่เรือนจำพิเศษธนบุรีกล่าวถึงเป้าหมายการผลิตที่เข้มงวดว่า “เขาเรียกมันว่าการฝึกวิชาชีพ แต่มันไม่ได้เป็นการฝึกอบรมจริงๆ มันเหมือนเป็นการทรมานผู้ต้องขังที่ให้พวกเขาทำงานหนักขนาดนั้น”²³⁵ เขาเสริมว่าผู้ต้องขังไม่สามารถเลือกประเภทของงานที่ได้รับมอบหมาย “ผมเคยเห็นโปสเตอร์ [เกี่ยวกับข้อกำหนดเนลสันแมนเดลา] ที่บอกว่า พวกเขาจะต้องได้รับความยินยอมจากผู้ต้องขัง [เมื่อให้ผู้ต้องขังทำงานในเรือนจำ] แต่ในทางปฏิบัติมันไม่เคยเกิดขึ้นเลย พวกเราไม่มีสิทธิ์เลือก”²³⁶

อดีตผู้ต้องขังบางคนจากเรือนจำกลางเชียงใหม่และเรือนจำกลางนครศรีธรรมราชรายงานว่า ใน บางกรณี ผู้ต้องขังถูกลงโทษหรือถูกลงโทษทางวินัยหากไม่สามารถทำตามเป้าหมายการผลิต การลงโทษดังกล่าวรวมถึง การถูกทุบตี การออกกำลัง หรือกักตัวในสนามเรือนจำ²³⁷

งานอื่นๆ ที่อดีตผู้ต้องขังที่ให้สัมภาษณ์กล่าวถึง ได้แก่ การเย็บผ้า การเด็ดก้านพริก และเฉพาะที่เรือนจำชั่วคราวแค่น้อย²³⁸ มีงานบริการที่ร้านค้าของเรือนจำ เช่น ร้านอาหาร ร้านกาแฟ หรือร้านล้างรถ

“มันเป็นงานที่ไม่มีประโยชน์เลย หางานข้างนอกทำยากหลังจากพ้นโทษ”

235 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษธนบุรี 27 ตุลาคม 2566

236 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษธนบุรี 27 ตุลาคม 2566

237 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางเชียงใหม่ 14 ธันวาคม 2566 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางนครศรีธรรมราช 21 ธันวาคม 2566

238 เรือนจำชั่วคราวแค่น้อย เป็นเรือนจำหญิงที่มีการรักษาความปลอดภัยขั้นต่ำภายใต้การบริหารงานของเรือนจำจังหวัดเพชรบูรณ์ ในจังหวัดเพชรบูรณ์ มีโครงการฝึกอบรมวิชาชีพหลากหลาย สำหรับผู้ต้องขังที่ได้รับการคัดเลือกและมีความประพฤติดี และต้องได้รับโทษจำคุกมาแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของกำหนดโทษ และเหลือระยะเวลาจำคุกไม่เกินห้าปี เพื่อช่วยพัฒนาทักษะในการกลับคืนสู่สังคม รวมทั้งทำงานในสถานประกอบการของเรือนจำที่เปิดให้ประชาชนทั่วไปเข้าใช้บริการ

อดีตผู้ต้องขังที่เรือนจำกลางนครศรีธรรมราชเล่าว่า เนื่องจากมีการสั่งยุติการผลิตแหวนในเรือนจำ ผู้ต้องขังจึงได้รับมอบหมายให้เด็ดก้านพริกวันละสองกิโลกรัมแทน²³⁹ “มันเป็นงานที่ไม่มีประโยชน์เลย หางานข้างนอกทำยากหลังจากพ้นโทษ” อดีตผู้ต้องขังกล่าว²⁴⁰ มีเพียงอดีตผู้ต้องขังที่เรือนจำชั่วคราวแค่น้อยเท่านั้นที่มองว่า งานของเธอที่ร้านล้างรถของเรือนจำซึ่งเปิดให้บริการแก่ประชาชนทั่วไป ช่วยให้เธอได้เข้าสังคมพบปะกับคนอื่น ๆ และมอบประสบการณ์การทำงานให้แก่ผู้ต้องขังที่จะเป็นประโยชน์ในการหางานทำภายหลังได้รับการปล่อยตัว²⁴¹

มีรายงานว่าค่าตอบแทนสำหรับงานประเภทนี้ต่ำกว่าค่าแรงขั้นต่ำรายวันของประเทศไทยอย่างมาก ซึ่งอยู่ระหว่าง 328 ถึง 354 บาท (9-10 เหรียญสหรัฐ)²⁴² ต่อวันในปี 2566²⁴³ ตัวอย่างเช่น อดีตผู้ต้องขังที่เรือนจำกลางราชบุรีเล่าว่า ผู้ต้องขังได้รับค่าจ้างประจำวันละ 70 บาท (ประมาณ 1.9 เหรียญสหรัฐ) เขาเสริมว่าผู้ต้องขังได้รับค่าตอบแทนตามชั้นของตนเอง²⁴⁴ โดยผู้ต้องขังชั้น “เยี่ยม” ได้รับค่าตอบแทนสูงสุด 70 บาท (ประมาณ 1.9 เหรียญสหรัฐ) ต่อเดือน²⁴⁵ อดีตผู้ต้องขังที่เรือนจำชั่วคราวแค่น้อย ซึ่งทำงานที่ร้านล้างรถของเรือนจำทุกวัน ตั้งแต่ 9:00 น. ถึง 16:00 น. ได้รับค่าตอบแทนเดือนละ 400-900 บาท (ประมาณ 11-25 เหรียญสหรัฐ) หลังจากหักเงินค่าไฟฟ้าของเรือนจำ แม้ว่าเจ้าหน้าที่เรือนจำจะไม่เคยให้เหตุผลใดๆ สำหรับการหักเงินดังกล่าว²⁴⁶ ที่เรือนจำกลางนครศรีธรรมราช ผู้ต้องขังที่มีหน้าที่เด็ดก้านพริกได้รับค่าตอบแทน 30-60 บาท (ประมาณ 0.8-1.7 เหรียญสหรัฐ) สำหรับการงาน 2-3 เดือน²⁴⁷ อดีตผู้ต้องขังที่เรือนจำพิเศษธนบุรีเล่าว่า ผู้ต้องขังที่ได้รับมอบหมายให้ล้างรถประจำวัน ได้รับค่าตอบแทนประมาณ 40 บาท (ประมาณ 1 เหรียญสหรัฐ) ต่อเดือน ในขณะที่ผู้ต้องขังที่ได้รับมอบหมายให้ทำรองเท้าได้ค่าตอบแทนระหว่าง 100 ถึง 300 บาท (ประมาณ 3-8 เหรียญสหรัฐ) ต่อเดือน²⁴⁸

งานอีกประเภทหนึ่งที่อดีตผู้ต้องขังที่สัมภาษณ์กล่าวถึง เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานและบำรุงรักษาเรือนจำ ได้แก่ ฝ้าประตูเรือนจำ ทำความสะอาดอาคารเรือนจำ ซักผ้า ทำอาหาร ช่วยเหลือผู้คุม และทำงานในห้องสมุดเรือนจำ อดีตผู้ต้องขังที่ทัศนสถานหญิงเชียงใหม่กล่าวว่า พวกเขาได้รับค่าตอบแทนระหว่าง 1,000 ถึง 2,000 บาท (ประมาณ 28-57 เหรียญสหรัฐ) ต่อเดือน สำหรับการซักผ้าให้ผู้ต้องขังคนอื่น ๆ²⁴⁹ อดีตผู้ต้องขังที่ทัศนสถานบำบัดพิเศษหญิงธัญบุรีเล่าว่า ผู้ที่รับผิดชอบการทำความสะอาดเรือนนอนอาจถูกลงโทษหากเรือนนอนไม่สะอาดเรียบร้อยขณะที่มีบุคคลภายนอกเข้าเยี่ยมชมเรือนจำ²⁵⁰

นอกจากนี้ การสัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังยังพบว่า เรือนจำหลายแห่งไม่สามารถเข้าถึงโครงการช่วยเหลือการจ้างงานก่อนและหลังการปล่อยตัวของรัฐบาล หรือที่เรียกว่าศูนย์ประสานงานและส่งเสริมการมีงานทำหรือศูนย์ CARE²⁵¹ มีเพียงอดีตผู้ต้องขังจากทัศนสถานกลางหญิงเชียงใหม่เท่านั้นที่รายงานว่า เธอได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากโครงการ CARE เพื่อเริ่มธุรกิจโฮมสเตย์หลังได้รับการปล่อยตัว²⁵² อดีตผู้ต้องขังบางคน รวมถึงที่เคยอยู่เรือนจำกลางนครศรีธรรมราช เรือนจำกลางพัทลุง และเรือนจำกลางจังหวัดพังงา กล่าวว่า พวกเขาไม่เคยได้ยินเกี่ยวกับโครงการดังกล่าวมาก่อน²⁵³

239 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางนครศรีธรรมราช 21 ธันวาคม 2566

240 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางนครศรีธรรมราช 21 ธันวาคม 2566

241 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำชั่วคราวแค่น้อย 14 พฤศจิกายน 2566

242 1 USD = 35.3 บาทไทย (ธนาคารแห่งประเทศไทย อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ ณ วันที่ 1 ธันวาคม 2566)

243 ราชกิจจานุเบกษา, ประกาศคณะกรรมการค่าจ้าง เรื่อง อัตราค่าจ้างขั้นต่ำ เล่มที่ 139 (ฉบับที่ 11) 19 กันยายน 2565 [ภาษาไทย]

244 ระบบราชทัณฑ์ไทยแบ่งผู้ต้องขังออกเป็น 6 ระดับตามความประพฤติ ได้แก่ 1) ชั้นเยี่ยม; 2) ชั้นดีมาก 3) ชั้นดี 4) ชั้นกลาง 5) ชั้นเลว; 6) ชั้นเลวมาก

245 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางราชบุรี 27 พฤศจิกายน 2566

246 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำชั่วคราวแค่น้อย 14 พฤศจิกายน 2566

247 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางนครศรีธรรมราช 21 ธันวาคม 2566

248 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษธนบุรี 27 ตุลาคม 2566

249 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากทัศนสถานหญิงเชียงใหม่ 15 ธันวาคม 2566

250 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากทัศนสถานบำบัดพิเศษหญิงธัญบุรี, 8 พฤศจิกายน 2566

251 Center for Assistance to Reintegration and Employment (CARE) หรือ ศูนย์ประสานงานและส่งเสริมการมีงานทำ เป็นโครงการริเริ่มของกรมราชทัณฑ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การฝึกอบรมวิชาชีพและช่วยเหลือด้านการจ้างงาน รวมถึงการให้การสนับสนุนทางการเงินแก่ผู้ต้องขังและอดีตผู้ต้องขัง มีศูนย์ CARE 137 แห่งในเรือนจำ/ทัศนสถาน 137 แห่งทั่วประเทศ

252 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากทัศนสถานหญิงเชียงใหม่ 15 ธันวาคม 2566

253 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางนครศรีธรรมราช 21 ธันวาคม 2566; FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางพัทลุง 21 ธันวาคม 2566; FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำจังหวัดพังงา 21 ธันวาคม 2566

8.8. การตัดขาดจากโลกภายนอก

จากข้อมูลของอดีตผู้ต้องขังที่ให้สัมภาษณ์หลายคน ความสามารถของผู้ต้องขังในการติดต่อกับโลกภายนอกนั้นถูกจำกัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งผ่านการเยี่ยมญาติ ซึ่งพวกเขาถือว่าส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่โดยรวมของพวกเขา²⁵⁴ การเข้าถึงข่าวสารและข้อมูลภายนอกผ่านสื่อต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ หนังสือ ก็ถูกควบคุมอย่างเข้มงวดเช่นกัน²⁵⁵

ในเรือนจำทุกแห่งที่อดีตผู้ต้องขังที่ให้สัมภาษณ์เคยอยู่ การเยี่ยมญาติสามารถทำได้ทั้งแบบพบเจอกันโดยตรง (in-person) หรือแบบออนไลน์ ผ่านแอปพลิเคชัน LINE²⁵⁶ อดีตผู้ต้องขังส่วนใหญ่ รายงานว่าการเยี่ยมทั้งสองแบบจะได้อนุญาตเวลา 10-15 นาที อดีตผู้ต้องขังจากทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่ กล่าวเสริมว่า ผู้ต้องขังจะได้รับเวลาเข้าเยี่ยมแบบพบเจอโดยตรงครั้งละ 30 นาที หากครบคร้วมาจากต่างจังหวัด²⁵⁷ ความถี่ในการเยี่ยมแตกต่างกันไปตามเรือนจำต่างๆ ที่อดีตผู้ต้องขังเคยถูกควบคุมตัว ขึ้นอยู่กับกฎของแต่ละเรือนจำ และช่วงเวลาที่ว่าง โดยญาติของผู้ต้องขังต้องยื่นคำขอเข้าเยี่ยมล่วงหน้า ที่เรือนจำพิเศษกรุงเทพ ทัณฑสถานบำบัดพิเศษหญิงธัญบุรี เรือนจำกลางพัทลุง เรือนจำจังหวัดพังงา และทัณฑสถานหญิงกลาง อดีตผู้ต้องขังรายงานอนุญาตให้เข้าเยี่ยมได้ทุกวัน²⁵⁸ อดีตผู้ต้องขังที่เรือนจำชั่วคราวแคว้นน้อยรายงานว่าอนุญาตให้เข้าเยี่ยมได้ทุกวันทำการ²⁵⁹ การสัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำอื่นๆ เผยว่า ความถี่ในการเยี่ยมญาติถูกจำกัดขึ้น ตั้งแต่สองถึงแปดครั้งต่อเดือน²⁶⁰ อดีตผู้ต้องขังที่เรือนจำกลางราชบุรี กล่าวว่า เฉพาะผู้ต้องขังชั้น “เยี่ยม” เท่านั้น ที่ได้รับอนุญาตให้ญาติเข้าเยี่ยมได้สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ขณะที่ผู้ต้องขังชั้น “ดี” ญาติสามารถเข้าเยี่ยมได้เพียง 2 อาทิตย์ครั้ง²⁶¹

อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษธนบุรีเล่าว่า แม้ว่าจะไม่มีการจำกัดจำนวนบรรทัดของจดหมายที่ได้รับจากครอบครัว แต่ผู้ต้องขังสามารถเขียนจดหมายได้เพียง 15 บรรทัดต่อฉบับเท่านั้น²⁶² เขายังระบุว่า “ทุกคำในทุกฉบับ” ของจดหมายที่ส่งถึงและจากผู้ต้องขังจะถูกเจ้าหน้าที่เรือนจำตรวจสอบ²⁶³ นอกจากนี้ประโยชน์แล้ว อดีตผู้ต้องขังที่เรือนจำพิเศษกรุงเทพยังรายงานว่า มีบริการจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งอนุญาตให้ผู้ต้องขังรับจดหมายและรูปถ่ายที่ครอบครัวส่งมาผ่านแอปพลิเคชัน “Domimail” เจ้าหน้าที่เรือนจำจะพิมพ์จดหมายเหล่านั้นและส่งให้ผู้ต้องขังในวันเดียวกัน²⁶⁴ เขาตั้งระบุว่าบริการจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ใช้ระบบเครดิตแบบชำระล่วงหน้า โดยคิดค่าบริการ 100 บาท (ประมาณ 3 เหรียญสหรัฐ) สำหรับ 10 เครดิต²⁶⁵

254 ข้อ 58 ของข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ระบุว่า: “1. ผู้ต้องขังต้องได้รับอนุญาตให้สื่อสารกับครอบครัวและเพื่อนของตนตามระยะเวลาที่เหมาะสม ทั้งนี้โดยมีการกำกับดูแลเท่าที่จำเป็น: (ก) โดยการเขียนจดหมายและหากเป็นไปได้ โดยการสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ ดิจิทัล และช่องทางอื่นใด และ (ข) โดยการเยี่ยม 2. กรณีที่ได้รับอนุญาตให้มีการเยี่ยมโดยคู่สมรส ต้องให้มีการใช้สิทธิดังกล่าว โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ ผู้ต้องขังหญิงต้องสามารถใช้สิทธิดังกล่าวได้เท่าเทียมกับผู้ต้องขังชาย ให้กำหนดขั้นตอนปฏิบัติและจัดให้มีสถานที่เพื่อประกันว่าจะมีการเข้าถึงอย่างเป็นธรรมและโดยเท่าเทียมกันโดยคำนึงถึงความปลอดภัยและศักดิ์ศรี”

255 ข้อ 63 ของข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ระบุว่า “ผู้ต้องขังต้องได้รับข่าวสารที่สำคัญอย่างสม่ำเสมอ โดยการอ่านหนังสือพิมพ์ นิตยสาร หรือสิ่งพิมพ์เผยแพร่ของหน่วยงานใดๆ ได้รับฟังวิทยุ คำบรรยายหรือช่องทางเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่คล้ายคลึงกันอื่นๆ โดยได้รับอนุญาตและอยู่ใต้การควบคุมของผู้บริหารเรือนจำ”; ข้อ 64 ของข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ระบุว่า “เรือนจำทุกแห่งต้องจัดให้มีห้องสมุดเพื่อการใช้ประโยชน์ของผู้ต้องขังทุกประเภท ให้มีหนังสือเพื่อนันทนาการและให้ความรู้อย่างเพียงพอ และสนับสนุนให้ผู้ต้องขังได้ใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่จากหนังสือเหล่านั้น”

256 เมื่อแรกเข้าเรือนจำ ผู้ต้องขังแต่ละคนต้องจัดเตรียมรายชื่อ 10 คนเพื่อให้เจ้าหน้าที่เรือนจำอนุมัติ ผู้ต้องขังจะได้รับอนุญาตให้เข้าเยี่ยมโดยผู้ที่ชื่อปรากฏอยู่ในรายชื่อเท่านั้น

257 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่ 15 ธันวาคม 2566

258 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากทัณฑสถานบำบัดพิเศษหญิงธัญบุรี, 8 พฤศจิกายน 2566; FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษกรุงเทพ, 20 พฤศจิกายน 2566; FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากทัณฑสถานหญิงกลาง, 23 พฤศจิกายน 2566; FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางพัทลุง, 21 ธันวาคม 2566; FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำจังหวัดพังงา, 21 ธันวาคม 2566

259 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำชั่วคราวแคว้นน้อย 14 พฤศจิกายน 2566

260 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางปัตตานี 27 พฤศจิกายน 2566; FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางเชียงใหม่ 14 ธันวาคม 2566; FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำจังหวัดลำพูน 14 ธันวาคม 2566; FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษธนบุรี 27 ตุลาคม 2566; FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางนครศรีธรรมราช 21 ธันวาคม 2566

261 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางราชบุรี 27 พฤศจิกายน 2566

262 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษธนบุรี 27 ตุลาคม 2566

263 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษธนบุรี 27 ตุลาคม 2566

264 ณ เดือนตุลาคม 2566 บริการจดหมายด่วนอิเล็กทรอนิกส์หรือโดมิเมลมีให้บริการในเรือนจำ 10 แห่ง ได้แก่ เรือนจำกลางคลองเปรม เรือนจำพิเศษกรุงเทพ เรือนจำพิเศษธนบุรี ทัณฑสถานหญิงกลาง ทัณฑสถานวัยหนุ่มกลาง ทัณฑสถานบำบัดพิเศษกลาง เรือนจำกลางนครศรีธรรมราช เรือนจำกลางสงขลา เรือนจำจังหวัดสงขลา และเรือนจำอำเภอนาทวี; TLHR, ชีวิตพลัดถิ่น ในวันที่ถูกขัง ‘ไกลบ้าน’ ทำความรู้จัก เรือนจำจังหวัดนครราชสีมา ในวันที่มีคนถูกขังด้วย ม.112 ถึง 2 คนแล้ว, 31 ตุลาคม 2566 [ภาษาไทย]; <https://tlhr2014.com/archives/61077>

265 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษกรุงเทพ 20 พฤศจิกายน 2566

นอกจากนี้ อดีตผู้ต้องขังยังขาดการเข้าถึงข้อมูลภายนอกอย่างมีความหมาย โดยเฉพาะข่าวสารปัจจุบันผ่านทางข่าว และหนังสือพิมพ์ มีโทรทัศน์ให้บริการในเรือนจำทุกแห่งที่อดีตผู้ต้องขังที่ให้สัมภาษณ์เคยอยู่ ยกเว้นเรือนจำกลาง พัทลุง “[เรือนจำ] ไม่อยากให้เราารู้เกี่ยวกับโลกภายนอก” อดีตผู้ต้องขังในเรือนจำดังกล่าวบอก²⁶⁶ จากข้อมูลของอดีตผู้ต้องขังที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ โทรทัศน์ทำหน้าที่เป็นแหล่งความบันเทิงเป็นหลัก แทนที่จะเป็นช่องทางให้ผู้ต้องขังได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับเหตุการณ์ในโลกภายนอก เนื้อหาบนโทรทัศน์ถูกควบคุมอย่างเข้มงวดโดยเจ้าหน้าที่เรือนจำ ซึ่งมักอนุญาตให้ดูเฉพาะรายการบันเทิง เช่น ภาพยนตร์ กีฬา และดนตรี แม้ว่าอดีตผู้ต้องขังบางคน รวมทั้งที่เคยถูกควบคุมตัวที่เรือนจำกลางเชียงใหม่ ทณฑลสถานหญิงเชียงใหม่ และเรือนจำกลางนครศรีธรรมราช รายงานว่าผู้ต้องขังสามารถรับชมข่าวทางโทรทัศน์ได้ แต่ข่าวนั้นไม่ทันเหตุการณ์และไม่เกี่ยวข้องกับประเด็นสำคัญ เนื่องจากจะแสดงเฉพาะรายการข่าวที่บันทึกไว้ล่วงหน้า ซึ่งได้รับการคัดเลือกโดยเจ้าหน้าที่เรือนจำเท่านั้น²⁶⁷ ในทำนองเดียวกัน ไม่มีหนังสือพิมพ์ให้บริการในเรือนจำส่วนใหญ่ที่อดีตผู้ต้องขังที่ให้สัมภาษณ์เคยอยู่ เฉพาะอดีตผู้ต้องขังที่เรือนจำกลางเชียงใหม่และเรือนจำกลางปัตตานีเท่านั้นที่ระบุว่า ทั้งสองเรือนจำมีหนังสือพิมพ์ให้²⁶⁸

หนังสือประเภทที่พบมากที่สุดในห้องสมุดเรือนจำ ตามที่อดีตผู้ต้องขังกล่าวถึงนั้น จำกัดอยู่เพียงนิยาย ความรู้ทั่วไป และความบันเทิง อดีตผู้ต้องขังที่เรือนจำกลางเชียงใหม่บ่นถึงความหลากหลายของหนังสือในเรือนจำที่มีอยู่น้อย²⁶⁹

อดีตผู้ต้องขังที่ให้สัมภาษณ์หลายคนรายงานว่า รู้สึกโดดเดี่ยวเนื่องจากถูกจำกัดการติดต่อกับโลกภายนอกเป็นเวลานาน อดีตผู้ต้องขังที่เรือนจำกลางปัตตานี กล่าวว่า “ถ้า [ผู้ต้องขัง] ไม่มีครอบครัว พวกเขาจะถูกตัดขาดจากโลกภายนอกโดยสิ้นเชิง”²⁷⁰ แม้ว่าเรือนจำชั่วคราวแคร์น้อยจะเป็นทัณฑสถานแบบเปิด แต่อดีตผู้ต้องขังที่ให้สัมภาษณ์และเคยถูกคุมขังที่นั่นกล่าวว่า “ประสบการณ์ในเรือนจำทำให้เรากลับมาโลกลูกโลกภายนอกในช่วงแรกที่เรากลับมา ปรับตัวไม่ทัน คนเยอะก็กลัว ไม่กล้าแสดงออก กว่าที่จะปรับตัว [เข้ากับสังคม] ได้ อีกครั้งใช้เวลาอยู่พักใหญ่”²⁷¹

8.9. การเข้าถึงกิจกรรมสันทนาการและการบำบัดฟื้นฟูผู้ต้องขัง

อดีตผู้ต้องขังรายงานว่า มีโอกาสที่จำกัดในการเข้าร่วมกิจกรรมสันทนาการและการบำบัดฟื้นฟูที่ส่งเสริมสุขภาพะทั้งทางร่างกายและจิตใจ และการกลับคืนสู่สังคม²⁷²

อดีตผู้ต้องขังที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่กล่าวว่า การเข้าถึงกิจกรรมสันทนาการในเรือนจำ เช่น กีฬา ศิลปะ หรือการออกกำลังกายนั้นมีจำกัด มีเพียงอดีตผู้ต้องขังที่ทัณฑสถานหญิงกลางเท่านั้นที่รายงานว่า ผู้ต้องขังเข้าร่วมคลาสออกกำลังกายแอโรบิกทุกวันในช่วงบ่าย²⁷³ อดีตผู้ต้องขังเรือนจำพิเศษธนบุรีกล่าวว่า แม้ว่าผู้ต้องขังจะได้รับอนุญาตให้ใช้สนามเรือนจำเล่นฟุตบอลในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์ แต่เฉพาะผู้ที่มีความสนิทสนมกับเจ้าหน้าที่เรือนจำเท่านั้นที่ได้รับอนุญาตให้ลงสนาม ส่วนผู้ต้องขังคนอื่นๆ ทำได้เพียงชมการแข่งขันจากข้างสนาม²⁷⁴

อดีตผู้ต้องขังส่วนใหญ่ที่ให้สัมภาษณ์รายงานว่า เรือนจำที่พวกเขาเคยถูกคุมขังไม่มีการจัดโปรแกรมให้ความรู้และบำบัดฟื้นฟูเกี่ยวกับยาเสพติด เพื่อส่งเสริมการกลับคืนสู่สังคมของผู้เคยใช้ยา อดีตผู้ต้องขังที่เรือนจำจังหวัดพังงากล่าวว่า “ไม่มีกิจกรรมฟื้นฟูใดๆ [สำหรับผู้เคยใช้ยา] พวกเขาแค่ขังเราไว้ในคุก”²⁷⁵ ที่เรือนจำกลางเชียงใหม่ ซึ่งมีการจัดกิจกรรมฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด อดีตผู้ต้องขังรายงานว่า การบรรยายโดยผู้ต้องขังไม่มีประสิทธิภาพ และมุ่งเน้นไปที่การสนับสนุนให้เลิกยาเสพติดเพียงอย่างเดียว²⁷⁶ อดีตผู้ต้องขังที่เรือนจำกลางนครศรีธรรมราชและทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่รายงานว่า

266 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางพัทลุง 21 ธันวาคม 2566

267 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางเชียงใหม่ 14 ธันวาคม 2566; FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่, 15 ธันวาคม 2566; FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางนครศรีธรรมราช 21 ธันวาคม 2566

268 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางเชียงใหม่ 14 ธันวาคม 2566

269 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางเชียงใหม่ 14 ธันวาคม 2566; FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางปัตตานี 27 พฤศจิกายน 2566

270 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำชั่วคราวแคร์น้อย 14 พฤศจิกายน 2566

271 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางปัตตานี 27 พฤศจิกายน 2566

272 ข้อ 105 ของข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ระบุว่า “ต้องจัดให้มีกิจกรรมนันทนาการและวัฒนธรรมในเรือนจำทุกแห่ง ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ด้านสุขภาพ ทางจิตใจ และร่างกายของผู้ต้องขัง”

273 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากทัณฑสถานหญิงกลาง 8 พฤศจิกายน 2566

274 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษธนบุรี 27 ตุลาคม 2566

275 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำจังหวัดพังงา 21 ธันวาคม 2566

276 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางเชียงใหม่, 15 ธันวาคม 2566

เรือนจำดังกล่าวมีโครงการบำบัดฟื้นฟูผู้เสพยาเสพติด ซึ่งประกอบด้วยการบรรยายโดยบุคลากรทางการแพทย์²⁷⁷

ในด้านการศึกษา จากการสัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังบางคน พบว่าการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา เปิดให้เรียนฟรี²⁷⁸ ผู้ต้องขังสามารถลงเรียนหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษาและอาชีวศึกษาที่เปิดสอนโดยมหาวิทยาลัย หรือสถาบันต่าง ๆ แต่หลักสูตรเหล่านี้มีค่าใช้จ่าย²⁷⁹

8.10. กลไกการร้องเรียนถูกใช้น้อย ไม่ได้ผล ไม่ปลอดภัย

อดีตผู้ต้องขังส่วนใหญ่ที่ให้สัมภาษณ์เผยว่า เรือนจำที่พวกเขาเคยถูกคุมขังขาดกลไกการร้องเรียนที่มีการตอบสนอง และเป็นความลับ²⁸⁰ นอกจากนี้ พวกเขายังรายงานว่าความกลัวการถูกตอบโต้ ยังคงเป็นอุปสรรคที่ทำให้ผู้ต้องขัง ไม่ใช้กระบวนการร้องเรียนของเรือนจำ

อดีตผู้ต้องขังส่วนใหญ่ที่ให้สัมภาษณ์ให้ความเห็นว่า ผู้ต้องขังโดยทั่วไปไม่ทราบสิทธิของตนเองในเรือนจำ รวมถึงสิทธิ ในการร้องเรียนด้วย²⁸¹ อดีตผู้ต้องขังบางคนจากเรือนจำพิเศษกรุงเทพและเรือนจำกลางปทุมธานีกล่าวว่า พวกเขาไม่เคยได้รับแจ้งถึงสิทธิในการร้องเรียนต่อหน่วยงานราชทัณฑ์หรือองค์กรอิสระภายนอก เช่น คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) และผู้ตรวจการแผ่นดิน หรือองค์กรพัฒนาเอกชน²⁸² อดีตผู้ต้องขังที่เรือนจำพิเศษกรุงเทพ เล่าว่าเคยถูกเจ้าหน้าที่เรือนจำบอกไม่ให้ร้องทุกข์²⁸³

จากข้อมูลของอดีตผู้ต้องขังที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ กระบวนการทั่วไปในการร้องเรียนคือการหย่อนจดหมายลงใน กล่องรับเรื่องร้องเรียนหรือพูดคุยกับเจ้าหน้าที่เรือนจำโดยตรง ที่ทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่ ผู้ต้องขังสามารถส่งคำร้องเรียนโดยไม่เปิดเผยชื่อลงในกล่องได้ ในขณะที่คำร้องเรียนที่ส่งถึงหน่วยงานภายนอกจะถูกคัดกรองตรวจสอบโดย เจ้าหน้าที่เรือนจำ²⁸⁴ มีเพียงอดีตผู้ต้องขังที่ทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่และเรือนจำกลางนครศรีธรรมราชเท่านั้นที่เห็นว่าการ กลไกการร้องเรียนในเรือนจำมีการตอบสนอง²⁸⁵

การที่เรือนจำไม่สามารถประกันกลไกการร้องเรียนที่เป็นความลับและตอบสนองต่อปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ ผู้ต้องขังขาดความไว้วางใจในกระบวนการดังกล่าว ผู้ต้องขังส่วนใหญ่เชื่อว่า คำร้องเรียนของพวกเขาจะถูกปิดกั้นโดย เจ้าหน้าที่เรือนจำคนเดียวกันกับที่พวกเขาเรียน ก่อนที่จะถึงผู้บริหารระดับสูงของเรือนจำ หรือหน่วยงานอิสระ นอกเรือนจำ²⁸⁶ อดีตผู้ต้องขังที่เรือนจำพิเศษธนบุรีและเรือนจำกลางนครศรีธรรมราชกล่าวว่า ทั่วไปแล้วเจ้าหน้าที่ เรือนจำจะพยายามไกล่เกลี่ยข้อพิพาทกับผู้ต้องขังอย่างไม่เป็นทางการ²⁸⁷

277 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่ 15 ธันวาคม 2566; FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางนครศรีธรรมราช 21 ธันวาคม 2566

278 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษธนบุรี 27 ตุลาคม 2566; FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางนครศรีธรรมราช 21 ธันวาคม 2566

279 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางนครศรีธรรมราช 21 ธันวาคม 2566

280 ข้อ 56 ของข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ระบุว่า: “1. ต้องขังทุกคนต้องมีโอกาสทุกวันในการยื่นคำร้องขอ หรือร้องทุกข์ต่อผู้บัญชาการเรือนจำหรือเจ้าพนักงานเรือนจำที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่แทน 2. ผู้ต้องขังทุกคนต้องมีโอกาสยื่นคำร้องขอหรือร้องทุกข์ต่อผู้ตรวจการเรือนจำระหว่างการตรวจเรือนจำ โดยผู้ต้องขังต้องมีโอกาสในการพูดคุยกับผู้ตรวจการหรือเจ้าหน้าที่ผู้ตรวจการอื่นอย่างเป็นอิสระ และเป็นความลับโดยสมบูรณ์ โดยผู้บัญชาการเรือนจำหรือเจ้าหน้าที่คนอื่นของเรือนจำไม่อยู่รู้เห็นด้วย 3. ผู้ต้องขังทุกคนต้องได้รับอนุญาตให้ยื่นคำร้องขอหรือร้องทุกข์เกี่ยวกับการปฏิบัติของตน โดยไม่มีการ ตัดข้อความที่เป็นสาระใดๆ ออกไป โดยสามารถยื่นต่อผู้บริหารงานราชทัณฑ์ส่วนกลาง และต่อศาลหรือหน่วยงานอื่นใดที่มีอำนาจหน้าที่ รวมทั้งผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาทบทวนหรือแก้ไขเยียวยาการปฏิบัตินั้น 4. สิทธิตามวรรค 1 ถึง 3 ของข้อกำหนดนี้ ให้ครอบคลุมถึงที่ปรึกษากฎหมายของผู้ต้องขัง ในกรณีที่ผู้ต้องขังหรือที่ปรึกษากฎหมายของตนไม่สามารถใช้สิทธิเหล่านี้ได้ ให้ครอบคลุมหรือบุคคลอื่นใดที่มีข้อมูลเกี่ยวกับกรณีนั้นเป็นผู้ใช้สิทธิดังกล่าวได้”

281 ข้อ 54(ข) ของข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ระบุว่า “ในขั้นแรกผู้ต้องขังผู้ต้องขังต้องได้รับข้อมูล เป็นลายลักษณ์อักษรเกี่ยวกับ: สิทธิของผู้ต้องขังนั้นๆ รวมทั้งวิธีการที่ถูกต้องในการแสวงหาข้อมูล การเข้าถึงการให้คำปรึกษาทางกฎหมาย รวมทั้ง โครงการช่วยเหลือด้านกฎหมายอื่นๆ และขั้นตอนปฏิบัติในการยื่นคำร้องขอหรือร้องทุกข์”

282 ตามที่กำหนดใน กฎกระทรวง การร้องทุกข์ การยื่นเรื่องราวใด ๆ หรือการทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาของผู้ต้องขัง พ.ศ. 2563

283 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษกรุงเทพ 20 พฤศจิกายน 2566

284 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่ 15 ธันวาคม 2566

285 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่, 15 ธันวาคม 2566; FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางนครศรีธรรมราช 21 ธันวาคม 2566

286 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษธนบุรี 27 ตุลาคม 2566

287 FIDH, สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษธนบุรี 27 ตุลาคม 2566 ; FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางนครศรีธรรมราช 21 ธันวาคม 2566

อดีตผู้ต้องขังที่ให้สัมภาษณ์หลายคนรายงานว่า การแก้แค้นผู้ต้องขังที่ร้องเรียนเกิดขึ้นเป็นประจำ ดังนั้น อดีตผู้ต้องขังส่วนใหญ่ที่ให้สัมภาษณ์จึงกล่าวว่า พวกเขาไม่กล้าที่จะพูดหรือใช้กลไกการร้องเรียน เนื่องจากกลัวว่าจะถูกแก้แค้น²⁸⁸ “ทุกคนที่ร้องเรียนเดือร้อนหมด” อดีตผู้ต้องขังที่เรือนจำพิเศษธนบุรีกล่าว เขาเล่าเพิ่มเติมว่า ครั้งหนึ่งผู้ต้องขังคนหนึ่งถูกระงับสิทธิการเยี่ยมญาติ หลังจากที่ยื่นร้องเรียน²⁸⁹ อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำกลางเชียงใหม่กล่าวว่า “ไม่มีทางเป็นไปได้เลยที่จะร้องเรียน จะเจ็บตัวเอาได้”²⁹⁰ อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำจังหวัดลำพูน ระบุว่า ผู้ต้องขังอาจถูกลงโทษโดยผู้คุมหรือถูกคุกคามโดยเพื่อนผู้ต้องขังด้วยกัน หากพวกเขายื่นร้องเรียนต่อเจ้าหน้าที่เรือนจำ หรือเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับประสบการณ์การถูกละเมิดในเรือนจำให้กับญาติของตน²⁹¹

288 ข้อ 57 ของข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ระบุว่า: “1. คำร้องขอหรือร้องทุกข์ใดๆ ต้องได้รับการดำเนินการทันที และให้คำตอบโดยมีชักจูงกรณีที่มี การยกคำร้องขอหรือร้องทุกข์ใด ๆ หรือกรณีที่มีความล่าช้าโดยมิสมควร ผู้ร้องจึงมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาล หรือหน่วยงานอื่นใดที่มีอำนาจหน้าที่ได้ 2. ต้องมีหลักประกันเพื่อคุ้มครองให้ผู้ต้องขังสามารถยื่นคำร้องขอหรือร้องทุกข์ได้อย่างปลอดภัย และกรณีที่ผู้ร้องต้องการให้กระทำอย่างเป็นความลับ ผู้ต้องขังหรือบุคคลอื่นตามที่กล่าวถึงในวรรค 4 ของข้อกำหนด 56 ต้องไม่ตกอยู่ในความเสี่ยงที่จะถูกตอบโต้ ช่มชู้ หรือได้รับผลกระทบด้านลบใดๆ อันเนื่องมาจากการยื่นคำร้องขอหรือร้องทุกข์นั้น 3. ข้อกล่าวหาว่ามีการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นๆ ที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ ย่ำยีศักดิ์ศรีต่อผู้ต้องขังจะต้องมีการดำเนินการโดยทันทีและให้มีการสอบสวนโดยพลันและอย่างไม่ลำเอียง โดยเจ้าหน้าที่อิสระระดับชาติที่มีอำนาจหน้าที่ โดยให้เป็นไปตามวรรค 1 และ 2 ของข้อกำหนด 71”

289 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำพิเศษธนบุรี 27 ตุลาคม 2566

290 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่ 15 ธันวาคม 2566

291 FIDH สัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังจากเรือนจำจังหวัดลำพูน 14 ธันวาคม 2566

9. ข้อเสนอแนะ

9.1 ข้อเสนอแนะสำหรับรัฐบาลไทย

ข้อเสนอแนะทั่วไป

- ประกันว่าสภาพเรือนจำสอดคล้องตามพันธกรณีของประเทศไทยภายใต้สนธิสัญญาสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศที่ประเทศไทยเป็นรัฐภาคี ซึ่งรวมถึง: รวมทั้งกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR); กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (ICESCR); อนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นๆ ที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำแย่ศักดิ์ศรี (CAT); อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติในทุกรูปแบบต่อสตรี (CEDAW); อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (CRC); และ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (CRPD)
- ปฏิบัติตามหลักการชี้แนะว่าด้วยธุรกิจและสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (UNGPs) โดยคำนึงถึงหน้าที่ในการปกป้องคุ้มครองผู้ต้องขังจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่กระทำโดยองค์กรธุรกิจ
- ปรับปรุงสภาพในเรือนจำให้สอดคล้องตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (ข้อกำหนดเนลสัน แมนเดลา) และข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำและมาตรการที่มีใช้การคุมขังสำหรับผู้กระทำผิดหญิง (ข้อกำหนดดรุงเทพ)
- ประกันว่าผู้ต้องขังทุกคนจะได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติบนพื้นฐานของเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมืองหรือความคิดเห็นอื่นใด ชาติกำเนิด ฐานะทางสังคม ทรัพย์สิน ชาติตระกูล หรือสถานะอื่นใด โดยคำนึงถึงความต้องการเฉพาะบุคคลของผู้ที่อยู่ในสถานการณ์เปราะบาง รวมถึง ผู้หญิง เด็ก LGBTIQ ผู้ที่มีความพิการทางร่างกายหรือจิตใจ และผู้สูงอายุ
- ประกันว่าเจ้าหน้าที่เรือนจำทุกแห่งได้รับการอบรมอย่างเหมาะสมเกี่ยวกับมาตรฐานระหว่างประเทศ โดยเฉพาะข้อกำหนดแมนเดลาและข้อกำหนดดรุงเทพ
- อนุญาตให้หน่วยงานตรวจสอบที่เป็นอิสระ รวมทั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) และผู้ตรวจการแผ่นดิน เข้าถึงเรือนจำทั้งหมดโดยไม่มีกีดกัน เพื่อให้สอดคล้องกับพันธกิจที่ประเทศไทยได้ให้ไว้ระหว่างกระบวนการทบทวนสถานการณ์สิทธิมนุษยชนตามวาระรอบที่สอง (UPR)
- อนุญาตให้องค์กรพัฒนาเอกชนที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้อง สามารถเข้าเยี่ยมสถานคุมขัง สัมภาษณ์ผู้ต้องขัง และประเมินสภาพภายในโดยไม่มีอุปสรรคที่ไม่เหมาะสม
- ทบทวน และแก้ไขกฎหมายภายในประเทศเพื่อรับรองสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งของผู้ต้องขัง ให้สอดคล้องกับกฎหมายและมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ
- เผยแพร่ข้อมูลสถิติการเสียชีวิตในเรือนจำและสาเหตุการเสียชีวิตในเรือนจำอย่างสม่ำเสมอและครอบคลุมต่อไป
- ดำเนินการสอบสวนอย่างละเอียด เป็นกลาง และเป็นอิสระต่อกรณีการเสียชีวิตในเรือนจำทุกกรณี และเปิดเผยข้อมูลการสอบสวนต่อสาธารณะ
- เผยแพร่ตัวเลขของผู้ต้องขังต่างชาติที่ถูกควบคุมตัวในทัณฑสถานอย่างครอบคลุมและสม่ำเสมอ โดยจำแนกข้อมูลตามเพศ สัญชาติ และประเภทความผิด
- ประกันว่าผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีจะถูกควบคุมตัวแยกจากผู้ต้องขังที่ต้องคำพิพากษาแล้ว และการปฏิบัติต่อพวกเขาจะต้องคำนึงถึงสถานะของพวกเขาในฐานะบุคคลที่ยังไม่ถูกตัดสินว่ามีความผิด
- ประกันว่าผู้ต้องขังที่เป็นเยาวชนถูกคุมขังแยกออกจากผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่
- เร่งกระบวนการแก้ไขกฎกระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2562 ออกตามมาตรา 89/1 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพื่อกำหนดสถานที่ควบคุมตัวผู้ต้องขังหรือจำเลยนอกเหนือจากเรือนจำ
- ประกันว่าแนวทางปฏิบัติตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ พ.ศ. 2566 ว่าด้วยการคุมขังผู้ต้องขังบางประเภทในสถานที่อื่นที่ไม่ใช่เรือนจำ มีผลบังคับใช้กับผู้ต้องขังที่ถูกคุมขังในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดบางประเภท
- ดำเนินการลดการเอาผิดทางอาญาต่อความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดบางประเภทต่อไป เช่น การเสพและการครอบครองเพื่อเสพ
- ประกันว่า โครงการเข้ารับการบำบัดฟื้นฟูโดยสมัครใจ ตามประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564 เป็นไปตามหลักการลดอันตราย (harm reduction) และหลักสิทธิมนุษยชนสากล
- ประกันว่า ผู้ต้องขังที่ต้องโทษในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดบางประเภท ก่อนประมวลกฎหมายยาเสพติดให้โทษจะมีผลใช้บังคับในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2564 และมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ จะได้รับการลดหย่อนโทษตามกฎหมายนี้
- ให้สัตยาบันรับรองพิธีสารเลือกรับของกติกา ICCPR (OP-ICCPR)
- ดำเนินการอย่างเป็นทางการเพื่อยกเลิกโทษประหารชีวิตสำหรับอาชญากรรมทุกประเภท รวมถึงโดย:
 - จัดทำข้อตกลงชั่วคราวเพื่อพักการใช้โทษประหารชีวิตอย่างเป็นทางการ

- ลดจำนวนความผิดอาญาที่สามารถลงโทษประหารชีวิตลงอย่างมีนัยสำคัญ
- ยกเลิกโทษประหารชีวิตสำหรับความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดทั้งหมด
- ให้สัตยาบันรับรองพิธีสารเลือกรับฉบับที่สองของ ICCPR (OP2-ICCPR)
- ดำเนินการให้มีการเข้าเยี่ยมประเทศโดยกลไกพิเศษแห่งสหประชาชาติของคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ รวมทั้งผู้รายงานพิเศษว่าด้วยการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นๆ ที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี; คณะทำงานว่าด้วยการควบคุมตัวโดยพลการ (WGAD); ผู้รายงานพิเศษว่าด้วยสิทธิด้านอาหาร; ผู้รายงานพิเศษว่าด้วยสิทธิมนุษยชนในน้ำดื่มที่ปลอดภัยและสุขาภิบาล; ผู้รายงานพิเศษว่าด้วยสิทธิด้านสุขภาพกายและจิต; ผู้รายงานพิเศษว่าด้วยสิทธิในการมีที่อยู่อาศัยอย่างเหมาะสม; คณะทำงานว่าด้วยการเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิงและเด็กผู้หญิง; คณะผู้ชำนาญการอิสระว่าด้วยรสนิยมทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ; คณะผู้ชำนาญการอิสระว่าด้วยการเข้าถึงสิทธิมนุษยชนทั้งปวงของผู้สูงวัย; และผู้รายงานพิเศษว่าด้วยสิทธิของคนพิการ

ข้อเสนอแนะเฉพาะทาง

สภาพแวดล้อมที่ยืด

- เพิ่มความพยายามในการแก้ไขและรับมือกับปัญหาความแออัดยัดเยียดในเรือนจำ โดยกำหนดและดำเนินการตามมาตรการที่ยั่งยืนและมีประสิทธิภาพเพื่อลดจำนวนประชากรผู้ต้องขัง
- เพิ่มการใช้ทางเลือกอื่นนอกเหนือจากโทษจำคุกและคุมขัง โดยพัฒนามาตรการที่ไม่ใช่การคุมขังภายในระบบกฎหมาย ให้สอดคล้องกับข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยมาตรการที่มีใช้การคุมขัง (ข้อกำหนดโตเกียว) มาตรการดังกล่าวอาจรวมถึง:
 - การกำหนดโทษปรับสำหรับผู้กระทำผิดครั้งแรก เมื่อสามารถใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษปรับ และ/หรือโทษจำคุก
 - การกำหนดโทษปรับหรือทำงานบริการชุมชนสำหรับความผิดเล็กน้อย
 - การหลีกเลี่ยงการควบคุมตัวระหว่างพิจารณาคดีหรือการฝากขังในคดีความผิดบางประเภท
 - การใช้การกักตัวที่บ้านควบคู่ไปกับอุปกรณ์ติดตามอิเล็กทรอนิกส์เพื่อป้องกันความเสี่ยงในการหลบหนี
 - การใช้มาตรการปล่อยตัวก่อนกำหนด เช่น การพักโทษ และการปล่อยตัวภายใต้เงื่อนไข
 - ทางเลือกภายหลังการกำหนดโทษเพื่อสนับสนุนการปรับตัวผู้ต้องขังกลับคืนสู่สังคม
 - การส่งผู้ต้องขังชาวต่างชาติกลับประเทศ
- ประกันว่า หากมีการใช้การควบคุมตัวระหว่างพิจารณาคดีหรือการฝากขัง ให้เกิดขึ้นในระยะเวลาสั้นสุดเท่าที่จะเป็นไปได้ และการกำหนดหลักประกันตัวต้องไม่เป็นภาระหนักเกินควร และได้สัดส่วนกับความผิด
- ประกันว่า ผู้ต้องขังสูงอายุน่าได้รับการพิจารณาก่อนในการรับประโยชน์จากมาตรการทางเลือกอื่นนอกจากการคุมขัง

พื้นที่พักอาศัย

- ประกันว่า เรือนนอนมีแสงธรรมชาติเพียงพอ มีการระบายอากาศที่เพียงพอพร้อมอากาศบริสุทธิ์ และระบบทำความเย็น
- ประกันว่า ผู้ต้องขังได้รับเครื่องนอนที่สะอาดและเพียงพอ เหมาะสมกับสภาพอากาศ

การลงโทษและการปฏิบัติอันโหดร้าย

- ประกันว่า ผู้ต้องขังทุกคนได้รับการปฏิบัติอย่างมีศักดิ์ศรีและมีมนุษยธรรม และไม่ตกเป็นเหยื่อของการเลือกปฏิบัติไม่ว่าในรูปแบบใด
- ประกันว่า ไม่มีการลงโทษทางวินัยหรือบทลงโทษอื่นใดสำหรับการละเมิดกฎของเรือนจำและการดำเนินการอื่นใด ในลักษณะที่เป็นการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นๆ ที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี
- จัดเว้นจากการใช้กำลังกับผู้ต้องขัง ยกเว้นกรณีที่เป็นข้อยกเว้นสามประการตามมาตรฐานระหว่างประเทศ ได้แก่ เพื่อการป้องกันตัวโดยชอบ เพื่อป้องกันความพยายามหลบหนี และเมื่อมีการขัดแย้งคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายโดยใช้กำลังหรือไม่ก็
- จัดเว้นจากการลงโทษห่ม เช่น การแยกขังต่อผู้ต้องขัง
- จัดเว้นจากการใช้อุปกรณ์พันธนาการ เว้นแต่กรณีที่ทำได้ตามมาตรฐานระหว่างประเทศ
- จัดเว้นจากการขังเดี่ยวผู้ต้องขัง เว้นแต่เป็นมาตรการในขั้นสุดท้าย และให้มีการใช้เป็นระยะเวลาสั้นสุดเท่าที่จะเป็นไปได้ และให้มีการตรวจสอบอย่างเป็นอิสระ
- ดำเนินการสอบสวนอย่างละเอียดถี่ถ้วน เป็นกลาง และเป็นอิสระต่อข้อกล่าวหาเรื่องการทรมานและการปฏิบัติอันโหดร้ายทั้งหมด โดยประกันว่าผู้กระทำผิดจะถูกลงโทษตามกฎหมาย ระเบียบ และข้อกำหนดที่มีอยู่ และผู้เสียหายได้รับการเยียวยาและการชดเชยอย่างเหมาะสม

การเคารพต่อการปฏิบัติทางศาสนา

- ประกันว่าผู้ต้องขังสามารถปฏิบัติตามหลักความเชื่อทางศาสนาของตนเองได้ รวมทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องอาหาร เสื้อผ้า และสุขอนามัย

ผู้ต้องขังที่มีความพิการ

- ปรับปรุงและดัดแปลงสิ่งอำนวยความสะดวกทางกายภาพภายในเรือนจำอย่างเหมาะสม รวมถึงเรือนนอนและห้องอาบน้ำ เพื่อประกันว่าผู้ต้องขังที่มีความพิการทางร่างกาย จิตใจ หรือความพิการอื่น ๆ สามารถเข้าถึงและใช้ชีวิตภายในเรือนจำได้อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพโดยเท่าเทียมกับผู้อื่น
- ประกันให้มีการดูแลและตอบสนองต่อสุขภาพและความต้องการทางจิตใจของผู้ต้องขังที่มีความพิการทางร่างกายและจิตใจ
- ประกันว่าผู้ต้องขังที่มีความพิการทางร่างกายและจิตใจ สามารถเข้าถึงโครงการการศึกษา การฝึกอบรมวิชาชีพ และกิจกรรมที่มีความหมาย อย่างเท่าเทียม

น้ำและสุขาภิบาล

- ประกันให้มีน้ำอย่างเพียงพอสำหรับสุขอนามัยส่วนบุคคล และให้มีปริมาณน้ำไหลเพียงพอต่อการอาบน้ำและห้องสุขาตลอดทั้งวัน โดยเฉพาะในช่วงที่มีความต้องการใช้งานสูง
- ประกันว่า ผู้ต้องขังสามารถเข้าถึงห้องสุขาโดยไม่มีข้อจำกัดได้ตลอดเวลา และมีความเป็นส่วนตัวสูงสุดเท่าที่จะเป็นไปได้
- เพิ่มการเข้าถึงห้องอาบน้ำโดยรวมและจัดสรรเวลาอย่างเพียงพอเพื่อให้ผู้ต้องขังแต่ละคนได้อาบน้ำ
- ประกันว่า ผู้ต้องขังที่ได้รับมอบหมายให้ทำความสะอาด ได้รับอุปกรณ์และสิ่งของสำหรับทำน้ำที่เพียงพอและเหมาะสม
- ประกันว่า ผู้ต้องขังหญิงจะยังคงได้รับผลิตภัณฑ์ที่จำเป็นเพื่อตอบสนองความต้องการด้านอนามัยเป็นการเฉพาะ โดยเฉพาะการจัดหาผ้าอนามัยที่มีคุณภาพดี ในปริมาณที่เพียงพอ และไม่มีค่าใช้จ่าย

อาหารและน้ำดื่ม

- ปรับปรุงคุณภาพโดยรวมและคุณค่าทางโภชนาการของอาหารสำหรับผู้ต้องขัง
- ประกันว่า อาหารสำหรับผู้ต้องขังทุกคน จะสอดคล้องตามความต้องการทางการแพทย์ และหลักปฏิบัติตามศาสนาและวัฒนธรรมของพวกเขา
- ประกันว่า ผู้ต้องขังได้รับอุปกรณ์รับประทานที่สะอาด คล้ายกับที่ใช้ภายนอกเรือนจำ
- ประกันให้มีน้ำดื่มที่สะอาดจากก๊อกน้ำ หรือจากถังเก็บน้ำอย่างต่อเนื่องตลอด 24 ชั่วโมง

บริการดูแลสุขภาพ

- ดำเนินการตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ โดยความช่วยเหลือจากแพทย์หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุขผู้มีอำนาจ เพื่อตรวจสอบและแก้ไขปัญหาที่อาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพของผู้ต้องขัง รวมถึงปริมาณ คุณภาพ การจัดเตรียมและบริการเกี่ยวกับอาหาร สุขอนามัยและความสะอาดของอาคารสถานที่และผู้ต้องขัง รวมทั้งสุขาภิบาล อุณหภูมิ แสงสว่าง การระบายอากาศ และการจัดเตรียมเครื่องนอนในเรือนจำ
- ประกันว่า ผู้ต้องขังสามารถเข้าถึงการรักษาพยาบาลได้ทันทีในกรณีฉุกเฉิน และผู้ต้องขังที่จำเป็นต้องได้รับการรักษาเฉพาะทาง จะถูกส่งตัวไปยังสถานพยาบาลหรือโรงพยาบาลภายนอกเรือนจำ
- ประกันให้มีการให้บริการด้านสุขภาพเฉพาะทางสำหรับผู้ต้องขังอย่างเพียงพอ รวมถึงบริการด้านทันตกรรม สุขภาพจิต และจิตเวช
- ประกันว่า การจัดบริการสุขภาพจิตครอบคลุมทั้งการรักษาโรคทางจิตเวช การส่งเสริมสุขภาพจิตที่ดีของผู้ต้องขัง และการป้องกันความรุนแรง การทำร้ายตัวเอง และการฆ่าตัวตาย

แรงงานและการศึกษาในเรือนจำ

- ประกันว่า โครงการทำงานในเรือนจำเป็นไปโดยสมัครใจ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างทักษะ ประสบการณ์ และความภาคภูมิใจในตนเอง ซึ่งจำเป็นต่อการกลับคืนสู่สังคมที่ประสบความสำเร็จเมื่อได้รับการปล่อยตัว
- ประกันว่า สภาพแวดล้อมและชั่วโมงการทำงานของผู้ต้องขัง มีความใกล้เคียงกับงานประเภทเดียวกันนอกเรือนจำมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยจะต้องไม่เป็นการเอาเปรียบขูดรีดหรือก่อความทุกข์ทรมานในทุกกรณี
- ประกันว่า ผู้ต้องขังได้รับค่าตอบแทนจากการทำงานที่เหมาะสมและเป็นธรรม โดยมีกระบวนการคำนวณและกำหนดอัตราค่าตอบแทนที่ชัดเจนและโปร่งใส
- บังคับใช้กฎกระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2563 ซึ่งกำหนดให้ผู้ต้องขังต้องได้รับ 70% ของผลกำไรจากงานที่ได้รับมอบหมาย
- ดำเนินการตรวจสอบเรือนจำอย่างสม่ำเสมอ สอบสวนข้อกล่าวหาทั้งหมดเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องกับแรงงาน

ในเรื่องนี้ จำเป็นต้องเปิดเผยข้อมูลการสอบสวนต่อสาธารณะ และชดเชยค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายจากการละเมิดอย่างเหมาะสม

- ประกันว่า ผู้ต้องขังสามารถเข้าถึงโครงการการศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพที่มุ่งเน้นประโยชน์ สอดคล้องกับความต้องการเฉพาะบุคคล โดยคำนึงถึงภูมิหลังทางสังคมและเศรษฐกิจของพวกเขา และเหมาะสมที่สุดสำหรับการกลับคืนสู่สังคม

การเข้าถึงโลกภายนอก

- ประกันว่า ผู้ต้องขังสามารถสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพกับครอบครัว เพื่อนฝูง และนายความ ตามระยะเวลาที่เหมาะสม โดยใช้การเข้าเยี่ยม การเขียนจดหมายตอบโต้ และการสื่อสารทางไกล
- ประกันไม่ให้มีการแทรกแซงอย่างไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือโดยพลการต่อความเป็นส่วนตัวของผู้ต้องขัง ทั้งในระหว่างการเข้าเยี่ยมโดยตรงและการเข้าเยี่ยมทางไกลจากครอบครัว
- ประกันให้มีความเป็นส่วนตัวและความเป็นส่วนตัวของการสื่อสารทั้งปวงระหว่างผู้ต้องขังกับนายความ
- ประกันว่า ผู้ต้องขังเข้าถึงหนังสือพิมพ์ นิตยสาร หนังสือ และสื่อด้านวัฒนธรรม สันทนาการ หรือการศึกษาอื่นใดอย่างสม่ำเสมอ
- ประกันว่า ไม่มีการจำกัดอย่างไม่เหมาะสมต่อประเภทของหนังสือและสิ่งพิมพ์อื่นใดที่ผู้ต้องขังต้องการอ่านได้ และ/หรือต้องการศึกษา

โอกาสในการล้นหนากการ

- ประกันว่า มีการจัดกิจกรรมล้นหนากการและวัฒนธรรมอย่างเพียงพอให้แก่ผู้ต้องขัง เพื่อรักษาและปรับปรุงความเป็นอยู่ที่ดีของตน และส่งเสริมการกลับคืนสู่สังคม

กลไกการร้องเรียนในเรื่องนี้

- ประกันว่า ในตอนแรกเข้า ผู้ต้องขังจะได้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิของตนเอง กฎระเบียบของเรือนจำ และระบบการร้องเรียน
- ประกันว่า ระบบร้องเรียนของเรือนจำประกอบด้วยกลไกทั้งภายในและภายนอก
- ประกันว่า ผู้ต้องขังสามารถยื่นเรื่องร้องเรียนโดยไม่เปิดเผยตัวตน และให้มีการตรวจสอบข้อร้องเรียนทุกฉบับ มีการสอบสวนอย่างละเอียดถี่ถ้วน และมีการแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม
- ประกันว่า ผู้ต้องขังจะไม่ตกเป็นเป้าของการตอบโต้จากเจ้าหน้าที่เรือนจำหรือเพื่อนผู้ต้องขัง อันเป็นผลมาจากการยื่นข้อร้องเรียนของตน
- ดีพิพิมพ์เผยแพร่ข้อมูลสถิติอย่างสม่ำเสมอและครอบคลุม เกี่ยวกับจำนวนข้อร้องเรียนที่มีการยื่นต่อเจ้าหน้าที่เรือนจำ การสอบสวนที่เกิดขึ้น และการลงโทษทางวินัยหรือมาตรการอย่างอื่นที่นำมาใช้กับผู้กระทำความผิด

9.2. ข้อเสนอแนะสำหรับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.)

- ร้องขอและดำเนินการเยี่ยมเรือนจำและทัณฑสถานทุกแห่งเป็นประจำ เพื่อประเมินสภาพและให้คำแนะนำแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้สภาพการควบคุมตัวเป็นไปตามมาตรฐานสากล
- เผยแพร่ข้อค้นพบจากการเยี่ยมชมเรือนจำภายในเวลาที่เหมาะสม และให้ข้อมูลอัปเดตแก่สาธารณะอย่างสม่ำเสมอเกี่ยวกับประเด็นต่างๆ ที่พบระหว่างการเข้าเยี่ยมดังกล่าว
- ประกันว่า ข้อร้องเรียนทั้งหมดที่ยื่นต่อ กสม. เกี่ยวกับระบบเรือนจำได้รับการสอบสวนอย่างรวดเร็วและมีการแก้ไขเยียวยาที่เหมาะสม
- ให้ความช่วยเหลือทางเทคนิคในการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่เรือนจำเกี่ยวกับมาตรฐานสากลว่าด้วยสภาพในเรือนจำ

9.3. ข้อเสนอแนะสำหรับประชาคมระหว่างประเทศ

- เรียกร้องให้รัฐบาลไทยเพิ่มความพยายามในการแก้ไขและรับมือกับปัญหาความแออัดยัดเยียดในเรือนจำ โดยแสวงหามาตรการที่ยั่งยืนและมีประสิทธิภาพเพื่อลดจำนวนประชากรผู้ต้องขัง
- เรียกร้องให้รัฐบาลไทยปรับปรุงสภาพในเรือนจำให้สอดคล้องตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง และข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำและมาตรการที่มีใช้การคุมขังสำหรับผู้กระทำความผิดหญิง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในแง่ของจำนวนพื้นที่ที่จัดสรรต่อผู้ต้องขัง สิ่งอำนวยความสะดวกด้านสุขภาพ การจัดการให้มีการดูแลสุขภาพอย่างเหมาะสม และแรงงานในเรือนจำ
- เรียกร้องให้รัฐบาลไทยปฏิบัติตามพันธกิจที่ให้ไว้ระหว่างกระบวนการทบทวนสถานการณ์สิทธิมนุษยชนตามวาระรอบสองและสาม รวมทั้งอนุญาโตให้กสม. และผู้ตรวจการแผ่นดินสามารถเข้าถึงเรือนจำทุกแห่งโดยไม่มีการปิดกั้น
- ให้ความช่วยเหลือทางเทคนิคและการฝึกอบรมที่จำเป็นแก่เจ้าหน้าที่เรือนจำเกี่ยวกับพันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนของไทยและมาตรฐานสากลที่เกี่ยวข้องกับสภาพเรือนจำและการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง

**ภาคผนวก I: จำนวนผู้ต้องขังชาวต่างประเทศ จำแนกตามสัญชาติ
(ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2566)**

ประเทศภูมิลำเนา	รวม
พม่า	3,982
ลาว	1,211
กัมพูชา	763
จีน	295
ไนจีเรีย	175
มาเลเซีย	150
เวียดนาม	131
อินโดนีเซีย	83
ไต้หวัน	71
อินเดีย	48
ปากีสถาน	22
ฟิลิปปินส์	22
เนปาล	21
เกาหลีเหนือ	21
สหรัฐฯ	21
แอฟริกาใต้	17
สิงคโปร์	16
สหราชอาณาจักร	16
ญี่ปุ่น	14
รัสเซีย	14
เคนยา	13
อิหร่าน	12
เซียร์ราลีโอน	10
ออสเตรเลีย	9
ฝรั่งเศส	9
เยอรมนี	9
มองโกเลีย	9
แคเมอรูน	8
กานา	8
อุซเบกิสถาน	8
ตุรกี	8
บราซิล	7
โมซัมบิก	7

เนเธอร์แลนด์	7
แทนซาเนีย	7
ออสเตรเลีย	6
บังคลาเทศ	6
โคลอมเบีย	6
จอร์แดน	6
อิสราเอล	5
ยูกันดา	5
กินี	4
เปรู	4
สเปน	4
ศรีลังกา	4
เบลเยียม	3
อียิปต์	3
ไอวอรีโคสต์	3
อิตาลี	3
เม็กซิโก	3
นิวซีแลนด์	3
รวันดา	3
สวีเดน	3
สวิตเซอร์แลนด์	3
แซมเบีย	3
อาร์เจนตินา	2
แคนาดา	2
เดนมาร์ก	2
เลโซโท	2
ไลบีเรีย	2
นอร์เวย์	2
เซเนกัล	2
ยูเครน	2
นครรัฐวาติกัน	2
แอลจีเรีย	1
แองโกลา	1
อาเซอร์ไบจาน	1
เบลารุส	1
คองโก	1
ไซปรัส	1

ติมอร์ตะวันออก	1
เอธิโอเปีย	1
แกมเบีย	1
ฮังการี	1
ไอซ์แลนด์	1
อิรัก	1
คาซัคสถาน	1
คูเวต	1
ลิทัวเนีย	1
นามิเบีย	1
ไนเจอร์	1
โปแลนด์	1
โรมาเนีย	1
สโลวาเกีย	1
เกาหลีใต้	1
เยเมน	1
ไม่ปรากฏชื่อ	588
ทั้งหมด	7,932

**ภาคผนวก II: 10 ขบวนการความผิดที่มีผู้ต้องขังชาวต่างประเทศต้องโทษจำคุกสูงสุด
(ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2566)**

ความผิด	จำนวน
พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522	3,034
พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522	2,815
ประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564	2,297
ลักทรัพย์	906
ความผิดต่อชีวิต	702
พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522	580
พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534	559
พระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490	554
ความผิดลหุโทษ	458
ฆาตกรรม	339

ภาคผนวก III: เรือนจำไทย 20 อันดับแรก จำแนกตามจำนวนประชากร (ณ วันที่ 5 ธันวาคม 2566)

	เรือนจำ	ชาย	หญิง	รวม
1	เรือนจำกลางคลองเปรม	6,431	0	6,431
2	เรือนจำกลางระยอง	5,066	597	5,663
3	เรือนจำกลางเชียงใหม่	5,063	0	5,063
4	เรือนจำกลางชลบุรี	4,996	0	4,996
5	ทัณฑสถานบำบัดพิเศษกลาง	4,931	0	4,931
6	เรือนจำกลางสมุทรปราการ	4,332	567	4,899
7	เรือนจำกลางอุบลราชธานี	4,529	365	4,894
8	เรือนจำกลางบางขวาง	4,835	0	4,835
9	เรือนจำกลางพิษณุโลก	4,768	0	4,768
10	เรือนจำกลางคลองไผ่	4,634	0	4,634
11	เรือนจำกลางสุราษฎร์ธานี	4,001	519	4,520
12	เรือนจำกลางนครศรีธรรมราช	3,542	595	4,137
13	ทัณฑสถานเกษตรอุตสาหกรรมเขาพริก	4,090	0	4,090
14	เรือนจำกลางขอนแก่น	3,659	385	4,044
15	ทัณฑสถานหญิงกลาง	0	3,930	3,930
16	เรือนจำกลางเชียงใหม่	3,273	642	3,915
17	เรือนจำกลางนครปฐม	3,433	385	3,818
18	เรือนจำจังหวัดภูเก็ต	3,190	514	3,704
19	เรือนจำกลางสงขลา	3,668	0	3,668
20	เรือนจำกลางราชบุรี	3,201	454	3,655

ภาคผนวก IV: เรือจำไทย 20 อันดับ ที่มีประชากรล้นเกิน (ณ วันที่ 5 ธันวาคม 2566)

	เรือจำ	จำนวนประชากร	ความจุอย่างเป็นทางการ	อัตราการกักขัง (%)
1	เรือจำจังหวัดบุรีรัมย์	509	132	385
2	เรือจำจังหวัดนครนายก	683	442	154
3	เรือจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา	2,394	1,549	154
4	เรือจำอำเภอภูเขียว	1,390	906	153
5	ทัณฑสถานวัยหนุ่มนครศรีธรรมราช	1,341	887	151
6	เรือจำจังหวัดกระบี่	1,443	960	150
7	เรือจำจังหวัดสงขลา	1,984	1,329	149
8	เรือจำจังหวัดสตูล	1,058	710	149
9	ทัณฑสถานบำบัดพิเศษขอนแก่น	1,806	1,214	148
10	เรือจำจังหวัดเลย	1,327	905	146
11	เรือจำกลางปัตตานี	2,537	1,735	146
12	ทัณฑสถานหญิงกลาง	3,930	2,707	145
13	เรือจำจังหวัดน่าน	1,251	865	144
14	เรือจำจังหวัดชัยภูมิ	1,750	1,214	144
15	เรือจำอำเภอสว่างแดนดิน	1,179	819	143
16	เรือจำจังหวัดแพร่	1,335	930	143
17	เรือจำจังหวัดเพชรบูรณ์	1,527	1,072	142
18	เรือจำอำเภอนาทวี	1806	1268	142
19	เรือจำจังหวัดมหาสารคาม	2482	1364	142
20	เรือจำกลางนครราชสีมา	3226	2277	141

รายงานฉบับนี้จัดทำขึ้นภายใต้การสนับสนุนของสำนักงาน
เพื่อการพัฒนาแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศส (Agence Française de
Développement; AFD) อย่างไรก็ดี เนื้อหาของรายงานฉบับนี้
ไม่สามารถถือเป็นการสะท้อนความคิดเห็นของ AFD ได้

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

**Embassy of Switzerland to Thailand,
Cambodia and Lao PDR**

รายงานฉบับนี้จัดทำขึ้นด้วยการสนับสนุนของสถานเอกอัครราชทูต
สวิสเซอร์แลนด์ในกรุงเทพฯ เนื้อหาในรายงานเป็นความ
รับผิดชอบของ FIDH ทั้งหมด และไม่อาจตีความได้ว่าเป็น
ความคิดเห็นของสถานเอกอัครราชทูตสวิสเซอร์แลนด์ในกรุงเทพฯ

เปิดตาของคุณให้กว้าง

fidh

ค้นหาข้อเท็จจริง- ดำเนินการเชิงสอบสวนและสังเกตการพิจารณาคดี
สนับสนุนภาคประชาสังคม- การอบรมและแลกเปลี่ยน
การรณรงค์ในประชาคมระหว่างประเทศ- การกดดันต่อหน่วยงานระหว่างรัฐบาล
เผยแพร่ข้อมูลและรายงานข่าว- เพื่อรณรงค์ด้านความเห็นของสาธารณะ

สำหรับ FIDH การเปลี่ยนแปลงสังคมต้องพึ่งพาการทำงานของผู้ปฏิบัติงานในท้องถิ่น

ขบวนการระดับโลกเพื่อการปฏิบัติงานด้านสิทธิมนุษยชนในระดับประเทศ ภูมิภาค และระหว่างประเทศ มีการสนับสนุนงานของหน่วยงานสมาชิกและภาคี เพื่อแก้ปัญหาการปฏิบัติมิชอบด้านสิทธิมนุษยชน และส่งเสริมกระบวนการประชาธิปไตย เป็นการทำงานเพื่อกดดันรัฐและผู้มีอำนาจ รวมทั้งกลุ่มต่อต้านรัฐบาลที่ติดอาวุธและบริษัทข้ามชาติ

กลุ่มเป้าหมายหลักของเราคือหน่วยงานสิทธิมนุษยชนระดับประเทศซึ่งเป็นสมาชิกของขบวนการเรา และการทำงานผ่านหน่วยงานเหล่านี้เป็นการช่วยเหลือผู้เสียหายจากการละเมิดสิทธิมนุษยชน FIDH ยังร่วมมือกับหน่วยงานภาคีในท้องถิ่นและผู้มีบทบาทเกี่ยวข้อง

ผู้อำนวยการ
ด้านสิ่งพิมพ์:
Alice Mogwe
บรรณาธิการ:
Éléonore Morel
ผู้เขียน:
FIDH
ผู้ออกแบบ:
CBT

สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน (สสส.)

สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน เป็นองค์กรเพื่อสิทธิมนุษยชนแห่งแรกในประเทศไทย ก่อตั้งขึ้นเมื่อพ.ศ. 2516 เพื่อสนับสนุน ส่งเสริม และพิทักษ์สิทธิมนุษยชนและประชาธิปไตย สสส. ได้ดำเนินกิจกรรมในการสังเกตการณ์การละเมิดสิทธิมนุษยชน นโยบาย กฎหมาย และการปฏิบัติงานของรัฐบาล ได้ศึกษาและเผยแพร่ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน และให้ความช่วยเหลือด้านกฎหมายแก่ผู้ด้อยโอกาสและกลุ่มชายขอบ ผ่านทางเครือข่ายทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชนทั่วประเทศ รวมถึง จัดกิจกรรมรณรงค์เพื่อสิทธิมนุษยชนและประชาธิปไตย ร่วมกับกลุ่ม องค์กร และเครือข่ายเพื่อสิทธิมนุษยชนต่างๆ

fidh

CONTACT US

FIDH

17, passage de la Main d'Or
75011 Paris

Tel: (33-1) 43 55 25 18

www.fidh.org

Twitter: @fidh_en / fidh_fr / fidh_es

Facebook: <https://www.facebook.com/FIDH.HumanRights/>

สมาพันธ์สิทธิมนุษยชนสากล

เป็นองค์กรที่ไม่ใช่รัฐระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน

จนถึงปัจจุบันมีองค์กรสมาชิก 188 องค์กร

ในกว่า 116 ประเทศ

fidh

เกี่ยวกับ FIDH

FIDH ดำเนินการเพื่อคุ้มครองผู้เสียหายจากการละเมิดสิทธิมนุษยชน ป้องกันการละเมิดและนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ

อำนาจหน้าที่ที่กว้างขวาง

FIDH มุ่งทำงานให้เกิดความเคารพต่อสิทธิที่ทั้งปวงที่กำหนดไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน สิทธิทางพลเรือนและการเมือง รวมทั้งสิทธิทาง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

ขบวนการระดับสากล

FIDH ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี 2465 จนถึงปัจจุบันมีองค์กรสมาชิก 188 แห่งในกว่า 116 ประเทศทั่วโลก

FIDH ประสานงานและสนับสนุนการทำกิจกรรมของพวกเขา และช่วยให้พวกเราแสดงความเห็นในระดับสากลได้

หน่วยงานอิสระ

เช่นเดียวกับบรรดาหน่วยงานสมาชิก FIDH ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของพรรคการเมืองหรือศาสนาใดๆ และเป็นหน่วยงานที่เป็นอิสระจากรัฐบาล